

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

2019 İLKOKUL TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI VE TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ
ELEŞTİREL OKUMA BECERİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANIL ESEMEN

BURSA

2020

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

2019 İLKOKUL TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI VE TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ
ELEŞTİREL OKUMA BECERİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Anıl ESEMEN

Dr. Öğr. Üyesi Ömür SADIÖĞLU

BURSA

2020

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Amr ESEMEN

05/12/2019

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe Ders kitaplarının Eleştirel Okuma Becerisi Açısından İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Anıl ESEMEN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ömür SADIOĞLU

Temel Eğitim ABD Başkanı

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL

EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih:05/12/2019

Tez Başlığı/Konusu: 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitaplarının Eleştirel Okuma Becerisi Açısından İncelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısınmalarından oluşan XXV+145 sayfalık kısmına ilişkin, 05/12/2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin) aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %7'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğruluğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: Anıl ESEMEN

Öğrenci No: 801626014

Anabilim Dalı: Temel Eğitim

Programı: Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans Programı

Statüsü: Yüksek Lisans

Dr. Öğr. Üye. Ömür SADIOĞLU

Danışman

Tarih ve İmza

05/12/2019

Anıl ESEMEN

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlköğretim Anabilim Dalı'nda 801626014 numara ile kayıtlı Anıl ESEMEN'in hazırladığı "2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitaplarının Eleştirel Okuma Becerisi Açısından İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans tez çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 27/12/2019 Cuma günü 11:00-12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oy birliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu

Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Ömür SADIOĞLU

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Meral TANER DERMAN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk TAVŞANLI

Üye

Üye

.....

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim sürecinde çalışmalarına ilgiyle ve sabırla dönütler vererek destekleri ile her zaman yanımda olan değerli hocam Dr. Öğr. Üye. Ömür SADIOĞLU'na en içten duygularıyla teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde benden desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda olan değerli eşim Esra ESEMEN'e de sonsuz teşekkür ediyorum. Gözlerinin içine baktığım zaman daha fazla okumalıyım ve çalışmalıyım diye motive olduğum; çocuklarım Çağan ve Çınar'a sağlıklı, mutlu ve huzurlu yıllar dilerken çocuklarımın aklın ve bilimin yolunda hareket etmelerini temenni ediyorum.

Anıl ESEMEN

ÖZET

Yazar: Anıl ESEMEN

Üniversite: Bursa Uludağ Üniversitesi

Ana Bilim Dalı: İlköğretim Ana Bilim Dalı

Bilim Dalı: Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Tezin Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Sayfa Sayısı: XXV+193

Mezuniyet Tarihi:

Tez:2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe Ders kitaplarının Eleştirel Okuma Becerisi Açısından İncelenmesi

Danışman: Dr. Öğr. Üye. Ömür SADIOĞLU

2019 İLKOKUL TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI VE TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ ELEŞTİREL OKUMA BECERİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Öğretim programları çağın gerektirdiği becerileri eğitim kurumlarında öğrencilere kazandırmayı hedeflemektedir. Sınıflarda kullanılan ders kitapları ise öğretim programları doğrultusunda hazırlanarak öğrencilerin amaçlanan becerileri kazanmasında etkin rol üstlenmektedir. Öğrencilere öğretim programları ve ders kitapları aracılığı ile kazandırılması amaçlanan becerilerden biri de eleştirel okuma becerisidir.

21 yy.'da öğrencilerin eleştirel okuma becerilerini kazanmaları önemli görülmektedir. Eleştirel okuma becerilerini eğitim kurumlarında öğrencilere kazandıracak ana derslerden biri de Türkçe dersidir. Eleştirel okuma becerisine sahip bireylerin çevrelerinde karşılaştıkları olay, olgu, düşünce, reklam, görsel, politika ve benzeri kavramlar hakkında sorgulayıcı ve değerlendirci bir bakış açısına sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda 2019 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları ve İlkokul Türkçe ders kitaplarının okuma metinlerine ait etkinlikler içerisinde eleştirel okuma ölçütlerinin nasıl yer aldığı

belirlenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Analitik araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada 2019 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları ve İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerde eleştirel okuma becerilerini kazandırmaya yönelik kazanımların ve etkinliklerin ne düzeyde var olduğunu derinlemesine bir çözümlene yaparak belirlemek için doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak İpek ve Sadioğlu'nun (2010) belirlediği 50 maddelik “Eleştirel Okuma Ölçütleri” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı kazanımlarının 1. sınıf düzeyinde beş, 2. sınıf düzeyinde beş, 3. sınıf düzeyinde 14 ve 4. sınıf düzeyinde ise 22 eleştirel okuma ölçütüne karşılık geldiği tespit edilmiştir. İlkokul Türkçe ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde ise TDK1A kodlu kitapta sekiz; TDK1B kodlu kitapta 12, TDK2 kodlu kitapta 15, TDK3A kodlu kitapta 13, TDK3B kodlu kitapta 23 ve son olarak TDK4 kodlu kitapta 24 ölçüte karşılık gelen etkinliklere rastlanmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı kazanımlarında ve Türkçe ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde öğrencilere eleştirel okuma becerisini kazandıracak kazanım ve etkinlikler olmasına rağmen bu kazanım ve etkinliklerin sınıf düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Bununla beraber “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nde yer alan ölçüt sayısının yarısından azını karşıladığı belirlenmiştir. Bu sonuç doğrultusunda araştırmada eleştirel okuma becerisini kazandıracak kazanımların ve ders kitabındaki okuma metinlerine ait etkinliklerin alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda daha çok sayıda ölçütü karşılayacak düzeyde artırılması, yer verilmeyen ölçütlere de yer verecek şekilde düzenlenmesi önerilmiştir. Araştırmada sunulan bir diğer öneri de 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerin, öğrencilerin eleştirel okuma becerisi kazanmasına yönelik etkisinin tespit edileceği deneysel çalışmaların yapılmasıdır.

Anahtar Sözcükler: İlkokul, eleştirel okuma, Türkçe dersi, öğretim programı

ABSTRACT

Author: Anıl ESEMEN

University: Bursa Uludağ Üniversitesi

Field: Primary Education

Branch: Primary Education

Degree Awarded: Master

Page Number: XXV+193

Degree Date:

Thesis:

Supervisor: Dr. Öğr. Üye. Ömür SADIOĞLU

ANALYSIS OF 2019 PRIMARY SCHOOL TURKISH CURRICULUM AND TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF CRITICAL READING SKILLS

The curriculum aims to provide the students with the skills required by the age in educational institutions. The textbooks used in classrooms are prepared in line with the curricula and play an active role in gaining the students' intended skills. In the 21st century, it is important that students acquire critical reading skills. One of the main courses that will provide students with critical reading skills in educational institutions is Turkish. It is thought that individuals with critical reading skills have a questioning and evaluative perspective about the events, phenomena, thoughts, advertisements, visuals, politics and similar concepts they encounter in their environment. The aim of this study is to determine how the critical reading criteria take place in the activities of the reading texts of the primary school Turkish course books and the achievements of the 2019 Primary School Turkish Lesson Curriculum. In this study, which was carried out by analytical research method, document analysis was used to determine the level of acquisitions and activities in order to gain critical reading skills in the activities of the reading texts in the primary school Turkish course books and activities

of the primary school Turkish textbooks. In the study, Critical Reading Criteria 50 of 50 items determined by İpek and Sadioğlu (2010) was used as data collection tool. As a result of the research; It has been determined that the achievements of the Turkish Language Teaching Program in 2019 correspond to five critical reading criteria at the first grade level, five at the second grade level, 14 at the third grade level and 22 at the fourth grade level. In the activities related to reading texts of primary school Turkish textbook, TDK1A coded eight; Activities in the TDK1B coded book were 12, TDK2 coded book 15, TDK3A coded book 13, TDK3B coded book 23 and finally TDK4 coded book 24 activities. Generally speaking, although there are gains and activities that will enable students to acquire critical reading skills in 2019 Primary School Turkish Teaching Program gains and activities related to Turkish textbook reading texts, these gains and activities vary according to class levels, but meet less than half of the criteria in Critical Reading Criteria. It has been identified. In line with this result, it has been suggested that the gains to gain critical reading skills and activities related to reading texts in the textbook should be increased to meet a greater number of criteria in accordance with the opinions of the field experts and should be arranged to include the criteria which are not included. Another suggestion presented in the study is to conduct experimental studies to determine the effect of reading texts activities in the Turkish Language Teaching Program and Turkish textbooks in order to gain critical reading skills.

Keyword: primaryschool, criticalreading, Turkish rourse, curriculum

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxv
I. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sayıtlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar.....	6
II. BÖLÜM: LİTERATÜR (ALAN YAZIN)	7
2.1. Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitapları.....	7
2.2. Dinleme/izleme.....	9
2.3. Konuşma.....	9
2.4. Yazma.....	10
2.5. Okuma	10
2.5.1. Okuma Türleri.....	12
2.5.2. Okumanın Aşamaları.....	16
2.5.3. Okumanın Önemi.....	18
2.5.4. Okuma Alışkanlığı.....	19
2.5.5. Okuma Kültürü.....	21
2.6. Eleştiri.....	22
2.7. Eleştirel Düşünme.....	22

2.8. Eleştirel Okuma	23
2.8.1. Eleştirel Okur Yazarlığın Tarihçesi.	25
2.8.2. Eleştirel Okumanın Önemi.....	26
2.8.3. Eleştirel Okuma Eğitimi.	27
2.8.4. Eleştirel Okumanın Aşamaları	29
2.8.5. Eleştirel Okurun Özellikleri.....	31
2.8.6. Metin Türlerine Göre Eleştirel Okuma	33
2.9. Eleştirel Okuma İle İlgili Yapılan Araştırmalar	35
2.9.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	35
2.9.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	37
III. BÖLÜM: YÖNTEM	41
3.1. Araştırma Modeli.....	41
3.2. Veri Toplama Aracı	41
3.3. Verilerin Toplanması.....	43
3.4. Verilerin Analizi.....	44
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	44
IV. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	46
4.1. 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı Kazanımlarında Eleştirel Okuma.....	46
4.1.1. Türkçe dersi ilkokul 1. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma.	47
4.1.2. Türkçe dersi ilkokul 2. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma.	48
4.1.3. Türkçe dersi ilkokul 3. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma. ...	49
4.1.4. Türkçe dersi ilkokul 4. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma. ...	52
4.2. İlkokul Türkçe Ders Kitapları Okuma Metinleri Etkinliklerinde Eleştirel Okuma.....	56
4.2.1. İlkokul Türkçe dersi 1.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma.....	57
4.2.2. İlkokul Türkçe dersi 2.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma.....	84
4.2.3. İlkokul Türkçe dersi 3.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma.....	87
4.2.4. İlkokul Türkçe dersi 4.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma.....	116
V. BÖLÜM: TARTIŞMA VE ÖNERİLER	137

5.1. Öneriler.....	146
5.1.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	146
5.1.3.İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	147
KAYNAKÇA.....	148
EKLER.....	159
Ek 1 TDK1A Kodlu Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	159
Ek 2 TDK1B Kodlu 1. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	161
Ek 3 TDK2A Kodlu 2. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	164
Ek 4 TDK3A Kodlu 3. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	171
Ek 5 TDK3B Kodlu 3. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	176
Ek 6 TDK4 Kodlu 4. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	182
EK 7 Eleştirel Okuma Ölçütleriyle İlişkili Olan İlkokul 1., 2., 3. Ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitapları Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin Dağılımı.....	190
ÖZ GEÇMİŞ.....	193

TABLULAR LİSTESİ

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa</i>
1. Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	41
2. Türkçe Dersi İlkokul 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri Sayısı.....	46
3. Türkçe Dersi İlkokul 1. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	47
4. Türkçe Dersi İlkokul 2. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	48
5. Türkçe Dersi İlkokul 3. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	49
6. Türkçe Dersi İlkokul 4. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri.....	52
7. İlkokul Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde yer alan “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ilgili etkinliklerin dağılımı.....	56

RESİMLER LİSTESİ

Resim

Sayfa

1. TDK1A kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Uzay” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 59
2. TDK1A kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Bay Yavaş” okuma metnine ait “Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 59
3. TDK1A kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Başıma İcat Çıkartma” okuma metnine ait “Etkinliklerde yer alan esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 60
4. TDK1A kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Atatürk” okuma metnine ait “Etkinliklerde yer alan eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 61
5. TDK1A kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Bay Yavaş” okuma metnine ait “Etkinliklerde yer alan olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 62
6. TDK1A kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Bir Okul Gezisi” okuma metnine ait “Etkinliklerde yer alan eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 63
7. TDK1A kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Dedemin Madalyası” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 64
8. TDK1A kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Ekranza” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 64

9. TDK1B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Büyüklerle Televizyon İzlemek” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 66
10. TDK1B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Vitaminlerin Ziyareti” okuma metnine ait “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 67
11. TDK1B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Nil Soru Soruyor” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 68
12. TDK1B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Selim’in Çürük Dişi” okuma metnine ait “Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 69
13. TDK1B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Büyüklerle Televizyon İzlemek” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 69
14. TDK1B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Zuzu Çöplükte” okuma metnine ait “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 70
15. TDK1B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Bilgin Amca” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 71
16. TDK1B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Selim’in Çürük Dişi” okuma metnine ait “Okumaya başlamadan önce okunacak eserin başlıklarını inceleyerek esere göz gezdirme” ve “Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 72

17. TDK1B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Nil Soru Soruyor” okuma metnine ait “Konuyla ilgili olanla olmayanı ayırt edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 73
18. TDK1B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Sporcu” okuma metnine ait “Eserle ön bilgilerle yeni öğrenilenleri birleştirme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 73
19. TDK1B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Bilgin Amca” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 74
20. TDK2 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Selim ile Pelin” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 75
21. TDK2 kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Atakan Televizyon İzlemek İstiyor” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 76
22. TDK2 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Küçük Penguen” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 77
23. TDK2 kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Bardaktan Telefon Yapma” okuma metnine ait “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 78
24. TDK2 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Selim ile Pelin” okuma metnine ait “Esere ve bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 79
25. TDK2 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Gerçek Bir Meslek” okuma metnine ait “Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 80
26. TDK2 kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Sepetimdeki Yumurtalar” okuma metnine ait “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 81

27. TDK2 kodlu kitap “Milli Kùltürümüz” teması “Kız Kulesi” okuma metnine ait “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 82
28. TDK2 kodlu kitap “Erdemler” teması “Cimrinin Kedileri” okuma metnine ait “Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 83
29. TDK2 kodlu kitap “Erdemler” teması “Dostlarımız” okuma metnine ait “Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 83
30. TDK2 kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Sepetimdeki Domatesler” okuma metnine ait “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 84
31. TDK2 kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Önce Atatürk” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 84
32. TDK2 kodlu kitap “Çocuk Dünyası” teması “Uçurtma Tekerlemesi” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüş) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 85
33. TDK2 kodlu kitap “Milli Kùltürümüz” teması “Biri Var ki...” okuma metnine ait “Okunan eseri daha önce okudu eserle karşılaştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 86
34. TDK2 kodlu kitap “Erdemler” teması “Yaşlı Kadın” okuma metnine ait “Farklı kaynaklardan yararlanma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 87
35. TDK3A kodlu kitap “Milli Kùltürümüz” teması “Timur’un Filleri” okuma metnine ait “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 89

36. TDK3A kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Timur’un Filleri” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 90
37. TDK3A kodlu kitap “Birey ve Toplum” teması “Kralın Tohumu” okuma metnine ait “Eserin ana fikrini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 91
38. TDK3A kodlu kitap “Erdemler” teması “Hayat Tamircisi” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 92
39. TDK3A kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Çayda Çıra” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 92
40. TDK3A kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Buluşlar” okuma metnine ait “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 93
41. TDK3A kodlu kitap “Erdemler” teması “Ormanlar Kralı” okuma metnine ait “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği .. 94
42. TDK3A kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “İzcilik” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 95
43. TDK3A kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Timur’un Filleri” okuma metnine ait “Çözüm önerisi sunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 95
44. TDK3A kodlu kitap “Birey ve Toplum” teması “Kralın Tohumu” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 96
45. TDK3A kodlu kitap “Birey ve Toplum” teması “Son Pişmanlık” okuma metnine ait “Okurken eserle ilgili sorular sorma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 97
46. TDK3A kodlu kitap “Erdemler” teması “Ormanlar Kralı” okuma metnine ait “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 97

47. TDK3A kodlu kitap “İletişim” teması “İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum” okuma metnine ait “Eserle ilgili başkalarıyla tartışabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 98
48. TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Haylaz Karpuz İle Kavun Teyze” okuma metnine ait “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 100
49. TDK3B kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Bayrak Hasreti” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 101
50. TDK3B kodlu kitap “Erdemler” teması “İnci” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 101
51. TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Merve’nin Günlüğü” okuma metnine ait “Eserin ana fikrini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 102
52. TDK3B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Not Defteri” okuma metnine ait “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 103
53. TDK3B kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Özgürlük Savaşında” okuma metnine ait “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 104
54. TDK3B kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Özgürlük Savaşında” okuma metnine ait “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 105
55. TDK3B kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Güzel Yurdum” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 106

56. TDK3B kodlu kitap “Milli Kùltürümüz” teması “Keloğlan” okuma metnine ait “Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 106
57. TDK3B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Beyaz Kuş” okuma metnine ait “Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 107
58. TDK3B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Kim Haklı” okuma metnine ait “Eserde verilen düşünceleri belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 108
59. TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Merve’nin Günlüğu” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 108
60. TDK3B kodlu kitap “Milli Kùltürümüz” teması “Keloğlan” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini(yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 109
61. TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Uzaya Yolculuk” okuma metnine ait “Çözüm önerisi sunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 110
62. TDK3B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Beslenme Kuralları” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 110
63. TDK3B kodlu kitap “Milli Kùltürümüz” teması “Hacivat ve Karagöz” okuma metnine ait “Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 111
64. TDK3B kodlu kitap “Milli Kùltürümüz” teması “Hacivat ve Karagöz” okuma metnine ait “Okurken eserle ilgili sorular sorma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği.. 112
65. TDK3B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Not Defteri” okuma metnine ait “Eserin sonunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 112

66. TDK3B kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Türk Ulusunu Kim Kurtardı” okuma metnine ait “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 113
67. TDK3B kodlu kitap “Erdemler” teması “İnci” okuma metnine ait “Yazarın amacını fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 114
68. TDK3B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Not Defteri” okuma metnine ait “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 114
69. TDK3B kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Güzel Yurdum” okuma metnine ait “Eserden yazarla ilgili çıkarım yapma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 115
70. TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Haylaz Karpuz İle Kavun Teyze” okuma metnine ait “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 116
71. TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” okuma metnine ait “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 118
72. TDK4 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 119
73. TDK4 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Şifa Niyetine” okuma metnine ait “Eserin ana fikrini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 120
74. TDK4 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Bir Fincan Kahve” okuma metnine ait “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 121

75. TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Ben Engelli Değilim Anne” okuma metnine ait “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 122
76. TDK4 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Hep Büyük Efsanesi” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 123
77. TDK4 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Evini Arayan Ardiç Tohumu” okuma metnine ait “Esere ve bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 124
78. TDK4 kodlu kitap “Sanat” teması “El sanatlarını Yaşatalım” okuma metnine ait “Okurken eserle ilgili sorular sorma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği .. 124
79. TDK4 kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Atatürk Aralarındaydı” okuma metnine ait “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 125
80. TDK4 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Kaybolan Cennet” okuma metnine ait “Çözüm önerisi sunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 126
81. TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 127
82. TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Sevmek Mutluluktur” okuma metnine ait “Metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin anlamını fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 128
83. TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Ben Engelli Değilim Anne” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini(yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 128

84. TDK4 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Kaybolan Cennet” okuma metnine ait “Metinde başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 129
85. TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Sevmek Mutluluktur” okuma metnine ait “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 130
86. TDK4 kodlu kitap “Okuma Kültürü” teması “Konuşan Kitap” okuma metnine ait “Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 131
87. TDK4 kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “İcat Nasıl Yapılır?” okuma metnine ait “Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 131
88. TDK4 kodlu kitap “Okuma Kültürü” teması “Asımın Nesli Kitap Dostudur” okuma metnine ait “Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 132
89. TDK4 kodlu kitap “Okuma Kültürü” teması “Kitabın Büyüsü” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma”eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 132
90. TDK4 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Hep Büyük Efsanesi” okuma metnine ait “Eserin sonunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 133
91. TDK4 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Evini Arayan Ardıç Tohumu” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanla empati kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği 134
92. TDK4 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Kanlı Kavak” okuma metnine ait “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği..... 135

93. TDK4 kodlu kitap “Okuma Kùltürü” teması “Asımın Nesli Kitap Dostudur” okuma metnine ait “Yazarın amacını fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği.....	135

KISALTMALAR LİSTESİ

ABİDE: Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

EOÖ: Eleştirel Okuma Ölçütü

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

PISA: Uluslar Arası Öğrenci Değerlendirme Programı

TIMSS: Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması

TTK: Talim Terbiye Kurulu

I. Bölüm

Giriş

1.1.Problem Durumu

Milli Eğitim Bakanlığı 4. ve 8. sınıf öğrencilerinin Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler alanında akademik başarılarını ölçmek için Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi (ABİDE) projesini 2016 yılı itibari ile uygulamaya başlatmıştır. Proje öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerini ölçmektedir. Proje kapsamında “temel altı”, “temel”, “orta”, “orta üstü” ve “ileri” olmak üzere 5 yeterlik düzeyi ölçülmektedir. Projenin son uygulaması ise 2018 yılında gerçekleşmiştir. 2018 verilerine göre Türkçe dersinden öğrencilerin yüzde 27,9'unun temel altı ve temel, yüzde 39,5'inin orta, yüzde 32,6'sının ise orta üstü ve ileri düzeyde yer aldığı belirlenmiş ve sonuçların Uluslar Arası Öğrenci Değerlendirme Programıyla (PISA) örtüştüğü belirtilmiştir (Anadolu Ajansı, 2019). Türkiye PISA sonuçlarına göre ise okuma becerileri alanında sırasıyla 2009 yılında 72 ülke arasında 39., 2012 yılında 65 ülke arasında 42. ve 2015 yılında 65 ülkenin arasında 50. sırada yer almaktadır (Özgürlük, Ozarakan, Arıcı ve Taş, 2015). 2018 PISA okuma becerileri sonucuna göre Türkiye 78 ülke arasında 40. sırada yer almaktadır (BBC News Türkçe, 3 Aralık 2019). PISA'da okuma becerileri 1a, 1b, 2. düzey, 3. düzey, 4. düzey, 5. düzey ve 6. düzey olmak üzere yedi yeterlilik düzeyinden oluşmakta ve bu yeterlilik düzeyleri ile ilgili öğrencilere “yazarın amacını anlama”, “metnin dışındaki bilgilerle metnin içindeki bilgileri karşılaştırabilme”, “çıkarımda bulunabileceği bir bilgiyi ya da daha fazla bilgiyi metinde bulabilme”, “metinler arası ilişki kurabilme” ve “metni eleştirel bir şekilde değerlendirebilme” gibi eleştirel okuma becerilerini kullanacakları sorular sorulmaktadır (Özgürlük ve diğerleri, 2015).

PISA 2018 sonuçlarına göre Matematik okuryazarlığı alanında ülkemiz 78 ülke arasından 42., Fen okuryazarlığı alanında ise 78 ülke arasında 39. sırada yer almaktadır

(pisa.meb.gov.tr). Görüldüğü gibi PISA sonuçlarına göre ülkemizin Fen ve Matematik okuryazarlığı alanındaki sıralaması, okuma becerileri alanındaki sıralaması ile paralellik göstermektedir. Bloom (1995) öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri ile Matematik ve Fen Bilimleri derslerindeki başarıları arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu belirtmiştir (akt. Arıcı,2017). Öğrencilerin okuduğunu anlama becerisinin Matematik ve Fen derslerindeki başarısına olumlu katkı sağladığı sonucuna varan başka araştırmalar da bulunmaktadır (Yılmaz, 2011; Gökteş ve Gürbüzürk, 2012; Durgun ve Önder, 2019). Bu doğrultuda öğrencilerin PISA’da Matematik ve Fen Bilimleri alanında başarılı olmaları için okuma anlama becerilerinin gelişmiş olması düşünülmektedir.

Okuma becerileri alanında ülkemizin ulusal ve uluslararası değerlendirmelerde ilk sıralarda yer alması için eleştirel okuma becerilerinin okuma yazma öğrenme süreci ile öğrencilere kazandırılmaya başlanması gerektiği düşünülmektedir (Potur, 2014). Bu doğrultuda da eleştirel okuma ölçütlerinin 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı kazanımlarında ve ilkokul Türkçe 1., 2., 3. ve 4. sınıf ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde eleştirel okuma becerisi ile ilişkili kazanım ve etkinliklerin nasıl yer aldığı belirlenmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bu problem doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı’nda eleştirel okuma becerisine yönelik kazanımlar nelerdir?
- 2- 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı’nda eleştirel okuma becerisine yönelik kazanımların sınıflar düzeyindeki dağılımı nasıldır?
- 3- İlkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında eleştirel okuma becerisini kazandırmaya yönelik etkinlikler nelerdir?

- 4- Eleştirel okuma becerisini kazandırmaya yönelik etkinlikler İlkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları içerisinde yer alan temalar düzeyinde nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 5- İlkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları içerisinde yer alan okuma metinlerine ait etkinlikler ile ilişkili eleştirel okuma becerisi ölçütleri sınıflar düzeyinde nasıl bir dağılım göstermiştir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı kazanımları ve ilkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları okuma metinleri etkinlikleri içerisinde eleştirel okuma becerilerine nasıl ve ne düzeyde yer verildiğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

21. yüzyılda hızla ve yığılarak ilerleyen bilginin sadece kazanılması amaç olmayıp bilginin doğruluğunun anlaşılması, yorumlanması, bilginin yeterliliğinin ve gerekliliğinin sorgulanarak kullanılması önemli bir kazanım olarak görülmektedir (Sadioğlu ve Bilgin, 2018). Mclaughlin ve DeVooğ (2004) bir kitabın okuyucuyu aydınlatabildiği gibi aynı anda aldatılabileceğini ifade etmiştir (akt. Zabihi ve Pordel, 2011). Çağımızda ise kitap dışında internet teknolojisinin insanlara sunmuş olduğu e-kitap, e-gazete, e-dergi, bloglar ve sosyal medya kişisel hesapları gibi alanlarda yoğun bir bilgi paylaşımı yapılmaktadır. Bu ortamlarda paylaşılan içeriklerin çok çeşitli ve çok sayıda olması (Walz, 2001) nedeniyle yazılanların bireyler tarafından sorgulanarak, eleştirel bir şekilde okunması daha da önemli hale gelmiştir. Bilgi edinmek için yapılan okumadan farklı olarak analiz yöntemleri ile farklı sonuçları ortaya çıkaran yorumlama eylemi (Bobkina ve Stefanova, 2016) olan eleştirel okumayı Özdemir (2018) kişinin özgür bilinci ile aklını kullanarak okuduğu metnin arka planındaki düşüncelerin farkına varabilmesi, metni sorgulayabilmesi ve kişinin metin ile ilgili araştırmalar yaparak değerlendirmelerde bulunması olarak tanımlamıştır. Ciardiello (2004) ise

bir bakış açısını temsil eden metinlerin anlaşılmasının sağlayan vatandaşlık bilinci diyerek eleştirel okuma tanımında vatandaşlık bilinci kavramına vurgu yaparak eleştirel okuma becerisine daha kapsamlı bir misyon yüklemiştir.

Özdemir (2018) okuyucunun okuma sırasında düşünme becerilerini kullanarak eleştirel bir şekilde anlam çıkarmasının okuma anlama kalitesini yükselttiğini ifade etmiştir. Yani eleştirel okuma becerisinin işe koşulması ile gerçekleştirilen okuma anlama etkinlikleri okuduğunu anlama becerisinin niteliğini olumlu etkilemektedir. Aşioğlu'na (2008) göre eleştirel okuma becerisine sahip öğrenciler eğitim öğretim hayatından karşılaştıkları derslerde üst düzey düşünme becerilerini zorlanmadan gerçekleştirebilmektedirler. Brunstein ve Kieschk'inde (2009) ifadesi ile okuduğunu anlama becerisinin Matematik, Hayat Bilgisi, Fen Bilimleri gibi ikincil derslerin temelini oluşturduğu evrensel olarak kabul görmüştür (akt. Combrinck, Staden ve Roux, 2014). İkincil derslere temel olan okuduğunu anlama becerisinin nasıl kazanıldığı bu becerinin kalitesini etkileyebilir. Bu doğrultuda Türkçe dersleri aracılığı ile öğrencilere kazandırılacak eleştirel okuma becerisi ile öğrenciler nitelikli okuma anlama becerilerini ve üst düzey düşünme becerilerini kullanarak karşılaştıkları diğer derslerde başarılı olabilecektir.

Öğrencilerin eğitim öğretim hayatlarının başlangıcı olan ilkokul kademesindeki öğretmenler ve ders kitaplarının niteliği bu kademedeki öğrenciler için oluşacak temelin niteliğini belirlemektedir (Akdeniz, 2010). Milli Eğitim Bakanlığı okullarda okutulacak ders kitaplarını kendi bünyesinde hazırlamakta ve eğitim öğretim yılı başında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılmak üzere okullara ana kaynak olarak göndermektedir. Sınıflarda derslerin bu kitaplar aracılığı ile işlenmesi ön koşuldur. Ders kitaplarının içeriğinde görseller, okuma metinleri, dinleme metinleri, etkinlikler, sorular vb. birçok içerik bulunmaktadır. Zengin bir içeriğe sahip olan ders kitaplarını araştırmacılar eleştirme eğilimindedir (Dogru ve Saldana, 2019). Bu kitaplardan biri de ilkokul Türkçe ders kitaplarıdır. Türkçe ders kitaplarında

okuduğunu anlama, dinleme/izleme, konuşma, yazma, görsel okuma ve sunma gibi alanlarda öğrencilere kazandırılacak becerileri içeren etkinlikler vardır.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçlarında okuma öğrenme alanıyla ilgili öğrencilerin bilgiyi araştırması, sorgulaması, keşfetmesi, zihinde yapılandırması ve okuduklarını anlamada eleştirel bir tutum sergilemesi istenmiştir (MEB, 2019). İfade edilen özel amaçlar doğrultusunda Türkçe dersinin eleştirel düşünme ve eleştirel okuma becerisini kazandırmayı amaçlayan ana derslerden biri olduğu söylenebilir.

Alan yazında eleştirel okuma ile ilgili yapılan araştırmalar vardır (Wolf, 1967; Sullivan, 1998; Altınsöz, 2005; Çam, 2006; Sadioğlu ve Bilgin, 2008; David, 2009; Huijie, 2010; İpek ve Sadioğlu 2010; Zabihi ve Pordel, 2011; McLaughlin ve Devoogd, 2011; Karasakaloğlu, 2012; Duran, 2013; Yalçıntaş, 2014; Akar, 2016; Karadedeli, 2018; Sillalahi, 2018; Kahu ve Gerrard, 2018; Kanan, 2018). Yapılan araştırmalarda genellikle bir başka becerinin eleştirel okuma becerisi ile ilişkisinin ne olduğu incelenmiştir. Ders kitabı ve öğretim programı ile eleştirel okuma becerisi arasındaki ilişki üzerine yapılan araştırmalar 2019 yılı öncesi program ve ders kitabına yönelik yapılmıştır. Yapılan bu araştırmayı diğer araştırmalardan ayıran özellik 2019 yılında henüz yeni değişmiş öğretim programı ve ders kitaplarına yönelik olması ve ders kitaplarının temalar düzeyinde eleştirel okuma ölçütleriyle değerlendirilmesidir.

Okuma süreci sadece görme ve seslendirmenin yanında bilişsel etkinlikler gerektirir (Yalçıntaş, 2014). Bir eseri sorgulamadan değerlendirmeden sonuç çıkarmak günümüz okuryazar insan özellikleri arasında yer almamaktadır (İpek ve Sadioğlu, 2010).

Araştırmacılar bilişsel etkinliklerinin aktif olduğu eleştirel okuma becerisine sahip bireylerin bir konu ile ilgili birden çok kaynağı okuduklarını, okunan metin ile deneyimlerini bütünleştirdiklerini, eserin içeriğine dair geçerlilik ve güvenilirliği içe dönük sorularla tarafsız bir şekilde değerlendirdiklerini, eserde açıkça ifade edilmeyen düşünceleri ortaya çıkardıklarını ve eseri aktif bir şekilde yorumlayıp yeniden yapılandırdıklarını ifade etmiştir

(McLaughlin ve Devoogd, 2011; Zabihi ve Pordel, 2011; Şahin, 2011; Tüzel, 2012; Özdemir, 2018). Eleştirel okuma becerisinin önemine vurgu yapan yukarıdaki ifadeler göz önünde bulundurulduğunda ve bu becerinin öğretilmesinde Türkçe dersinin payı düşünüldüğünde çağımız gerekliliklerinden biri olan bu becerinin öğretimine 2019 yılında yenilenen Türkçe öğretim programı kapsamında nasıl yer verildiğinin araştırılmasının alana katkı sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Eğitim ve Bilişim Ağı internet sitesinde bulunan iki 1. sınıf Türkçe ders kitabı, bir 2. sınıf Türkçe ders kitabı, iki 3. sınıf Türkçe ders kitabı ve bir adet 4. sınıf Türkçe ders kitabı olmak üzere toplamda altı adet ders kitabının MEB tarafından ilkökul düzeyinde Türkçe ders kitabı olarak okutulduğu var sayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2019 yılında yenilenen İlkokul Türkçe Öğretim Programı sınıf kazanımları, EBA'da yayınlanan altı adet Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okuma:“Ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması” olarak ifade etmektedir (Özbay, 2013, s. 4).

Eleştirel Okuma: Kişinin özgür bilinci ile aklını kullanarak okudukları metnin arka planındaki düşüncelerin farkına varabilmesi, metni sorgulayabilmesi ve kişinin metin ile ilgili araştırmalar yaparak değerlendirmelerde bulunmasıdır. (Özdemir, 2018).

II. Bölüm

Literatür

Araştırmanın literatür kısmında Türkçe dersi öğretim programı, dinleme, konuşma, yazma ve okuma, okuma türleri, eleştirel okuma ile ilgili kuramsal bilgilere ve yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilecektir.

2.1. Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe Ders Kitapları

Eğitim programları ve bu doğrultuda hazırlanan öğretim programları, eğitim ve öğretimin hedeflerine ulaşmada birer araçtır (Tyler, 2014). Türkçe öğretim programı da bireyin dil becerilerini kazandırmada önemli bir araçtır. Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin yaşamları boyunca kullanacakları dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma ile ilgili dil ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu beceriler yardımıyla kendilerini bireysel ve sosyal açıdan geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, isteyerek okuma yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak değerleri kapsayan bilgi ve becerileri içeren bir bütünlükte yapılandırılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019).

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımı temel alınarak oluşturulan programda öğrencilerin okuma, dinleme/izleme, yazma ve konuşma alanlarında gelişimlerini sağlarken bilgiyi araştırmaları, yorumlamaları ve zihinlerinde yapılandırmaları ayrıca okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirebilme becerilerini kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2019).

2019 Türkçe Öğretim Programı'nda dil becerilerine yönelik dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma olarak dört öğrenme alanı olduğu görülmektedir (MEB 2019). Yılmaz'a (2007) göre yapılandırmacı yaklaşımda öğrencilerin süreç içerisinde aktif olması, bilginin kaynağını araştırması ve bilgiyi parçalara ayırıp bütünleştirerek içselleştirmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda program içinde yer alan öğrenme alanlarıyla ilgili etkinliklerin gerçekleştirilmesinde öğrencinin aktif olması beklenmektedir.

Tyler (2014) öğretim programlarında hedef davranışlara (kazanımlara) yönelik “öğrenme yaşantılarının” olması gerekliliğini vurgulamıştır. Türkçe derslerinde okuma, yazma, dinleme/izleme ve konuşma öğrenme alanlarında öğrencilere öğrenme yaşantısı oluşturacak materyallerden biri Türkçe ders kitaplarıdır. Nitekim Küçükahmet de (2003) Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin eğitim programlarının amaçladığı becerilere ulaşmasını sağlayan önemli materyallerden biri olduğunu ifade etmektedir.

Öğretim programı esas alınarak hazırlanan Türkçe ders kitapları içerisinde her sınıf düzeyinde öğrencilerin okuması için metinler bulunmaktadır. 2019 yılında yenilenen Türkçe Öğretim Programı içeriğinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunması gereken özelliklere şu şekilde vurgu yapılmıştır:

- Metinlerin alanda kendini kanıtlamış yazarlardan seçilmesi ve edebi ve kültürel açıdan değerli olan metinlerin alınması
- İkinci aktarıma yer verilmeden metinlerin direkt olarak alınması
- Aynı yayınevine ait kitaplarda metinlerin birden fazla sınıf düzeyinde yer almaması
- Aynı yazar ve şairlerden ikiden fazla metin ya da şiir yer almaması
- Dünya edebiyatından alınacak metinlerin çevirisinin doğru ve kaliteli olması
- Metinlerin ders kitabındaki temaları destekler nitelikte ve estetikte olması
- Metinlerde öğrencilere kötü örnek oluşturabilecek eğitsel değeri olmayan bölümlerin metnin bağlamını bozmamak koşulu ile çıkartılması
- Metnin dilinin dönemsel farklılıklardan dolayı yanlış olarak görülmemesi, bu farklılıkların dipnot olarak açıklanması ve bu durumun öğretici bir araç olarak kullanılması
- Ders kitaplarında bloglarda, gazetelerde, sosyal medya hesaplarında yer alan metinler kullanılabilir olması

- Metin yazarlarının ve şairlerinin hayatını anlatan metinlerde yazar ya da şairin yalnızca edebi yönünün vurgulanması

2.2. Dinleme/izleme

Akyol (2006) okuma, yazma ve konuşma becerilerine temel oluşturan dinleme becerisinin bireyin ilk kazandığı beceri olduğunu belirtmektedir. Dinleme, doğum öncesi dönemde anne karnında başlayarak hayat boyu devam etmektedir (Güneş, 2017). Nas (2003) duyma ve dinleme arasındaki farka değinmiş ve insanların kulaklarıyla duyduğu, beyinleriyle dinlediğini belirtmiştir. Dinleme; konuşma, ses, müzik, gibi uyarıcıları işitme, anlama ve zihinde yapılandırma amacıyla kulakta ve beyinde yürütülen karmaşık bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2017). Yılmaz (2007) bireyin; bilgi edinmek, tavsiye almak, diğer insanların yaşam hikâyesine katılmak, başka insanların tecrübelerinden yararlanmak, bir konuya hâkim olmak, öğrenmek ve ilişki kurmak için dinleme becerisini kullandığını ifade etmektedir.

2.3. Konuşma

“Düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığı ile aktarılması” (Demirel, 2003, s. 90) olan konuşma; Akyol’a (2006) göre yazmadan önce gelişen ve öğrencilere etkili bir iletişim becerisi kazandırmak için ilkokullarda geliştirilmesi gereken bir beceridir.

Günümüz öğretim programlarında yapılandırmacı yaklaşımla birlikte öğrencilere iletişim becerisi kazandırırken öğrencilerin üst düzey zihinsel becerilerini de geliştirmek amaçlanmaktadır (Güneş, 2017). Bu amacın eğitim kurumlarında öğrenciye düşünce ve duygularını kurallara uygun, etkili ve doğru olarak anlatabilme yeteneği ile sınırlı kaldığı görülmektedir (Gündüz, 2014, s. 94). Nas’a (2003) göre bireyin etkili bir konuşma yapması için çok okuması, zengin bir sözcük dağarcığına sahip olması ve konuşması gerekir. Bu durumda okullarda konuşma amacının sadece kendini doğru ve düzgün ifade etme becerisiyle

kalmayıp, bu becerilerin okuma, okuduğunu sorgulama, okudukları arasında anlam kurma gibi becerilerle birlikte yürütülmesi daha verimli sonuçlar doğuracaktır.

2.4. Yazma

Yazma, zihinde yapılandırılmış olan duygu, düşünce, bilgi ve istekleri belli kurallara uygun bir şekilde yazıya aktarma çalışması (Güneş, 2017) olarak tanımlanmaktadır.

Öğrencilerin yazma becerisinde başarılı olmalarının ön koşulu dinleme, konuşma ve okuma becerilerini tam anlamıyla kazanmış olmalarıdır (Çoşkun, 2014). Dinleme, konuşma ve okuma becerisinde başarısı düşük olan öğrencilerin “yazma” becerisini kazanmasının zor olacağı düşünülmektedir. Akyol (2006) akademik olarak başarısı düşük öğrencilerin okuma etkinliklerine göre yazma etkinliklerinde daha çok zorlandıklarını belirtmektedir

Demirel (2003) yazma becerisinin ilkokullarda sağlıklı bir şekilde kazandırılması ve gerçekleştirilmesi için öğrencilerin sözcük dağarcığının geliştirilmesi, öğrenci düzeyine uygun yaşantılardan yola çıkılması, yazma eğitimi için ayrı bir ders saati ayrılması, kolaydan zora doğru gidilmesi ve bireysel farklılıkların dikkate alınması gerekliliğini vurgulamıştır.

Öğrencilerin iç motivasyonuna vurgu yapan Yılmaz (2007) ise öğrencilerin yazı yazmaları öğretmenlerin uygulamada öğrencilerde yazma isteği uyandıracak etkinlikler hazırlamaları gerektiğini belirtirken Nas da (2003) gelişmekte olan görsel, işitsel kitle iletişim dili nedeniyle ihmal edilen yazı dilinin derslerde görsel-işitsel araçlarda nasıl kullanılması gerekliliğini belirten uygulamalara da yer verilmesinin önemine değinmektedir.

2.5. Okuma

“Onun okuması yoktur.”, “Bizim çocuk iyi okuyor.”, “Oku da adam ol!” ifadeleriyle günlük yaşantıda sık sık cümle içinde kullanılan (Göktürk, 2000) okuma sözcüğünün çeşitli tanımları bulunmaktadır. Sever’e (2003) göre okuma; algılama, öğrenme ve iletişim sürecini kapsayan bunun yanında görme, hatırlama, seslendirme, anlama ve değerlendirme gibi fiilleri içinde barındıran bir süreç olarak tanımlanıp okuma yazma becerisi tam anlamıyla

öğrenildikten sonra okuma öğrenciler için görme ve algılama boyutundan daha fazlasını ifade etmektedir. Yıldız'a (2010) göre fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan yazıdaki duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi sağlayan karmaşık bir süreç olan okuma; Aslan ve Dirik'e (2008) göre yazılı harf ve sembollerin çözümlenip anlamlandırılmasıdır. Güneş'in de (2012) Sever'le (2003) benzer şekilde okumayı; görme, algılama, seslendirme, anlama, zihinde yapılandırma gibi göz ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreç olarak tanımladığı görülmektedir. Akyol (2006) okumanın okuyucu ve yazar arasındaki iletişimi etkili ve aktif kılan, dinamik bir anlam kurma süreci olduğunu belirtmektedir. Sweet'in de (1993) okumayı anlam boyutuna vurgu yaparak öğrencilerin metin ile etkileşime girerek mevcut bilgileriyle anlam oluşturması şeklinde tanımladığı görülmektedir. Demirel (1990) okumayı çok genel bir şekilde bilişsel becerilerle psikomotor becerilerin etkileşimiyle yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliği olarak tanımlamaktadır. Türkel ve Ünlüçömert'e (2013) göre okuma; anlam boyutundan öte öğrencinin aktif katılımıyla gerçekleşen üst düzey bilişsel faaliyetlerin etkin olduğu bir süreçtir.

Bireyler okuma eğitiminde fiziksel ve zihinsel boyutları gerçekleştirdiklerinde toplumu oluşturan aile, arkadaş çevresi, yaşanılan yer, sivil toplum örgütleri vb. unsurlar okumanın devamlılığının sağlanmasında etkili olmaktadır (Savaş, 2018). Bu doğrultuda Arıcı da (2017) okumaya bir boyut daha ekleyerek okumanın fiziksel ve zihinsel yönünün yanında toplumsal yönünün de olduğunu ifade etmiştir. Okumaya önem veren ve okuma oranı yüksek toplumlarda bireylerin okumayı bir kültür haline getirmesi beklenmektedir. Yapılan tanımlar incelendiğinde okumanın bilişsel ve fiziksel süreçleri içinde barındırdığı görülmektedir. Okuma için bilişsel olarak anlama, değerlendirme, düşüncenin kavranması ve çözümlenmesi; fiziksel olarak ise görme ve seslendirme eylemlerinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Okuma çeşitli faktörlerin etkisiyle gerçekleşmektedir. Yılmaz (2007) bu faktörleri fiziksel (kekemelik, görme sorunları vb.), zihinsel yetersizlikler, öğretmenin sınıf içindeki

tutumundan kaynaklanan psikolojik faktörler ve son olarak öğretmenin gerçekleştirdiği okuma etkinliklerinin niteliği olarak belirtmiştir. Sınıf içinde gerçekleştirilecek okuma etkinliklerinden öğretmenin baskıcı ve tutucu bir ortam yaratması öğrencide kaygı ve korkuya neden olabileceken, öğretmenin güven verici, destekleyici tutumu öğrenciyi güvenli ve istekli bir şekilde okumaya yönlendirecektir. Bununla birlikte sınıf içinde ve sınıf dışında yapılacak okuma etkinliklerinin çocukların ilgi, istek, ihtiyaçlarını karşılayacak sistemli ve planlı çalışmalar olarak gerçekleştirilmesi okuma etkinliklerinin verimliliğini artıracaktır.

Okuma eğitiminde temel eğitimin önemli bir rolü olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Bu süreçte öğrencilere kılavuzluk edecek sınıf öğretmenlerinin okuma eğitimi sürecindeki tutumu önemli görülmektedir. Öğrencilere verilecek olan okuma eğitimi ile beraber onlara okumayı sevdirmesi gerekliliğine vurgu yapan Yılmaz (2007) sınıf öğretmenlerinin; öncelikle iyi bir okur olmaları, sınıflarda kitaplık oluşturmaları, öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmaları için çeşitli yöntemleri kullanmaları ve evlerinde kitaplık oluşturmaları için rehber olmaları gerektiğini belirtmiştir.

2.5.1. Okuma Türleri

Bu başlık altında sesli okuma, sessiz okuma, inşaat, görsel okuma, serbest okuma, güdümlü okuma, hızlı okuma, eleştirel okuma (Nas, 2003; Akyol, 2014; Arıcı, 2017; Güneş, 2017) başlıkları ile ilgili alan yazın araştırmasından elde edilen bilgiler sentezlenecektir.

2.5.1.1. Sesli okuma

Sesli okuma; gözle algılanıp zihince kavranan sözcüklerin ya da sözcük kümelerinin ses organları aracılığıyla seslendirilmesidir (Gündüz, 2014). Güneş (2017) sesli okumayı yazıyı görüp sözcükleri fark ederek sözcüklerin görüntülerini ve anlamlarını zihinsel sözlükten bularak seslendirme ve anlama işlemi olarak tanımlamaktadır. Nas da (2003) sesli okumayı, göz ve ses organlarının çeşitli hareketleriyle zihnin anlama çabasından oluşan karmaşık ve

girişik bir etkinlik Şeklinde tanımlayarak sesli okuma eyleminin karmaşıklığına dikkat çekmiştir.

Chauveau, De Santi-Gaud ve Usseglio (2001) kendisi için okuma, öğrenmek için okuma ve başkaları için okuma olmak üzere üç tür sesli okuma olduğunu ifade etmiştir (akt. Güneş, 2011). Demirel'e (2003) göre iyi bir sesli okuyucu yazarın bildirmek istediği anlamı harf, sözcük ve cümleleri doğru okuyarak aynı zamanda dinleyiciyle göz teması kurularak dinleyiciye aktarır.

Sesli okumanın yararlarına vurgu yapan Güneş (2017) sesli okumanın yararlarını Şu şekilde belirtmiştir:

- sesi, vurguyu ve tonlamayı geliştirir,
- sözcük tanıma becerisini geliştirir,
- okuma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirir,
- anlama ve zihin becerilerini geliştirir,
- öğrenmeyi kolaylaştırır,
- kültürü artırır, bakış açısını geliştirir.

2.5.1.2. Sessiz okuma

Nas (2003) sessiz okuma tanımında anlamın kavranması ifadesine vurgu yaparak sessiz okumayı; yazıyı gözle izleyip anlamı kavrayarak okuma Şeklinde; Güneş (2017) ise gözle takip eylemine vurgu yaparak; sözcükleri ve cümleleri seslendirmeden, gözle takip ederek yapılan okuma olarak tanımlamışlardır.

Sessiz okumanın öğrencilere kazandırdığı beceriler de vardır. Güneş'e (2017) göre sessiz okuma sürecinde öğrencilerin; okuma hızı ve anlama düzeyi artmakta, kendi kendine öğrenmeleri sağlanmakta, bağımsız çalışmaları ve zamanı verimli kullanma becerileri gelişmektedir.

Sessiz okumada yapılan bazı yanlışları Akyol (2014) ise şu şekilde belirtmiştir: sessiz okuma sırasında; dudakların hareket ettirilmesi, geriye dönüşler yapılması ve iç seslendirme yapılması sessiz okuma sırasında yapılan yanlışlardır.

2.5.1.3. İnşaat

İNşaat bir nazım-manzume, sanatsal değeri olan manzum bir eseri (şiiir) topluluk önünde düşünce, duygu ve uyum değerlerini belirtecek biçimde okumaktır (Nas, 2003). İnşaat türünde okuma ilkokul öğrencileri tarafından sevildiği için özellikle belirli gün ve haftalar kutlamalarında öğrencilere yüksek sesle şiiir okutulması önerilmektedir. Bu okuma türü öğrencilerin dil becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Arıcı, 2017).

2.5.1.4. Görsel okuma

Yazıya dayalı okumadan önce gelen ve insanlığın başlangıç tarihine kadar uzanan görsel okuryazarlık kavramını ilk defa J. Debes (1969) tarafından kullanılmıştır (Akyol, 2014). Güneş'e (2017) göre görsel okuma; resim, kroki, grafik, sembol, şekil, renk gibi görsellerle, doğa ile sosyal olayları okuma, anlama, yorumlama ve zihinde yapılandırma sürecidir.

Görsel okuma ilk kez 2005 Türkçe 1-5. Sınıflar Öğretim Programında yer almıştır. 2005 Öğretim Programında görsel okuma öğrenme alanı; öğrencilerin şekil, sembol, tablo grafik resim, doğa, sosyal olaylar ve beden dili gibi görselleri okumasını, anlamasını ve analiz-sentez etmesini amaçlamaktadır (MEB, 2005). 2019 öğretim programında görsel okuma öğrenme alanına ayrıca yer verilmeyip görsel okuma diğer öğrenme alanları içerisinde yer almıştır. Güneş (2007) görsel okuma sayesinde öğrencilerin düşünme ve anlama becerilerinin gelişeceğini aynı zamanda bilgileri bütünleştirebildikleri için öğrenmelerinin de kolaylaşacağını belirtmiştir.

2.5.1.5. Serbest (Bağımsız) okuma

Öğrencilerin ilgilerini çeken bir konuda bireysel olarak okuma yaparak kitap ile ilgili düşüncelerini dile getirdikleri ve süreç içerisinde okumanın alışkanlık haline geldiği okuma

türüdür (Güneş, 2017). Bağımsız okuma, öğrencilerin ilgilerini çeken konularda daha fazla bilgi edinmelerini sağlamak ve aynı zamanda bilgilerin seçimi ve benzer durumlara aktarılmasını kolaylaştırmaktadır (Güneş, 2017).

2.5.1.6. GÜDÜMLÜ OKUMA

Bu okuma türü ortalama 30 dakika öğretmen eşliğinde öğrenciler tarafından metinlerin okumasıyla gerçekleşir (Akyol, 2014). Öğretmen okuma öncesi hazırlık yaparak metinde neleri okuyacağını belirler ve okuma sonunda da öğrencilere okunan bölümlerle ilgili sorular sorar (Arıcı, 2017). GÜDÜMLÜ okuma, öğrenciler tarafından yazarın amacının anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Aytaş, 2005).

2.5.1.7. HIZLI OKUMA

Hızlı okuma, belirli bir süre içerisinde fazla sayıda sözcük okuyabilmektir (Arıcı, 2017). Hızlı okuma yapılırken metindeki okunan sözcük sayısı dakika sayısına bölüldüğünde okuma hızı ortaya çıkmaktadır (Akyol, 2014). Hızlı okumada göz metin üzerinde sıçramalar yaparak metinde yer alan sözcükleri ve görselleri beyne hızlı bir şekilde ulaştırır; beyin de göz sıçramalarına eş zamanlı olarak metindeki görselleri ve sözcükleri çözümler (Şahin, 2011). Hızlı okumada amaç metni akıcı bir şekilde hızlı okurken aynı zamanda metni anlamaya çalışmaktır (Kırkkılıç, 2014). Akyol'a (2014) göre öğrencilerin metni anlamadan sadece hızlı okuması hızlı okuma yaptıkları anlamına gelmemektedir.

2.5.1.8. ELEŞTİREL OKUMA

Eleştirel okumayı “ideal okuma” diye nitelendiren Arıcı (2017) okunan eserin sorgulanarak olumlu ya da olumsuz taraflarının ortaya çıkartılması olarak tanımlamıştır. Şahin (2011) ise okuyucunun okuduğu eseri tarafsız bir şekilde sorgulayarak okuması ve değerlendirmede bulunması olarak tanımlamıştır.

Hardcastle (2002) eleştirel okuma sürecinin aşamalarını şu şekilde ifade etmiştir:

- Eserin başlığını belirleme

- Eserin kimin tarafından ve ne zaman yazıldığıının belirlenmesi
- Eserin ne amaçla yazıldığıının belirlenmesi
- Eserle ilgili sorular sorulması
- Eserle ilgili okuyucunun kendi duygu ve düşüncelerinin ne olduğunun belirlenmesi
- Eserdeki düşüncelerin belirlenmesi ve düşüncelerin değerlendirilmesi
- Eserin farklı eserlerle karşılaştırılarak değerlendirilmesi (Akt. Ünal, 2006).

Eleştirel okuma sürecinde öğrenciler okunan eser üzerinde muhakeme yaparlar, fikirleri ve olayları ayırt ederler, yazarın bakış açısını fark ederler ve eserden yola çıkarak çıkarımda bulunurlar (Belet, 2011). Eğitim öğretim sürecinde eserlerin eleştirel bir şekilde okunması çağımızda bireylerde bulunması gereken araştırma yapabilme ve sorgulayabilme becerilerini öğrencilere kazandıracaktır (İpek ve Sadioğlu, 2010).

2.5.2. Okumanın Aşamaları.

Akyol (2006) okumanın planlı bir şekilde yapılması gerektiğini belirtmiştir. Okumanın planlamasını ise okuma öncesinde yapılacak etkinlikler, okuma sırasında yapılacak etkinlikler ve okuma sonrası yapılacak etkinlikler olarak aşamalandırmıştır. Aşağıda Akyol'un (2006) okuma aşamalarına yer verilmiştir.

Metni okumadan önce yapılacak etkinlikler

- Eserin başlığına, paragraflarına, içindekiler bölümüne, alt başlıklara, yazara ait bilgilerin incelenmesi
- Metnin türünün, konusunun ve metnin neden okunduğunun belirlenerek okuma amacının oluşturulması
- Ön bilgilerin beyin fırtınası, grafik düzenleyiciler, ön okumalar, düşünce yaprakları kullanılarak okuma ortamına taşınması
- Metin ile ilgili tahminler yapılması

Metni okuma sırasında yapılacak etkinlikler

- Metnin akıcı olarak okunması
- Anlamanın kontrol edilmesi
- Yardımcı stratejilerin kullanılması (okuma sürecinde bilinmeyen sözcüğe takılmadan devam edilmesi, okuma hızını metin türüne göre ayarlanması, anlaşılmayan kısmın yeniden okunması, farklı kaynaklardan bilgi alınması)

Okuma sonrası yapılacak etkinlikler

- Özetleme yapılması
- Yazarın amacının ve bakış açısının belirlenmesi
- Gerçek ve düşüncenin ayırt edilmesi
- Düşüncelerin geçerlilik ve güvenilirliğinin belirlenmesi
- Propaganda içeren ifadelerin belirlenmesi

Güneş (2017) de okumanın aşamalarını okuma öncesi yapılacak etkinlikler, okuma sırasında yapılacak etkinlikler ve okuma sonrası yapılacak etkinlikler şeklide ifade etmiştir:

Okuma öncesi yapılacak etkinlikler

- Ön Hazırlık: Okuma etkinliğine başlamadan önce öğrencinin okuyacağı metni seçmesi, araç gerecini hazırlaması ve okumanın yapılacağı mekanı uygun hale getirmesi.
- Zihinsel Hazırlık: Sorulacak sorular ile öğrencilerin ön bilgilerinin harekete geçirilmesi, metinde yer alan önemli anahtar sözcükler hakkında öğrencilerle etkinlikler yapılması, metnin içeriğinin tahmin edilmesi, okuma amacının belirlenmesi, okuma türünün belirlenmesi

Okuma sırasında yapılacak etkinlikler

- Anlama: Anlamı bilinmeyen bir sözcüğün anlamının metin yardımı ile tahmin edilmesi, anlamı tahmin edilemeyen sözcüğün anlamının sözlükten bulunması,

cümleler arası anlam ilişkisi kurulması, paragrafların ana düşüncesini ve yan düşüncesinin belirlenmesi, metnin konusunun belirlenmesi, özet çıkartılması

- Zihinde Yapılandırma: Metnin önemli kısımlarının belirlenmesi, okuma öncesi yapılan etkinliklerdeki tahminlerin doğruluğunun kontrol edilmesi, metnin konusunun, ana fikrinin ve yardımcı fikirlerin belirlenmesi, yazarın amacının belirlenmesi
- Bilgiyi Uygulama: Öğrencilerin metindeki fikirler ile kendi fikirleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri ve metin ile ilgili kendi yaşantısından örnekler vermeleri,

Okuma sonrasında yapılacak etkinlikler

Metindeki bilgilerin değerlendirilmesi, eleştirilmesi, sorgulanması, yazarın bakış açısının değerlendirilmesi ve okuma amacına ulaşıp ulaşılmadığının değerlendirilmesi gibi çalışmalar yapılabilir.

2.5.3. Okumanın Önemi.

Baker ve Wigfield (1999) okuma sayesinde bireylerin sözcük haznesinin gelişeceği, farklı kültür ve medeniyetleri tanıyacağı, hafızalarının güçleneceği, her hangi bir şeye dikkatlerinin yoğunlaşma seviyesinin artacağını ve farklı bilgileri kıyaslayarak bilgi seviyelerinin artması sonucu özgüven sahibi olacaklarını belirtmiştir. Okumanın bireye katacağı olumlu katkıların olduğu gibi topluma katacağı olumlu katkıları da vardır. Çağımızda bilim ve teknolojiye gelişmeler sayesinde bilgi hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bilginin yayılması ise daha çok okuma etkinlikleriyle gerçekleşmektedir (Çoşkun, 2014). Bu doğrultuda toplumların gelişmesinin okuma etkinlikleriyle ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Toplumların gelişimine katkı sağlayan bir alan olan okuma alanı (Arıcı, 2017), insanın tüm yaşam dönemlerini kapsayan ve ömür boyu devam eden, insanın birincil ihtiyaçlarından olan yaşamsal faaliyetlere benzeyen bir edimdir (Özdemir 2018).

Okuma belli bir konuda bir fikir oluşturma için yapılabilir (Adalı, 2010). Okuma aynı zamanda kişiye bilgisizlik ve yanlış inançlardan koruyarak kişiliğini biçimlendirir ve toplumun çeşitli yönlerden gelişimine katkı sağlar (Demirel, 2003).

Günümüzde okuma; okunan metindeki sesleri çıkarmak olarak görülmemektedir. Sağlıklı bir okuma süreci eğitimin kalitesini yüzde 30 oranında artırmaktayken eğitim de ekonomik verimliliği yüzde 44 oranında artırmaktadır (Arıcı, 2017). Temel eğitimin gerçekleştiği sınıflarda gerçekleştirilen okuma eğitiminin kalitesinin toplumun ekonomik gelişmişlik düzeyiyle de ilişkili olduğu söylenebilir.

2.5.4. Okuma Alışkanlığı.

Okuma alışkanlığı, bireylerin okumayı edindikten itibaren bu davranışı severek ve isteyerek gerçekleştirmesidir (Yıldız, 2016). Mete'ye (2012) göre okuma alışkanlığı, bireyin ihtiyaç duyarak okumayı hayatı boyunca bir amaç dahilinde düzenli ve tekrarlı bir şekilde zevkle sürdürmesidir. Tanımlardan hareketle okuma alışkanlığının okuma eğitiminde önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü alışkanlığa dönüşmemiş bir okuma birey için fayda sağlamayacaktır.

Temel eğitimde öğrencilere ilk okuma yazma öğretildikten sonra okuma alışkanlığı kazandırmak önemli bir amaçtır. Akyol (2006) ğrencilerin okuma ile ilgi algılarının sadece okulla sınırlı olduğunu belirterek öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılması için sınıf ğretmenlerinin okuma etkinliklerini günlük hayattan örneklerle ilişkilendirerek gerçekleştirmesini önermektedir. Yılmaz (2007) ğrencilerde okuma alışkanlığı kazandırmanın örgün eğitimin asıl amaı olduğunu ve bu alışkanlık sayesinde hayat boyu zevkle okumanın gerçekleşeceğini belirtmiştir. Yılmaz (2007) ğrencilere okuma alışkanlığı kazandırabilmek için sınıf ğretmenlerinin sınıfta yapabilecekleri etkinlikleri şu şekilde sıralamıştır:

- Sınıflarda kitaplıkların öğrencilerle birlikte oluşturulması ayrıca öğrencilerin evlerinde de kitaplık oluşturulması,
- Derslerde öğretmenin yaptığı etkinliklerle ilgili sınıf kitaplığından yararlanılması ve bu sayede kitabın önemi ve işlevini öğrencilerin görmesinin sağlanması
- Kütüphanecilik haftasının sınıfta coşku ile kutlanarak şenlik havasında geçmesi,
- Kitap fuarlarının ve kütüphanelerin sınıfça ziyaret edilmesi
- Öğrencilerin okudukları kitapları tartışmaları ve birbirlerine tavsiye ederek ödünç olarak vermelerinin sağlanması
- Öğrencilere günlük tutmanın önemi hissettirilerek öğrencilerin günlük tutmalarının sağlanması.

Arıcı (2017) ise okumanın alışkanlık haline getirebilmesi için öğretim programlarıyla ilgili yapılabilecek çalışmaların olduğunu belirterek;

- İlkokul öğretim programının içeriğinin hafifletilerek okuma becerisinin öğrencilere oyunlaştırılarak kazandırılması ve okuma becerilerine not verilmesini
- İlkokul düzeyindeki her sınıf için okunabilecek kitaplar listesi düzenlenmesini
- Kitap okuma ile ilgili yapılacak çalışmaların sadece Türkçe dersleri ile sınırlandırılmaması, diğer derslerde de okuma etkinlikleri yapılmasını
- Öğrencilerin okulda buldukları zaman diliminin çoğaltılarak öğrencilere okul kütüphanesinde kitap okuma fırsatları verilmesini önermiştir.

Yılmaz ve Darıcan'ın (2015) ilkokul 4. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmaya göre öğrencilerin;

- Okul öncesi eğitim alması,
- Kendilerine ait çalışma odalarının olması ve bu odada kitaplıklarının olması,
- Okuma yazma bilmediği zamanda ailelerinin öğrencilere sesli bir şekilde kitap okuması,

- Evlerine süreli yayınların girmesi,
- Kitap fuarlarını ziyaret etmesi,
- Evlerinde aile bireylerinin okuma yapması, okuma alışkanlıklarını artıracığı sonucuna ulaşmıştır.

Arıcı (2008) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin okumayı sevmelerine engel oluşturacak etkenlerin belirlenerek bunların yok edilmesini önermiştir. Özellikle öğrencilerin ilk karşılaştıkları kitapların onların ihtiyaçlarına cevap verecek sürükleyici kitaplar olması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca araştırma sonucunda gençler okuma alışkanlığı geliştirememeye nedenlerini; küçükken okuma alışkanlığı kazanmamalarına, kitap fiyatlarının pahalı olmasına, boş zamanlarının olmamasına ve interneti, televizyonu ve filmi kitap okumaya göre daha çekici bulduklarına bağlayarak ifade etmişlerdir.

2.5.5. Okuma Kültürü.

Samur'a (2017) göre bireyin okuma kültürünün oluşması için öncelikle bireyin bazı becerileri kazanmış olması gerekmektedir. Bu beceriler sırası ile ifade edilecek olursa:

- Dinleme becerisi
- İlk okuma yazma becerisi
- Okuma alışkanlığı becerisi
- Eleştirel okuma becerisi
- Evrensel okuma becerisi

Görüldüğü gibi bireylerin ilk kazanmaları gereken dinleme becerisi okuma kültürü kazanılmasında ilk basamakta yer almaktadır. Daha sonra bireylerin ilk okuma yazma becerisini öğrenmeleri, okuma alışkanlığı kazanmaları, araştırmanın konusu olan eleştirel okuma becerisini kazanmaları ve son olarak evrensel okuma becerilerini kazanmaları bireylerde okuma kültürü oluşması için gereken becerilerdir.

2.6. Eleştiri

Eleştiri sözcüğü Yunanca “kritikos” teriminden Latinceye “criticus” olarak yerleşmiş ve diğer dillerde yaygınlaşmıştır (Özonat, 2018). Birey tarafından kişi ya da olayların olumsuz ve olumlu yanlarını tespit etmek anlamında kullanılan eleştiri sözcüğü etimolojik olarak İngilizce “critical” sözcüğünden türemiş olup bir ölçüte göre değerlendirme ve yargılama anlamına gelmektedir (Liu, 2019). Amerikan Mirası İngiliz Sözlüğü’nde kesin, dikkatli değerlendirme ve yargılama olarak tanımlanırken; Longman Çağdaş İngilizce Sözlüğü’nde bir şeyin dikkatli ve adil yargılanması anlamına gelmektedir (Liu, 2019). Genellikle bireyler tarafından bir şeyin olumsuz tarafını ortaya çıkarmak anlamında kullanılan “eleştiri” sözcüğü aslında olay, olgu ve kişilerin olumlu yanlarını da görebilmeyi ifade etmektedir (Karadedeli, 2018). Türk Dil Kurumu’nun (TDK) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts internet adresindeki Türkçe sözlükten eleştiri sözcüğünün; bir insanı, eseri, konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup gösterme amacıyla incelemek olarak tanımlandığı görülmektedir.

2.7. Eleştirel Düşünme

Düşünme bireyin yakın çevresindeki tüm etkinliklerinde gerçekleştirdiği birincil ihtiyaçlar kadar doğal, uygun şartlarda gelişebilen ve bireyi diğer canlılardan ayıran önemli bir özelliştir (Demir ve Baş, 2018). İlkçağ filozoflarından Socrates’le başlayarak Platon ve Aristo’nun kullandığı eleştirel düşünme kavramı Rönesans döneminde Francis Bacon ile ön plana çıkmıştır (Olalekan, 2017). Eleştirel düşünmeyi Pordel (2011) bir sorunun unsurlarını mantıklı ve eleştirel şekilde analiz etme olarak belirtmiştir. Facione’ye göre analiz, yorumlama, değerlendirme, çıkarım, açıklama ve öz düzenleme eleştirel düşünmede olması gereken becerilerdir (akt. Pordel, 2011).

Garrison (1991) eleştirel düşünmenin sorunu belirleme, problemi net bir şekilde ortaya koyma, olası çözümleri araştırma, değişkenleri belirleme ve sonuçları mevcut bilgilerle bütünleştirme olarak beş adımda gerçekleştiğini ifade etmiştir. Eleştirel düşünme; Türkçe

öğretim programlarında anadili öğretiminde yer alan dinleme, konuşma, okuma ve yazma öğrenme alanlarında kazandırılacak çok boyutlu bir kavram olmakla birlikte okuma etkinliklerinde gerçekleşecek eleştirel okuma etkinlikleri eleştirel düşünme kavramının boyutları arasında ilk basamağa sahiptir (Karadeniz, 2014). Akar (2016) eleştirel düşünme becerisinin bireylere kazandırılmasında en etkili yöntemin eleştirel okuma etkinliklerinin gerçekleştirilmesi olduğunu belirtmektedir.

2.8. Eleştirel Okuma

Eğitimin davranış kalıplarında istendik değişiklik meydana getirme süreci olduğunu belirten Tyler (2014), bu tanımdaki davranış kalıplarının sadece somut bir ifadeye sahip olmadığını, düşünme ve hissetmeyi de içine alan bir kavram olduğunu belirtmektedir. Çağımızda üretilen ve hızlıca tüketilen bilginin varlığını düşünürsek süreç içerisinde yaptığımız gelişi güzel okuma zihnimize karmaşaya yol açabilir (Çam, 2006). Bu noktada düşünme ve hissetme kavramları ön plana çıkmaktadır. Okumanın gelişi güzel olmamasını düşünme ve hissetme kavramlarını içinde barındıran eleştirel okuma yaparak engellenebilir. Temeli çocukluk yıllarında atılan eleştirel okuma; bireylerin sürekli karşı karşıya kaldıkları yeni bilgileri değişik kaynaklara başvurarak doğruluğunu değerlendirmesi, yargılaması ve kendi mantık süzgecinden geçirerek bir sonuca ulaşmasıdır (Server, 2003; Aytan, 2016; Demir, 2017). Çocukluk yıllarında kazanılan eleştirel okuma becerileri sonraki eğitim kademelerinde kalıcı hale gelerek kullanılmaktadır (Silalahi, 2018).

Özdemir'e (2018) göre eleştirel okuma; kişinin özgür bilinci ile aklını kullanarak okudukları metnin arka planındaki düşüncelerin farkına varabilmesi, metni sorgulayabilmesi ve kişinin metin ile ilgili araştırmalar yaparak değerlendirmelerde bulunmasıdır. Tüzel (2012) eleştirel okuryazarlığın, eseri okurken anlam kurarken her türlü varsayım ve kabulden uzak, eseri aktif bir biçimde, yorumlamayı ve yeniden üretmeyi temel aldığını belirtmektedir.

Eleştirel okuma okuyucunun okuma sürecinde; nesnelliğini koruyarak aktif ve açık fikirli bir şekilde metni analiz ettiği, yazarın düşünceleri ile gerçeği ayırt ederek yazarın metindeki bakış açısını fark ettiği, metinle ilgili tartışma ve sorgulama yaparak metindeki gerçek ve çarpıtma bilgileri ortaya çıkardığı, metnin arka planındaki çıkarımlarını sezerek metindeki hatalı mantığın ve bilginin ortaya çıkardığı, metin ile ilgili hayal kurularak metindeki mecazlı dilin farkına vardığı, metni üst düzeyde anlayarak metinle ilgili okuyucunun kendi sonucunu çıkardığı ürün oluşturma sürecidir (Haffner, 1974; Spache ve Berg 1984; Raygor ve Raygor, 1985; Wassman ve Paye, 1985; Maker ve Lenier, 1986; Hancock, 1987; Clegg 1988; Adams, 1989; Phillips ve Sotiriou, 1992; Milan, 1995; Garrigurs, 2002; Bean, Chappel ve Gillam2002, Pirozzi, 2003; Schwegler, 2004; Poulson ve Wallace, 2004; akt. Huije, 2010).

Bilgi edinmek için yapılan okuma; bireyin okuduğu metni sorgulamadan ve değerlendirmeden bilgileri doğru kabul ederek hafızasına yerleştirmesidir (Wheeler, 2007). Philips ve Sotiriou'ye (1992) göre metnin yapısının, fikirlerinin ve ayrıntılarının tek boyutlu olarak ele alındığı bilgi edinmek için yapılan okumada amaç sadece metni anlamaktır. Buna karşın günlük okuma sürecinden daha karmaşık yapıda olan ve etkili okumanın olması için defalarca aynı metni okuma gerekliliği olan eleştirel okumada amaç yüzeysel olmayıp; metni analiz etmek, eleştirmek, metne tepki göstermek, metni daha derinden anlamaktır (akt. Huijie, 2010). Bilgi edinmek için yapılan okumaya eleştirel olmayan okuma da diyebiliriz. Kurland (2000) eleştirel olmayan okumanın bir metnin düşüncelerini anlamaya yönelik yapılırken eleştirel okumanın ise metnin altında yatan düşünceler hakkında çıkarımda bulunmak için yapıldığını belirtmiştir. Bilgi edinmek için yapılan okumadan farklı olarak eleştirel okuma, analiz yöntemleri ile farklı sonuçları ortaya çıkaran yorumlama eylemidir (Bobkina ve Stefanova, 2016). Kurland (2000) de eleştirel okumanın araçlarının analiz ve çıkarımda bulunma becerileri olduğunu ifade etmiştir.

Wheeler (2007) eleştirel okuma ve bilgi edinmek için yapılan okuma arasındaki farkları şu şekilde ifade etmiştir:

- Öğrenciler bilgi edinmek için okuduklarında genellikle kaynağın doğru olduğunu varsayarak bilgiyi ararlar. Eleştirel okuyan öğrenciler ise kalitesine bakıp, bilgiye şüpheci yaklaşırlar.
- Bilgi edinmek için okuyanlar bilgiyi çarpım tablosunu ezberledikleri gibi tekrar tekrar okurken, eleştirel okuyanlar metni mantıksal bölümlere ayırıp her bölümdeki argümanı analiz edip aynı zamanda argümanı yeniden ifade ederek okurlar.
- Bilgi edinmek için okuma sürecinde bilginin içselleştirilip ezberlenebilmesi için öğrencinin pasif olması gerekir. Eleştirel okumada ise öğrenci aktiftir. Metni ve yazarın amacını anlamak için tekrar tekrar okuma yapar. “Yazar sonuca nasıl varmış?” gibi sorular sorar.
- Bilgi edinmek için yapılan okuma sonucunda öğrenciler çok sayıda kitap okur ve o kitaptaki bilgileri hafızalarına olduğu gibi getirebilir. Eleştirel okuyan kişinin zihninde orijinal ve yenilikçi düşünceler vardır.
- Bilgi için okuma eleştirel okumadan daha temel bir okuma şekli olup eleştirel okumanın gerektirdiği ifadenin sonucunu düşünme; kendisi ve toplumun bu ifadeden ne şekilde etkilendiği bilincinin olmadığı bir okuma şeklidir.

2.8.1. Eleştirel Okur Yazarlığın Tarihçesi.

Özüdoğru (2016) eleştirel okuma teriminin Anglo-Saxon kültüründen “satır aralarının okunması” şeklinde alındığını ve ilk defa 19. yüzyılda kriptografide (gizli yazı), gizli mesajları metinlerin içine yerleştirilerek göndermek için kullanıldığını ifade etmektedir. Potur (2014) ise “Eleştirel Okur Yazarlığın Tarihçesi” başlığı altında verdiği bilgilerde; eğitimde eleştirel yaklaşımın Jean Jacques Rousseau ile başladığı ve günümüzde eleştirel pedagoji

olarak devam ettiği, 1920’de kurulan Frankfurt Okulu olarak bilinen Frankfurt Üniversitesi’nin eleştirel pedagojin gelişiminde önem arz ettiği ve Paulo Freire’nin 1960 sonları ve 1970’lerde ortaya attığı fikirlerinin eleştirel okuryazarlığın temelini atığını belirterek eleştirel okuryazarlığın tarihçesini ifade etmiştir.

Eleştirel pedagojide geleneksel eğitimin tanımına karşı çıkılarak okullarda öğrencilere kimin istediği davranışların kazandırılması gerektiğini sorgulamaktadır (Weil, 1998). Eleştirel pedagoji geleneksel sınıflarda öğrencilere bilgi aktarılmasını ret ederek, aktarılan bilginin sorgulanmasını savunur (Zabihi ve Pordel, 2011). 1980’li yıllarda okumanın tam anlamıyla gerçekleşmesi için eleştirel bir tutumun okurken bireyler tarafından sergilenmesi görüşü önem kazanmaya başlamıştır (Belet, 2011).

2.8.2. Eleştirel Okumanın Önemi.

Server’e (2003) göre eleştirel okuma sayesinde bireyler, karşılaşmış oldukları yeni bilgilerin güvenilirlik ve geçerliliğine şüpheci yaklaşır; bilgiyle ilgili farklı kaynakları araştırırlar. Bu sayede eleştirel okuyucular metni kontrol altına alarak kendi düşüncelerinin yazarı olurlar (Kurland, 2000). Eleştirel okuma sayesinde sürece aktif katılım olduğu için Arıcı’nın da (2017) belirttiği gibi birey okuduklarını uzun süre hatırlamaktadır.

Birey eleştirel okuma becerisi sayesinde ders kitapları yazarları başta olmak üzere yazarların da yanlış yapabileceğinin farkına varır (Karadeniz, 2014). Yargılama becerisi sayesinde öğrenciler bir birey olarak, bağımsız olmayı ve sorumluluk duygusuna sahip olmayı başarır (Nas, 2003). Pirozzi’e (2003) göre eleştirel okuma vasıtasıyla okur, ders kitabı ve diğer okuma metinlerini değerlendirerek metinde olmayanı ortaya çıkarmanın yanı sıra karşılaşmış olduğu seçenekleri, reklamı yapılan ürünleri, ülke politikalarını ve bazı alanlarda uygulanan programları yargılayabilir. Bu bağlamda Freire (2003) eleştirel okuma becerisine sahip bireylerin sadece harfleri tanımayacağını sözcükleri ve dünyayı anlayacağını ifade ederken Comberda (2001) eleştirel okumayı dili güçlü bir şekilde kullanarak bireyin

okulundaki hayatına devam etmesi, adaletsizliğin ve kayırmanın sorgulanması olarak tanımlamıştır. Öyle ki; Ciardiello'nun (2004) eleştirel okumayı bir vatandaşlık bilinci olduğunu ifade etmesi eleştirel okumanın birey için yaşam boyu devam eden önemli bir beceri olduğunu göstermektedir.

2.8.3. Eleştirel Okuma Eğitimi.

Eleştirel okuma becerisinin örgün eğitimde öğrencilere kazandırılmasında öğretmenlerin öğrencilere rehberlik etmesi önemli görülmektedir. Bu doğrultuda Collins (1993) öğrencilerin eleştirel okuma becerilerini etkin bir şekilde kazanmaları için öğretmenler tarafından uygun atmosferin sınıflarda oluşturulması ve uygun strateji ve yöntemlerin kullanılması gerekliliğini vurgulamıştır.

Özsoy ve Akçamete (1996) eleştirel okumanın gerçekleşebilmesi için bazı koşulların sağlanması gerektiğini belirterek bu koşulları şu şekilde ifade etmiştir:

- Öncelikle okunan eserin içinde yer alan sözcüklerin anlamlarının bilinmesi,
- Birden çok anlamı olan kelimenin eser içerisinden anlamının tahmin edilmesi,
- Sözcüklerin temel anlamıyla mecazi anlamı arasındaki farkın belirlenebilmesi,
- Eserin ana fikrinin ve bu ana fikre bağlı yardımcı düşüncelerin belirlenebilmesi,
- Eseri içselleştirerek özgün bir şekilde ifade edilmesi
- Eserin bölümleri arasındaki ilişkinin görülebilmesi,
- Eserde yazarın amacının ne olduğunun ve bu eserle hangi okuyuculara seslendiğinin belirlenebilmesi,
- Eserde anlatılanlarda eksik olan ve yazarın çeliştiği noktaların belirlenmesi,
- Okunan eserle daha önceki okunan eserleri kıyaslayabilmesi gerektiğini belirtmiştir (akt. Nas, 2003).

Derslerde öğrencilere eleştirel okuma becerisi kazandırmak için öğretmenlerin yapması gereken etkinliklerin olduğu düşünülmektedir. Zintz ve Maggart'e (1984) göre öğrencilerin eleştirel okuma becerilerini geliştirmek için öğretmen şunları yapmalıdır:

- Metnin konusunun farklı kaynaklardan karşılaştırılması. Örneğin; konuyla ilgili yeni basılmış eserler ve daha önceki yıllarda basılmış eserlerin karşılaştırılması.
- Okunan eserin özelliklerinin öğrenciler tarafından oluşturdukları çizelgelere not alınmasının sağlanması.
- Eseri yazarın neden yazdığının cevabını öğrencilerin bulması ve öğrencilerin farklı kaynaklardan eserle ilgili alıntı yapmalarının sağlanması.
- Reklamlarda görülen ürünlerin paketlerinin sınıfa getirilerek ürünün gerçeği ve reklamda olan şeklinin tartışılması
- Eserin gerçek ve hayal ürünü olan yanlarının öğretmen rehberliğinde öğrenciler tarafından tespit edilmesinin sağlanması (akt: İpek ve Sadioğlu, 2010, s. 28).

Yıldız (2008) eleştirel okumanın yapılabilmesi için öğrencilerle;

- Öğrencinin önceki yaşantıları ile metin arasında ilişki kurulması,
- Metinde anlatılanlar arasında neden sonuç ilişkisi kurulması,
- Öğrencilerin metni okurken sorular oluşturup bu sorulara cevap vermesi,
- Metinde verilen düşüncelere katılıp katılmadıkları yerlerin belirlenmesi gibi etkinliklerin gerçekleştirilebileceğini ifade etmiştir.

Ateş (2013) ise eleştirel okumanın gerçekleştirilmesi için metnin seçilmesi, öğretmenin ön hazırlık yapması, metindeki gerçeklerin ve fikirlerin ayırt edilmesi, bakış açılarının belirlenmesi, taraflılığın belirlenmesi, argümanların analiz edilmesi ve değerlendirilmesi, kanıtların ikna ediciliğinin değerlendirilmesi gibi etkinliklerin yapılması gerekliliğini ifade etmiştir.

2.8.4. Eleştirel Okumanın Aşamaları

Wheeler (2007) bireyin iyi bir okuyucu olmasını sağlayan eleştirel okuma becerisi için zaman ve çaba harcamak gerektiğini ifade ederek eleştirel okumanın aşamalarını şu şekilde sıralamıştır:

1. **Ön Okuma:** Metnin uzunluğunun, başlığın ne olduğunun, metnin yazarının kim olduğunun belirlenmesi ve konunun ne olduğunun tahmin edilmesi,
2. **Yorumsal Okuma:** Metinde tekrarlayan ve anlamı bilinmeyen sözcüklerin belirlenmesi, birden fazla anlamı olan sözcüklerin ve mecaz içeren sözcüklerin öğrenilmesi, her paragrafın sonunda paragrafın bir cümlede özetlenmesi, anlaşılmayan bölümlerin tekrardan okunması ve hala anlaşılmıyorsa ara verilmesi,
3. **Eleştirel Okuma:** Metnin bağlamı hakkında sorular sorulması, metin ile ilgili okuyucunun kendi duygu ve düşüncelerini belirleyebilmek için kendine sorular sorması, yazarın tespitleriyle ilgili özel ve genel soruların sorulması
4. **Eserleri Karşılaştırarak Okuma:** Eserle ilgili farklı kaynakları okuyarak karşılaştırma yapılması, farklı kaynaklardaki fikirlerin sentezlenmesi,
5. **Okuma Sonrası:** Okurken alınan notların gözden geçirilmesi, eserin tek cümleyle özetlenmesi, yazarın sonuca nasıl ulaştığını okuyucunun kendi cümleleri ile açıklanması,

Huijie (2010) eleştirel okumada dört aşamanın olduğunu ve her aşamanın önceki aşamalardaki becerileri kapsadığını belirtmiştir. Huijie'nin (2010) dört aşamalı eleştirel okuma becerisi aşağıda belirtilmiştir.

- Metnin yapısı düzeyinde
 - a) Metin içinde sözcüklerin anlamının tahmin edilmesi
 - b) Paragrafın ana fikrinin belirlenmesi
 - c) Metnin ana fikrini belirlenmesi

- d) Metin içinden cümlelerin anlamının çıkarılması
 - e) Metin içindeki fikirlerin önem derecesinin belirlenmesi
 - f) Paragrafın nasıl oluşturulduğunun anlaşılması
 - g) Gerçek olanla yazarın görüşünün ayrılması
 - h) Birbirine karşıt fikirlerin belirlenmesi
 - i) Metindeki grafiklerin anlaşılabilmesi
- Metnin hitabeti düzeyinde
 - a) Metnin türünün tanınması
 - b) Yazarın amacının tanınması
 - c) Yazarın kelime seçiminin değerlendirilmesi
 - d) Dilin yanlışlıklarının değerlendirilmesi
 - e) Yazarın ortaya koyduğu düşüncenin belirlenip değerlendirilmesi
 - f) Metin içindeki mantıksal yanlışlıkların belirlenmesi
 - g) Metnin okuyucuyu etkilemek için hangi teknikleri kullandığının belirlenmesi
- Metnin toplumsal düzeyinde analiz
 - a) Metnin toplumsal kültür ile ilişkilendirilmesi
 - b) Metnin yazarın geçmişi ile ilişkilendirilmesi
 - c) Metnin diğer metinlerle ilişkilendirilmesi
- Bütünsel değerlendirme analiz düzeyi
 - a) Metnin düşünce yapısına mesafeli şekilde metnin değerlendirilmesi
 - b) Metnin kaynaklarının değerlendirmesi
 - c) Metnin okuyucunun ilgisini nasıl çektiğinin değerlendirilmesi
 - d) Yazarın fikirlerinin hangi kanıtlarla desteklendiğinin değerlendirilmesi

Huijie (2010) yukarıda belirtilen aşamaların birbirini tamamladığını ifade etmiştir. Yani var olan aşama bir önceki aşamayı kapsamaktadır.

2.8.5. Eleştirel Okurun Özellikleri

Eleştirel okumayı, “okurluk donanımı” olarak da belirten Arıcı (2017, s. 30) iyi bir eleştirel okurun özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Eserin duygu ve düşünce yapısıyla ilişkili olan öğelerini belirleyip yazarın amacını anlayabilme
- Eserin yazı türünü belirleyebilme,
- Eserin dilinden ve anlatımından yazarın metnin konusuna olan bakış açısını çıkarabilme,
- Eserin anahtar kavramlarının, cümlelerinin ve paragraflarının birbiriyle olan ilişkisini araştırarak ortaya koyabilme,
- Eserde yer zaman ve neden sonuç ilişkisini gösterebilme,
- Eserin sözcüklerinin temel, yan ve mecaz anlamlarını metnin içindeki bağlamından kestirebilme,
- Yazarın düşünceyi geliştirme yollarını ve anlatım biçimlerini metne bakarak seçebilme

Bartu (2002) eleştirel okuyucunun kendine, metne ve metnin nasıl oluşturulduğuna dair sorularının olması gerektiğini vurgulayarak bu soruları şu şekilde ifade etmiştir:

- Okurun kendine yönelik soruları:
 - a) Bu eseri neden okuyorum?
 - b) Bu metni anlayabilmem için ön bilgilerim neler ve hangi bilgilere ihtiyacım var?
 - c) Okumadan önce tahminde bulunduğum konuyla okuduktan sonraki belirlediğim konu aynı mı?
- Metnin nasıl oluştuğuna dair sorular:
 - a) Bu eseri kim yazmış ve neden yazmış?
 - b) Eserin konusu nedir?

- c) Eser neden bu konuda yazılmış?
- d) Metin konusuna karşı yazarın bakış açısı nedir?
- e) Okunan metin ile aynı konuda başka bir metin yazılabilir mi?
- Metin hakkında sorular:
 - a) Metindeki kahramanlar kimler?
 - b) Metindeki sözcüklerin temel, yan ve mecaz anlamda kullanımını nasıl gerçekleştirmiş?
 - c) Eser hangi türde yazılmış?

Devood (2008) bir eseri eleştirel bir şekilde okuyabilmek için okurun kendine sorması gereken sorular olduğunu belirtmiştir. Bu sorular şunlardır:

- Eserde anlatılan olay ve olgularla yazar ne mesaj vermek istiyor?
- Eserin ana hatlarını neler oluşturuyor?
- Yazarın bu eseri yazmadaki amacı nedir?
- Eserde eksiklik var mı? Varsa bu eksiklikler nelerdir?
- Eser içinde bize farklı gelen kahramanlar kimler?
- Eserin kahramanlarının iyi ya da kötü alışkanlıkları nelerdir?

Harnadek (2007) bir metni eleştirel okumak için okuyucunun yapması gerekenleri şu şekilde ifade etmiştir:

- Metinde yer alan kanıtları metin sonuna kadar takip etmesi
- Metindeki olasılıkları ortaya çıkartması
- Metne duygusal yaklaşımdan akıl yoluyla yaklaşması
- Metin ile ilgili düşünürken kullandığı düşünme stratejilerinin eksik olmaması
- Metin ile ilgili karar verirken kanıtlara ve kaynaklara başvurması
- Metin yazarının ön yargılarını ve metin üzerindeki kendi ön yargılarının farkında olması

- Metindeki doğrulardan öte gerçeği ortaya çıkarmayı hedeflemesi
- Metindeki hoşlanmadığı düşünceleri değerlendirmeden reddetmemesi
- Yaşadığı topluma yönelik yazarın aykırı fikirleri olabileceğinin farkına varması (akt. Özensoy, 2011).

2.8.6. Metin Türlerine Göre Eleştirel Okuma

Metin; yazarın anlatmak istediği düşünceleri görünür hale getiren birbiriyle ilişkili örüntülerden oluşur (Güneş, 2017). Ders kitaplarında metni okuyan öğrencileri etkilemek için metin yazarları çeşitli türde metinler yazmaktadırlar (Akyol, 2014). Arıcı'ya (2017) göre öğrencilere eleştirel okuma becerileri kazandırabilmek için metinler türleri dikkate alınarak okunmalıdır. Adalı (2010)“Etkileşimli ve Eleştirel Okuma Teknikleri” adlı kitabında eleştirel okuma tekniklerini metin türlerine göre ayırarak şu şekilde ifade etmiştir;

a) *Kurmaca Metinleri Okuma Teknikleri*

- Okur tarafından metnin okuma amacının belirlenmesi
- Metinde yer alan anlamı bilinmeyen sözcüklerin anlamının ya da gerçekleşen olayın sonunun tahmin edilmesi
- Metinde geçen olayların okuyucunun aklında canlandırması
- Metindeki kahramanların, olayların, düşüncelerin ve duyguların sorgulanması
- Metinde açıkça ifade edilmemiş düşüncelerin açığa çıkarılması
- Metinden birden çok sonuç çıkarılması
- Metin ile ilgili çıkartılan sonuçları kapsayan tek sonuca ulaşılması

b) *Öykü Okuma Teknikleri*

- Okurun öyküyü neden okuduğunu kendisine sorarak okuma amacının ortaya çıkarılması.
- Öyküde yer alan olay, mekân ve kahramanların aklında canlandırılması

- Öyküde anlamı bilinmeyen sözcüklerin anlamının ve olayların gidişatını tahmin edilmesi
- Öyküde yer alan kahraman, mekân ve olaylarla okurun yaşam deneyimlerinin karşılaştırılması
- Öykü ile ilgi sonuç çıkartıp öykünün özetlenmesi

c) *Roman ve Benzeri Uzun Çalışmaları Okuma Teknikleri*

- Roman ve benzeri uzun çalışmaları okumadan önce okuma planı yapılması
- Belli noktalarda okumaya ara verilerek eserle ilgili düşünülmesi
- Eserde geçen kahraman, mekân, olay ve zamanla ilgili ayrıntıların ortaya çıkarılması

d) *Tiyatro Metnini Okuma Teknikleri*

- Tiyatronun dekorunun, kahramanlarının ve olaylarının zihinde canlandırılması
- Tiyatro metninde geçen anlamının bilinmediği sözcüklerle ilgili tahminde bulunulması
- Tiyatronun olayları arasında ve sonu ile ilgi tahminde bulunulması
- Tiyatrodaki olayın gerçekleştiği tarihsel sürece dikkat edilmesi
- Tiyatro metninin özetlenmesi

e) *Şiir Okuma Teknikleri*

- Şiirde kime hitap ettiğinin belirlenmesi
- Şiirin noktalama işaretlerine dikkat edilerek okunması
- Şiiri okurken duygularının farkına varması
- Şiirde anlatılmak istenenlerin açığa kavuşturulması ve şiirin yorumlanması.

f) *Kurmaca Olmayan Metinleri Okuma Teknikleri*

- Okuma amacının belirlenmesi,
- Yazarın amacının belirlenmesi,
- Yazarın eğiliminin belirlenmesi,
- Yazarın neden yazdığının belirlenmesi,

- Yazarın temel görüşlerinin belirlenmesi,
- Olguların görüşlerden ayrılması,
- Destekleyici ayrıntıların saptanması,
- Metnin iç yapısının ve kurgusunun değerlendirilmesi.

Belet (2011) yazınsal metinlerin yanında öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları gazete vb. metinler aracılığıyla yapılacak olan okuma etkinliklerinin eleştirel okuma becerisinin gelişimine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Bu ifade doğrultusunda öğrencilerin sınıflara gerçek yaşamlarıyla ilgili metinleri getirmesi ve bu metinlerin eleştirel okuma yöntemleriyle okunması sonucunda eleştirel okuma becerisinin öğrenciler tarafından içselleştirilmesi sağlanabilir.

2.9. Eleştirel Okuma İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Eleştirel okuma ile ilgili yapılan araştırmalar yurt dışı ve yurtiçinde yapılan araştırmalar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Yurt içinde yapılan araştırmalarda ise ilkökul düzeyindeki araştırmalara yer verilmiştir.

2.9.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt dışında yapılan araştırmalarda genel olarak; internet kullanımının eleştirel okuma becerisine etkisi, dil sınıflarında eleştirel okuma becerisi ile yapılan etkinliklerin dil öğrenimine etkisi, kişisel deneyimlerden yararlanmanın eleştirel okuma becerisi kazanmaya etkisi, öğrencilerin eleştirel okuma becerisi sorularına yönelik farkındalık düzeylerini belirleme, yaş, cinsiyet gibi bazı değişkenlerin eleştirel okuma becerisi üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmıştır.

Wolf (1967) ilkökul öğrencilerine eleştirel okuma becerisini kazandırabilecek bir programın etkisini incelemiştir. Araştırmada deney grubuna eleştirel okuma becerisini geliştirecek bir program uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise okulun mevcut programı uygulanmaya devam etmiştir. Araştırma sonucunda kontrol grubuna göre deney grubundaki

öğrencilerin eleştirel okuma testi puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Wolf (1967) eleştirel okuma becerisinin ilkökul seviyesindeki öğrencilere kazandırılabilceği sonucuna varmıştır.

Sullivan (1998) araştırmasında internet ortamı bulunan bilgisayar sınıflarının öğrencilerin eleştirel okuma becerisine etkisini araştırmıştır. Araştırmada bilgisayar destekli beş haftalık yaz programı hazırlamışlar. Bu programda öğrenciler kendilerini ifade edebilecekleri çalışma grupları ile tartışma, çalıştay ve sosyal etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Bu etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için program içerisinde öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri formlar bulunmaktadır. Öğrenciler fikirlerini programda bulunan formlara yazılı olarak ifade etmiştir. Öğrencilerin yazılı bir şekilde tartışma ve çalıştaylar yapması öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerini geliştirmiştir. Araştırma sonucunda internet ortamı bulunan bilgisayar sınıfında gerçekleştirilen program sayesinde öğrencilerin eleştirel okuma becerilerinin geliştiği görülmüştür.

David (2009) araştırmasında eleştirel okuma becerileri ölçütlerini kullanarak işlenen derslerin öğrencilerin eleştirel okuma becerisi kazanmalarına etkisini araştırmıştır. Deney grubuna uygulanan eleştirel okuma becerisi ölçütlerine dayalı dersler sonucu deney grubunun kontrol grubuna göre eleştirel okuma becerisini daha çok kazandığı sonucuna varmıştır.

McLaughlin ve Devoogd (2011) yapmış oldukları araştırmalarında eleştirel okuryazarlığın teorik temellerini sunmuşlardır. Eleştirel okuryazarlığın teorik temellerinin sunulmasından sonra eleştirel okuma stratejileri ile örnek sınıf uygulamaları örnekleri vermişlerdir.

Zabihi ve Pordel (2011) eleştirel okuma kontrol formuna göre İngilizce öğretiminde kullanılan üç ders kitabının eleştirel okuma becerisini kazandırıp kazandırmama durumunu incelemiştir. Araştırma sonucunda İngilizce ders kitaplarının eleştirel okuma becerisini kazandıracak düzeyde olmadığını belirlemişlerdir.

Silalahi (2018) öğrencilerin; eleştirel okumaya yönelik anlama seviyelerini belirlemeyi, eleştirel okuma etkinliklerinde hangi problemlerle karşılaştıklarını belirlemeyi ve öğrencilere eleştirel okumanın ne gibi faydaları olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Silalahi (2008) araştırma sonucunda öğrencilerin okuma sırasında eleştirel okumayı gerçekleştiren soruların ne olduğunun farkında olmadıkları ve eleştirel okuma sayesinde akademik başarılarının artacağını bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca okuma sırasında eleştirel okumayı gerçekleştirecek soruların bilinmesinin eleştirel okuma düzeyini artıracığını ve eleştirel bir şekilde gerçekleşen okuma ile öğrencilerin akademik başarılarının artacağını belirtmiştir.

Kahu ve Gerrard (2018) öğrencilerin geçmişte yaşadıkları deneyimlerinin okuma sürecine etki ettiğini belirtmiştir. Öğrencilerin geçmişte yaşadıkları bilişsel ve duyuşsal deneyimleri sınıf kapısında bırakarak sınıfa giremeyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda Kahu ve Gerrard (2018) eleştirel okuma ve yazma stratejisi olarak okurun kişisel deneyimlerinden yararlanması yönünde uyguladıkları ders etkinlikleri sonucu eleştirel okuma ve yazma sürecinde kişisel deneyimlerden yararlanmanın eleştirel okuma becerisini geliştirmede etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Kannan (2018) bir öğrenci topluluğu üzerinde yapmış olduğu vaka araştırmasında google araçlarıyla işlenen derslerin eleştirel okuma becerisine ne düzeyde etkisi olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda google araçlarını kullanarak yapılan okumanın eleştirel okumayı teşvik edebileceği sonucuna varılmıştır.

2.9.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde eleştirel okuma üzerine yapılan araştırmaların yurt dışına göre daha geç başladığını söyleyebiliriz. Türkiye’de eleştirel okuma üzerine yapılan çalışmaların 2006 yılı itibari ile başladığı görülmektedir. İlkokul düzeyinde eleştirel okuma ile ilgili yapılan araştırmalarda; eleştirel okuma becerilerinin 2005 Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe ders kitaplarının içeriğinde nasıl ve ne düzeyde yer aldığı, cinsiyet, anne ve baba eğitim

durumunun eleştirel okuma becerisi üzerindeki etkisi, görsel okuma ve hikâye anlatma yönteminin eleştirel okuma becerisi üzerinde etkisi, öğrencilerin okuma anlama durumu ve okumaya karşı tutumlarının eleştirel okuma becerisine etkisi ve eleştirel okuma becerisi ile ilgili etkinliklerin Türkçe derslerinde sınıf ortamında nasıl gerçekleştiğini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmıştır.

Yukarıda konuları belirtilen yurt içinde yapılan araştırmalar program incelemesine yönelik ve çeşitli değişkenlerle ilgili yapılan araştırmalar başlıkları altında aşağıda belirtilecektir.

2.9.1.1. Program incelemesine yönelik çalışmalar

İpek ve Sadioğlu'nun (2010) İlköğretim Türkçe Programında Yer Alan Kazanımların ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin "Eleştirel Okuma" Becerisi Açısından İncelenmesi isimli araştırmalarında 2005 yılı Türkçe Öğretim Programı ve 2008-2009 eğitim öğretim yılında okutulan 4 ve 5. sınıf Türkçe çalışma kitapları eleştirel okuma becerisi açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda eleştirel okuma becerisini geliştirmeyi amaçlayan kazanım ve etkinliklerin genel olarak var olduğu, 50 ölçütten 32 ölçütün kazanımlarda yer aldığı, ders kitabı etkinliklerinde ise 50 ölçütten 4. sınıfta 30 ölçütün ve 5. sınıfta 40 ölçütün yer aldığı tespit edilmiştir.

Altunsöz (2016) da 2005 Türkçe Öğretim Programı doğrultusunda hazırlanan 4. sınıf Türkçe ders kitapları ve çalışma kitaplarındaki etkinliklerin eleştirel okuma becerisini kazandırma düzeyini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda eleştirel okuma becerisini kazandırmaya yönelik etkinliklerin Türkçe ders kitapları ve çalışma kitaplarında yeterli düzeyde yer almadığını tespit etmiştir.

Duran (2013) 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında eleştirel okuma eğitimine ilişkin ne gibi açıklama ve kazanımların olduğunu araştırmıştır. Araştırmasının sonucunda programdaki eleştirel okuma kazanımlarının okuma metinleri ile yapılan çalışmalarla kazandırılmayı amaçlandığını, eleştirel okuma becerisini kazandırmaya yönelik kazanımların

ilkokul programında yeterli sayıda ve nitelikte olduğunu ve eleştirel okuma kazanımlarının 3. sınıf itibari ile arttığını belirtmiştir. Ayrıca programda; eleştirel okuma için gerekli becerilerden ayırt etme, çelişkileri saptama, yanlışları belirleme, amaç belirleme, ilgili olmayanı belirleme, benzerlik ve farklılıkları belirleme ve sorgulama çalışmalarına yönelik kazanımlar olduğunu ifade etmiştir.

Potur (2014) Türkçe derslerinde eleştirel okuryazarlığın yerini ve önemini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda Türkçe derslerinde öğretmenlerin ders kitabındaki metni okuduğunu ve ardından birkaç öğrenciye aynı metni okutarak metnin etkinliklerinin üzerinde çalışma yapıldığını belirtmiştir. Öğretmenin metin ile ilgili öğrencilere sorduğu soruların ise bilgi düzeyinden öte gitmediği ve eleştirel okuma becerisini kazandırabilecek sorular olmadığını belirtmiştir.

Yalçıntaş (2014) ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma beceri düzeylerini belirlemeyi amaçlamış ve araştırma sonucunda var olan etkinlik ve kazanımların öğrencilere eleştirel okuma becerisi kazanmalarına katkı sağladığı fakat öğrencilerin orta düzeyde eleştirel okuma becerilerine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2.9.1.2 Çeşitli değişkenlerle ilgili yapılan araştırmalar

Ünal (2006) gerçekleştirdiği araştırmada 5. sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma beceri düzeyleri ile okumaya ilişkin tutumları ve okuduğunu anlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları ile eleştirel okuma becerisi düzeyleri arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Çam (2006) yaptığı araştırmada ilkokul 5. sınıf öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarısı arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda görsel okuma düzeyi ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sadioğlu ve Bilgin'in (2008) İlköğretim öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri İle cinsiyet ve anne baba eğitim durumu arasındaki ilişki isimli araştırmasında öğrencilerin cinsiyetinin, anne-baba eğitim durumlarının, öğrencilerin eleştirel okuma becerilerine olan etkisinin belirlenmesi amaçlanmış olup, anne baba eğitim durumunun çocukların eleştirel okuma düzeyleri üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Belet (2011) araştırmasında hikâye anlatma yönteminin eleştirel okuma becerisini geliştirmede ne düzeyde etki ettiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda hikâye anlatma yönteminin Türkçe derslerinde eleştirel okuma becerisini geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Karasakaloğlu ve Bulut (2012) kurmaca metinlerin kullanımının öğrencilerin eleştirel okuma becerisi üzerine etki düzeyini araştırmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunun kontrol grubuna göre eleştirel okuma beceri düzeylerinde daha fazla artış olduğunu gözlemlemiştir.

Akar (2016) araştırmasında ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin eleştirel okuma beceri seviyelerinin orta seviyede olduğunu görmüştür. Ayrıca ders başarısı ve okunan kitap sayısı arttıkça eleştirel okuma becerisi düzeyinin arttığını tespit etmiştir.

Karadedeli (2018) çalışmasında 4. sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma beceri düzeyleri ile problem çözme becerilerinin yaş, cinsiyet, ailenin sosyoekonomik düzeyi, ailenin eğitim düzeyi, öğrencinin bilgisayar ve tablet kullanma sıklığı gibi değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda eleştirel okuma becerisiyle problem çözme becerisi arasında orta düzeyde bir anlamlı ilişki bulmuştur.

III. Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ile verilerin toplanması ve analizine yer verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Analitik araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada 2019 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları ve İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerde eleştirel okuma becerilerini kazandırmaya yönelik kazanımların ve etkinliklerin ne düzeyde var olduğunu derinlemesine bir çözümleme yaparak belirlemek için doküman analizi kullanılmıştır. Analitik araştırmalar belgeler, kayıtlar ve de dokümanların olay, kavram, görüş, düşünce ve eserler açısından analizidir (McMillan, 2004: akt. Ersoy, 2015). Eğitim alanında üretilen araştırmalarda öğretim programları da doküman olarak kullanılabilir kaynaklar arasındadır (Şimşek, 2009).

3.2. Veri Toplama Aracı

İpek ve Sadioğlu (2010) tarafından belirlenen “Eleştirel Okuma Ölçütleri” araştırmanın veri toplama aracıdır. 50 maddeden oluşan “Eleştirel Okuma Ölçütleri” Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Eleştirel Okuma Ölçütleri

Ölçüt Kodu	Eleştirel Okuma Ölçütü (EOÖ)
EOÖ1	Eseri okuma amacını belirleme
EOÖ2	Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma
EOÖ3	Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme
EOÖ4	Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme
EOÖ5	Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme

EOÖ6	Okumaya başlamadan önce okunacak eserin başlıklarını inceleyerek esere göz gezdirme
EOÖ7	Okurken eserle ilgili sorular sorma
EOÖ8	Okurken küçük notlar alma
EOÖ9	Okurken önemli gördüğü yerlerin altını çizme
EOÖ10	Eserin sonunu tahmin edebilme
EOÖ11	Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme
EOÖ12	Yazarın amacını fark edebilme
EOÖ13	Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme
EOÖ14	Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme
EOÖ15	Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme
EOÖ16	Metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin anlamını fark edebilme
EOÖ17	Mizah, hiciv, alay gibi söz sanatlarını fark edebilme ve metnin ruhunu hissedebilme
EOÖ18	Her bölümde yardımcı fikirleri belirleyebilme
EOÖ19	Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme
EOÖ20	Eserde verilen düşünceleri belirleyebilme
EOÖ21	Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme
EOÖ22	Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme
EOÖ23	Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme
EOÖ24	Eserde açıkça yer almayan, üstü kapalı ifade edilen düşünceleri çıkarabilme
EOÖ25	Konuyla ilgili olanla olmayanı ayırt edebilme
EOÖ26	Eserden yazarla ilgili çıkarımda bulunma
EOÖ27	Eserin bölümlerinin kendi arasında ve metnin tümüyle olan ilişkisini görebilme
EOÖ28	Eserde verilen bilgilerin güncelliğini değerlendirebilme
EOÖ29	Farklı kaynaklardan yararlanma
EOÖ30	Eserin konusunu belirleyebilme
EOÖ31	Eserin ana fikrini belirleyebilme

EOÖ32	Eserde verilen düşünceleri değerlendirme
EOÖ33	Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme
EOÖ34	Eserde yer verilmeyen düşünceleri saptayabilme
EOÖ35	Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma
EOÖ36	Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme
EOÖ37	Eserde geçen yeni bilgileri araştırma
EOÖ38	Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme
EOÖ39	Eserin kendisini en çok ikna eden/etkileyen bölümünü tespit etme
EOÖ40	Eseri okuduktan sonra zihninde oluşan çelişkilerin farkında olma
EOÖ41	Eseri okumadan önceki ve sonraki düşüncelerini karşılaştırabilme
EOÖ42	Ön bilgilerle yeni öğrenilenleri birleştirebilme
EOÖ3	Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme
EOÖ44	Okuduğu eseri özetleyebilme
EOÖ45	Eserin okuma amacına ulaşip ulaşmadığını belirleyebilme
EOÖ46	Eserle ilgili başkaları ile tartışabilme
EOÖ47	Çıkarımda bulunma
EOÖ48	Verilen bilgileri karşılaştırma
EOÖ49	Çözüm önerisi sunma
EOÖ50	Neden-sonuç ilişkisi kurabilme

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı doğrultusunda verilerinin toplanması için 2019 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programına Talim Terbiye Kurulu'nun (TTK) internet adresinden <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>) İlkokul Türkçe Ders Kitaplarına ise Eğitim Bilişim Ağı (EBA) internet adresinden (<http://www.eba.gov.tr/>) ulaşılmıştır. EBA'da 1. sınıflar için iki, 2. sınıflar için bir, 3. sınıflar için iki ve son olarak 4. sınıflar için bir kitap olmak üzere toplam altı kitap yer aldığı görülmüştür. Türkçe ders kitaplarının eleştirel okuma

ölçütleriyle ilişkisinin incelenmesinden önce araştırmanın materyalini oluşturan kitaplara kodlar verilmiştir. Bu kodlar; birinci sınıf kitapları için TDK1A ve TDK1B, ikinci sınıf kitabı için TDK2, üçüncü sınıf kitabı için TDK3A ve TDK3B son olarak dördüncü sınıf kitabı için TDK4 olarak belirlenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Doküman analizi ile verilerin inceleneceği bu araştırmanın dokümanlarını 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve EBA internet sitesinde bulunan TTKonayı ile okutulması önerilen altı adet ders kitabı oluşturmaktadır. 2019 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları ve İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerine ait etkinliklerde eleştirel okumaya yönelik kazanım ve etkinlikleri ne düzeyde var olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda 2019 İlkokul Türkçe Programı kazanımları ve ilkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerine ait etkinlikler İpek ve Sadioğlu (2010) tarafından belirlenen “Eleştirel Okuma Ölçütleri” doğrultusunda analiz edilmiştir.

Doküman incelemesi, araştırılmak istenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerinin incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu süreç beş aşamadan oluşur: 1- dokümanlara ulaşma 2-özgünlüğü kontrol etme, 3-dokümanları anlama,4- veriyi analiz etme, 5- veriyi kullanma (Forster, 1995: akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006).Araştırmanın dokümanları MEB’in ilgili kurumlarının güncel tarihli internet sitesinde belirtildiği için özgündür. Ulaşılan dokümanlar araştırmacı tarafından genel olarak incelenerek yapısı anlaşılmasına çalışılmış ve İpek ve Sadioğlu’nun (2010) belirlemiş olduğu 50 adet “Eleştirel Okuma Ölçütü” ne göre analiz edildikten sonra bulgular yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.

2019 İlkokul Türkçe Programı kazanımları ve ders kitapları araştırmacıdan bağımsız olarak nitel araştırma ve eleştirel okuma alanında deneyimli bir uzman tarafından incelenmiştir. Her iki araştırmacı eleştirel okumaya yönelik kazanımları ve ders kitaplarındaki

etkinlikleri “Eleştirel Okuma Ölçütleri” doğrultusunda analiz etmiştir. İki araştırmanın analizleri doğrultusunda oluşturdukları kodlar Miles ve Huberman’ın (1994) güvenilirlik formülü ile hesaplanarak araştırmanın güvenilirliği %94 olarak belirlenmiştir. Ayrıca eleştirel okuma becerisi kazandırmaya yönelik etkinliklerin bazıları ders kitabındaki görselleri ve sayfa numaraları belirtilerek doğrudan alıntılarla bulgularda yer almıştır.

IV. Bölüm

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde “Eleştirel Okuma Ölçütleri”ne göre değerlendirilen kazanımlar ve ders kitaplarında yer alan etkinliklere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular “2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı Kazanımlarında Eleştirel Okuma” ve “İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Eleştirel Okuma” adlı iki ana tema altında toplanmıştır.

4.1. 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı Kazanımlarında Eleştirel Okuma

2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı kazanımları incelendiğinde toplamda 40 kazanımın eleştirel okuma ile ilgili olduğu görülmüştür.

Tablo 2

Türkçe Dersi İlkokul 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri Sayısı

Sınıf	Eleştirel Okuma Ölçütleri ile ilişkili Kazanım Sayısı	Kazanımların İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütü
1.	5	5
2.	5	5
3.	13	15
4.	17	22

Tablo 2 incelendiğinde Türkçe öğretim programı içeriğinde 1. ve 2. sınıf düzeyinde beş kazanım beş eleştirel okuma ölçütüyle ilişkilidir. 3. sınıf düzeyinde 13 kazanım 15 eleştirel okuma ölçütüyle ve son olarak 4. sınıf düzeyinde 17 kazanım 22 eleştirel okuma ölçütüyle ilişkilidir. Görüldüğü gibi 1. ve 2. sınıf kazanımları birer eleştirel okuma ölçütüyle ilişkilidir. 3. ve 4. sınıf düzeylerindeki kazanımların birden çok eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Bu kazanımlara sınıf düzeyi baz alınarak oluşturulan alt temalar altında sırasıyla yer verilmiştir. Bu alt temalar sırasıyla aşağıdaki gibidir:

4.1.1. Türkçe dersi ilkokul 1. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma

4.1.2. Türkçe dersi ilkokul 2. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma

4.1.3. Türkçe dersi ilkokul 3. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma

4.1.4. Türkçe dersi ilkokul 4. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma

4.1.1. Türkçe dersi ilkokul 1. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma.

Türkçe dersi ilkokul 1. sınıf öğretim programı kazanımları incelendiğinde “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ni karşılayan beş kazanımın olduğu belirlenmiştir. Bu kazanımlar ve ilişkili oldukları ölçütler Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Türkçe Dersi İlkokul 1. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri

Kazanım	Eleştirel Okuma Ölçütü
T.1.3.9. Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.	Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme
T.1.3.14. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin içeriğini tahmin eder.	Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme
T.1.3.16. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır	Okuduğu eseri özetleyebilme
T.1.3.17. Metnin konusunu belirler	Eserin konusunu belirleyebilme
T.1.3.18. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme

Tablo 3’te “Eleştirel Okuma Ölçütleri”ne karşılık gelen kazanımlar karşılıklı olarak yer almıştır. Örneğin; “T.1.3.9. Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder”

kazanımı “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütüne, “T.1.3.14. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin içeriğini tahmin eder.” kazanımı da “Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” ölçütüne karşılık gelmektedir. Yine “T.1.3.17. Metnin konusunu belirler.” kazanımı “Eserin konusunu belirleyebilme.” ölçütünü, “T.1.3.16. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır” kazanımı “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütünü, “T.1.3.18. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.” kazanımı da “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütünü karşılamaktadır.

4.1.2. Türkçe dersi ilkökul 2. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma.

Türkçe dersi ilkökul 2. sınıf öğretim programında “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ile örtüşen kazanımlara Tablo 4’te karşılıklı olarak yer verilmiştir.

Tablo 4

Türkçe Dersi İlkokul 2. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri

Kazanım	Eleştirel Okuma Ölçütü
T.2.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.	Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme
T.2.3.11. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme
T.2.3.12. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.	Okuduğu eseri özetleyebilme
T.2.3.13. Okuduğu metnin konusunu belirler	Eserin konusunu belirleyebilme
T.2.3.15. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler	Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme

Tablo 4 incelendiğinde Türkçe dersi ilkökul 2. sınıf öğretim programında kazanımlarının eşleştiği “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nin 1. sınıf için belirlenen ölçütlerle aynı olduğu, sayısının da değişmediği tespit edilmiştir. Her iki sınıfta kazanım ifadelerinin de birbirine çok

yakın olduğu görülmüştür. Örneğin; 1.sınıf kazanımlarında yer alan “T.1.3.14. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin içeriğini tahmin eder.” kazanımı 2.sınıfta “T.2.3.11. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.” olarak yer almıştır. Dolayısıyla her iki sınıf kazanımlarının eşleştiği ölçütler de aynı olmaktadır. Tablo 3’de de görüldüğü gibi “T.2.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder” kazanımı “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme.” ölçütünü, “T.2.3.11.Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.” kazanımı “Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” ölçütünü, “T.2.3.12. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.” kazanımı “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütünü, “T.2.3.13.Okuduğu metnin konusunu belirler.” kazanımının “Eserin konusunu belirleyebilme.” ölçütünü son olarak “T.2.3.15. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.” kazanımı “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütünü karşıladığı belirlenmiştir.

4.1.3. Türkçe dersi ilkokul 3. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma.

Türkçe dersi ilkokul 3. sınıf öğretim programında incelendiğinde, bu sınıf düzeyinde “Eleştirel Okuma Ölçütleri”ni karşılayan kazanım sayılarının 1. ve 2. sınıfa göre artığı belirlenmiştir. Tablo 5’te bu kazanımlar ve kazanımların karşıladığı “Eleştirel Okuma Ölçütleri” karşılıklı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 5

Türkçe Dersi İlkokul 3. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri

Kazanım	Eleştirel Okuma Ölçütü
T.3.3.1. Okuma materyallerindeki temel bölümleri tanıır.	Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme

Programda kazanıma ilişkin yapılan açıklama:

Okuma materyallerindeki içindekiler, sözlük ve kaynakça bölümleri tanıtarak kısaca işlevlerine değinilir.

T.3.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.

Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme

T.3.3.10. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.

Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme

T.3.3.12. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.

Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme

T.3.3.13. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.

Okuduğu eseri özetleyebilme

T.3.3.14. Okuduğu metnin konusunu belirler.

Eserin konusunu belirleyebilme

T.3.3.15. Metnin ana fikri/ana duygusunu belirler

Eserin ana fikrini belirleyebilme

T.3.3.19. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.

Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme

T.3.3.17. Metinle ilgili sorular sorar

Okurken eserle ilgili sorular sorma

T.3.3.22. Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar

Eserde açıkça yer almayan, üstü kapalı ifade edilen düşünceleri çıkarabilme

Eserin ana fikrini belirleyebilme

T.3.3.23. Metindeki gerçek ve hayalî öğeleri ayırt eder.

Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme

T.3.3.24. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.

Çıkarımda bulunma

Programda kazanıma ilişkin yapılan açıklama:

Çözüm önerisi sunma

a) Metindeki problem durumlarının tespit edilmesi ve bunlara farklı çözüm yolları bulunması sağlanır.

b) Metindeki durumlarla kendi yaşantıları arasında ilişki kurmaları teşvik edilir.	Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme
T.3.3.25. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir.	Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme

Tablo 5 incelendiğinde Türkçe dersi ilkökul 3. sınıf öğretim programı kazanımlarında “Eleştirel Okuma Ölçütleri”ni karşılayan kazanım sayısının 13 kazanıma çıktığı bu 13 kazanımın da “Eleştirel Okuma Ölçütleri” içinden 15 ölçüte hizmet ettiği görülmektedir. “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ile örtüşen bu kazanımların bazılarının (beş kazanım) 1 ve 2. sınıftakilerle benzer olduğu, sadece ifade farklılığı olduğu belirlenmiştir.

Örneğin; “T.1.3.9.Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder” kazanımı 3. sınıfta “T.3.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder” kazanımıyla, ikinci sınıfta yer alan “T.2.3.15.Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler” kazanımının da 3. sınıfta “T.3.3.19. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler” kazanımıyla aynı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu kazanımların örtüştüğü “Eleştirel Okuma Ölçütleri” de aynı olmaktadır.

Türkçe dersi ilkökul 3. sınıf öğretim programı kazanımlarından olan ve tabloda yer verilen “T.3.3.1. Okuma materyallerindeki temel bölümleri tanır.” kazanımı programda kazanımla ilgili yapılan “Okuma materyallerindeki içindekiler, sözlük ve kaynakça bölümleri tanıtılarak kısaca işlevlerine değinilir.” açıklaması doğrultusunda “Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme” ölçütü ile eşleştirilmiştir. Öğrenciye okuma materyalinin kaynakça bölümünün tanıtılmasının onun eserde kullanılan bilgi kaynaklarını incelemesini sağlayacağı düşünülmüştür. Aynı kazanım 2. sınıfta da yer almasına karşın kazanıma ilişkin açıklama “Okuma materyallerindeki içindekiler ve sözlük bölümleri tanıtılarak işlevlerine değinilir.” şeklinde olduğu için aynı eşleşme ikinci sınıftaki söz konusu kazanım için yapılmamıştır.

3. sınıf kazanımlarında olup 1. ve 2. sınıf kazanımlarında olmayan “T.3.3.10. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.” kazanımı “Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme” ölçütüyle, “T.3.3.15. Metnin ana fikri/ana duygusunu belirler” kazanımı “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütü ve “T.3.3.25. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir.” kazanımı da “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” ölçütü ile örtüşmüştür. Bunun yanında “T.3.3.22. Kısa ve basit dijital metinlerdeki mesajı kavrar.” kazanımının dijital metinlerin içeriğine göre “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nden “Eserde açıkça yer almayan, üstü kapalı ifade edilen düşünceleri çıkarabilme” ve “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütlerini karşılayabileceğini düşünülerek söz konusu kazanım iki ölçütle eşleştirilmiştir.

Tablo 5’te “T.3.3.24. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.” kazanımının da açıklamalarıyla yer aldığı görülmektedir. Söz konusu kazanım çok net bir şekilde “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile örtüşmekle birlikte; programda kazanımla ilgili açıklamalar dikkate alındığında bu kazanımın “Eleştirel Okuma Ölçütleri” kapsamında yer alan “Çözüm önerisi sunma” ve “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütlerine de hizmet ettiği tespit edilmiştir.

4.1.4. Türkçe dersi ilkökul 4. sınıf öğretim programı kazanımlarında eleştirel okuma.

Tablo 6

Türkçe Dersi İlkokul 4. Sınıf Öğretim Programı Kazanımlarının İlişkili Olduğu Eleştirel Okuma Ölçütleri

Kazanım	Eleştirel Okuma Ölçütü
T.4.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme
T.4.3.10. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve	Metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin

terim anlamlı sözcükleri belirler.	anlamını fark edebilme
T.4.3.12. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme
T.4.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme
T.4.3.15. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.	Okuduğu eseri özetleyebilme
T.4.3.16. Okuduğu metnin konusunu belirler.	Eserin konusunu belirler
T.4.3.17. Metnin ana fikri/ana duygusunu belirler.	Eserin ana fikrini belirleyebilme
T.4.3.19. Metinle ilgili sorular sorar.	Okurken eserle ilgili sorular sorma
T.4.3.21. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık belirler.	Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme
T.4.3.26. Metindeki gerçek ve hayalî öğeleri ayırt eder.	Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme
T.4.3.27. Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini karşılaştırır.	Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini(yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını(ilgi, değer, tutum) belirleyebilme
T.4.3.28. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.	
Programda kazanıma ilişkin yapılan açıklama:	Çıkarımda bulunma
a) Neden-sonuç, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme gibi çıkarımlar yapılması sağlanır.	Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme
b) Öğrenciler metinde işaret edilen problem durumlarını tespit etmeleri ve bunlara farklı çözüm yolları bulmaları için teşvik edilir.	Verilen bilgileri karşılaştırma

c) Yazarın olaylara bakış açısını belirlemesi sağlanır.	Çözüm önerisi sunma Neden-sonuç ilişkisi kurabilme
T.4.3.29. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir.	Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme
T.4.3.31. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma
T.4.3.33. Medya metinlerini değerlendirir. Programda kazanıma ilişkin yapılan açıklama: Farklı türdeki medya metinlerinin (reklam amaçlı el ilanları, web siteleri, seyahat broşürleri, el kitapları, bloglar vb.) amacı ve hedef kitlesi hakkında görüş bildirilmesi sağlanır.	Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme Eserde verilen düşünceleri değerlendirme
T.4.3.35. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme
T.4.3.37. Okuduğu metindeki olaylara ilişkin düşüncelerini ifade eder.	Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme

Tablo 6 incelendiğinde Türkçe dersi ilkökul 4. sınıf öğretim programı kazanımlarında “Eleştirel Okuma Ölçütleri”ni karşılayan kazanım sayısının birinci, ikinci ve üçüncü sınıfa göre artarak 17 kazanıma çıktığı bu 17 kazanımın da “Eleştirel Okuma Ölçütleri” içinden 22 ölçüte hizmet ettiği görülmektedir. Bu kazanımlardan bazılarının (dört kazanım) 1, 2 ve 3. sınıftakilerle benzer olduğu, sadece ifade farklılığı olduğu belirlenmiştir. Örneğin; 1. sınıf “T.1.3.9. Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.” kazanımı, 2. sınıf

“T.2.3.7.Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder.” kazanımı ve 3. sınıf “T.3.3.7.Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.” kazanımı 4. sınıfta “T.4.3.12. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” kazanımıyla aynı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu kazanımları karşılayan “Eleştirel Ölçütleri” de aynı olmaktadır.

“T.4.3.28. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar.” kazanımı programda kazanımla ilgili yapılan “Neden-sonuç, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme gibi çıkarımlar yapılması sağlanır.” açıklaması doğrultusunda “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ve “Verilen bilgileri karşılaştırma” ölçütleriyle, “Öğrenciler metinde işaret edilen problem durumlarını tespit etmeleri ve bunlara farklı çözüm yolları bulmaları için teşvik edilir.” açıklaması doğrultusunda “Çözüm önerisi sunma” ölçütüyle ve “Yazarın olaylara bakış açısını belirlemesi sağlanır” açıklaması doğrultusunda “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” ölçütüyle eşleştirilmiştir. Aynı kazanım 3. sınıfta açıklaması ile birlikte yer almakla beraber sadece “Çıkarımda bulunma”, “Çözüm önerisi sunma” ve “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütleriyle ilişkilidir.

4. sınıf kazanımlarında olup da 1, 2. ve 3. sınıf kazanımlarından herhangi birinde bulunmayan 5 kazanım belirlenmiştir. Örneğin; “T.4.3.10. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri belirler.” kazanımı “Metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin anlamını fark edebilme” ölçütüyle, “T.4.3.27. Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini karşılaştırır.” kazanımı “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüş), Ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütüyle, “T.4.3.31. Metinler arasında karşılaştırma yapar.” kazanımı “Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma” ölçütüyle, “T.4.3.33. Medya metinlerini değerlendirir.” kazanımı açıklamaları doğrultusunda “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme”, “Eserde verilen düşünceleri değerlendirme”

ölçütleriyle ve “T.4.3.35. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” kazanımı “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” ölçütü ile eşleşmiş olup bu kazanımlar 1, 2. ve 3. sınıf kazanımlarının herhangi birinde bulunmamaktadır.

4.2. İlkokul Türkçe Ders Kitapları Okuma Metinleri Etkinliklerinde Eleştirel Okuma

Araştırma kapsamındaki ilkokul Türkçe ders kitapları incelendiğinde her sınıf düzeyinde her temada okuma metni, dinleme metni ve serbest okuma metinlerinin bulunduğu görülmektedir. Bu metinlerin her sınıf düzeyinde bulunan sekiz tema içinde belli bir dağılım gösterdiği ve her temada üç okuma metninin olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda her sınıf düzeyindeki kitaplarda toplamda 24 okuma metni ve bu metinlere ait etkinliklerin yer aldığı tespit edilmiştir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin “Eleştirel Okuma Ölçütleri” doğrultusunda incelenmesi sürecinde öncelikle dört sınıf düzeyindeki tüm kitaplarda temalar bazında bu ölçütlere ne oranda yer verildiğini bütün olarak görebilmek amacıyla dağılıma ilişkin bir tablo oluşturulmuştur. Bu aşamadan sonra derinlemesine inceleme yapmak amacıyla incelemeye alınan her kitapta “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ile örtüştüğü düşünülen etkinliklere ait örneklere görselleri ile birlikte yer vermeye çalışılmıştır.

Tablo 7

İlkokul Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde yer alan “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ilgili etkinliklerin dağılımı

Sınıf	Ders Kitabı	Eleştirel Okuma Ölçütü ile ilgili etkinlik sayısı	Toplam etkinlik sayısı
1.sınıf	TDK1A	27	94
	TDK1B	37	91

2.sınıf	TDK2	97	183
	TDK3A	88	195
3.sınıf	TDK3B	79	196
4.sınıf	TDK4	146	236
	Toplam	474	995

Tablo 7 incelendiğinde “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ne hizmet eden etkinliklerin sınıf düzeylerine göre hiyerarşik bir şekilde arttığı görülmektedir. Sınıf bazında ise TDK1B kodlu kitapta “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ile ilgili etkinlik sayısının TDK1A kodlu kitaba göre 10 etkinlik daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Benzer şekilde TDK3A’daki “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ile ilgili etkinlik sayısının TDK3B’ye göre dokuz etkinlik fazla olduğu tespit edilmiştir. TDK4 kodlu kitapta “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ile ilgili etkinliklerin büyük bir farkla artması dikkati çekmektedir.

İlkokul Türkçe ders kitaplarında okuma metinlerinde yer alan etkinliklerin “Eleştirel Okuma Ölçütleri” doğrultusunda incelenmesine aşağıda yer alan alt temalar altında yer verilmiştir. Bu alt temalar:

4.2.1.İlkokul Türkçe dersi 1.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma

4.2.2.İlkokul Türkçe dersi 2.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma

4.2.3.İlkokul Türkçe dersi 3.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma

4.2.4.İlkokul Türkçe dersi 4.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma

4.2.1. İlkokul Türkçe dersi 1.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma.

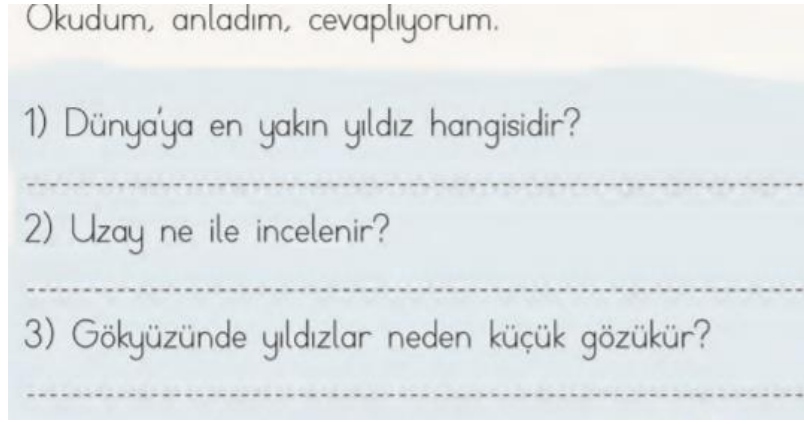
4.2.1.1.TDK1A kodlu kitaba yönelik bulgular

TDK1A Kodlu kitap yukarıda da değinildiği gibi 1.sınıflarda ilk dört temanın “İlkokuma Yazma Öğreniyorum” kitabında işlenmesi nedeniyle 5. temadan başlamaktadır. Kitap içerisindeki her temada bir dinleme, üç okuma ve bir serbest okuma metni yer almaktadır.

Dinleme ve okuma metinlerinin etkinlik bölümleri bulunmakta, fakat serbest okuma metinlerinin etkinlik bölümü bulunmamaktadır.

Kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde sekiz farklı eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili 27 etkinlik yer almaktadır. Kitapta yer verilen ölçütler etkinlik sayılarına göre sıralanacak olursa; “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilgili yedi, “Okuduğu eseri özetleyebilme” ile ilgili beş, “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ile ilgili beş, “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ile ilgili iki, “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ile ilgili iki, “Eserin konusunu belirleyebilme” ile ilgili iki etkinlik yer almaktadır. Bunların yanında “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ve “Çıkarımda bulunma” ölçütleri ile ilgili ikişer etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Kitap içerisinde yer alan eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili etkinliklerin soruları ve yönergeleri birbiriyle benzediğinden her kitaptan “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ile ilgili etkinlik örneklerinden birer tanesine “Eleştirel Okuma Ölçütleri” düzeyinde yer verilecektir.

TDK1A kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilgili “Çocuk Dünyası” teması, “Odam Lokanta”, “Karakulak ile Tomurcuk” ve “Kurbağa ile Kaydırak”, okuma metinleri; “Doğa ve Evren” teması, “Uzay” ve “Bir Okul Gezisi” okuma metinleri ve son olarak “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “23 Nisan Kutlu Olsun” ve “Dedemin Madalyası” okuma metinleri olmak üzere toplamda yedi etkinliğe rastlanmıştır. TDK1A kodlu ders kitabında “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütüne yönelik etkinlik örneklerinden birine Resim 1’de yer verilmiştir.

Resim 1 TDK1A kodlu kitap "Doğa ve Evren" teması "Uzay" okuma metnine ait "Neden-sonuç ilişkisi kurabilme" eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

TDK1A kodlu ders kitabındaki okuma metinlerine ait etkinliklerde genellikle okuma metnindeki kahramanın davranışının nedeni ya da Resim 1 'de görüldüğü gibi "Doğa ve Evren" teması "Uzay" okuma metnine ait etkinlikteki (sayfa 58) gibi metinde verilen bir bilginin nedeni sorulmuş, öğrencilerin cevap vermesi beklenmiştir.

TDK1A kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde "Okuduğu eseri özetleyebilme" ölçütü ile ilgili "Çocuk Dünyası" teması, "Odam Lokanta" okuma metni; "Doğa ve Evren" teması, "Bay Yavaş" ve "Bir Okul Gezisi" okuma metinleri; "Milli Mücadele ve Atatürk" teması "Dedemin Madalyası" okuma metni ve son olarak "Bilim ve Teknoloji" teması "İbni Sina" okuma metni olmak üzere toplamda beş etkinliğe rastlanmıştır.

Resim 2 TDK1A kodlu kitap "Doğa ve Evren" teması "Bay Yavaş" okuma metnine ait "Okuduğu eseri özetleyebilme" eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 2’de “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Bay Yavaş”adlı okuma metnine ait 68. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Bu etkinlikte Resim 2’de görüldüğü gibi “Bu metinde ne anlatılıyor?” sorusu sorularak, boşluk bırakılmış, metnin özetlenmesi istenmiştir.

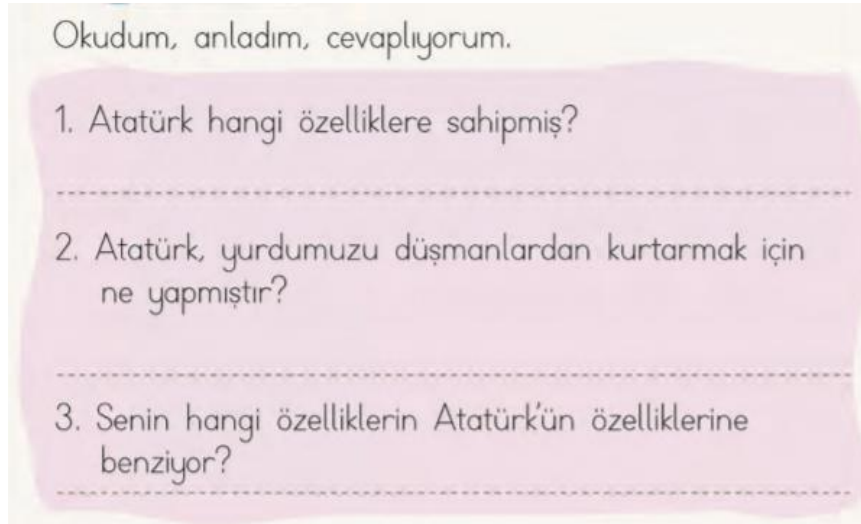
TDK1A kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilişkili toplam beş etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Çocuk Dünyası” temasına ait “Kurbağa İle Kaydırak” adlı okuma metninde; “Doğa ve Evren” temasına ait “Bay Yavaş” ve “Bir Okul Gezisi” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Ekranza” ve “Başıma İcat Çıkarma” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

Resim 3 TDK1A kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Başıma İcat Çıkartma” okuma metninde yer alan esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 3’te “Bilim ve Teknoloji” teması, “Başıma İcat Çıkartma” okuma metninde ait sayfa 134’te yer alan “Metne farklı bir başlık yazalım.” yönergesine ait görsel görülmektedir. Görselde de görüldüğü gibi öğrencilerden buldukları başlığı etkinlikte verilen boşluğa yazmaları beklenmektedir. Bu yönergenin “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nden “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütüne yönelik olduğu açıkça bellidir. Bu ölçüte ilişkin etkinlikler tüm okuma metinlerine ait etkinliklerde Resim 3’te görüldüğü şekilde yer almaktadır.

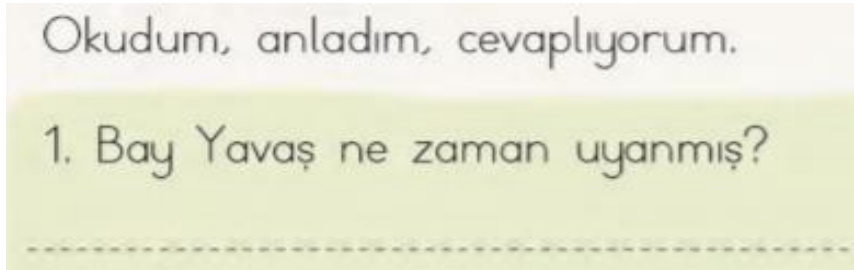
TDK1A kodlu kitapta “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili biri “Çocuk Dünyası” temasında “Odam Lokanta” okuma metninde biri de “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında “Milli Mücadele ve Atatürk” okuma metninde olmak üzere toplamda iki etkinlik bulunmaktadır. Örneğin “Milli Mücadele ve Atatürk” teması, “Atatürk” okuma metninde metnin kahramanı olarak Atatürk’ten bahsedilmiş, metne ait etkinliklerde de Atatürk’ün özelliklerinin ne olduğu sorulmuştur. Örneğe ilişkin etkinliğin görseli Resim 4’te verilmiştir.

Resim 4 TDK1A kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Atatürk” okuma metnine ait “Etkinliklerde yer alan eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 4 incelendiğinde “Atatürk” metnine ait 92. sayfadaki etkinliklerde yer alan “Senin hangi özelliklerin Atatürk’ün özelliklerine benziyor?” sorusunun öğrencinin çıkarımda bulunmasını da sağladığı dolayısıyla bu etkinliğin “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nden “Çıkarımda bulunma” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir.

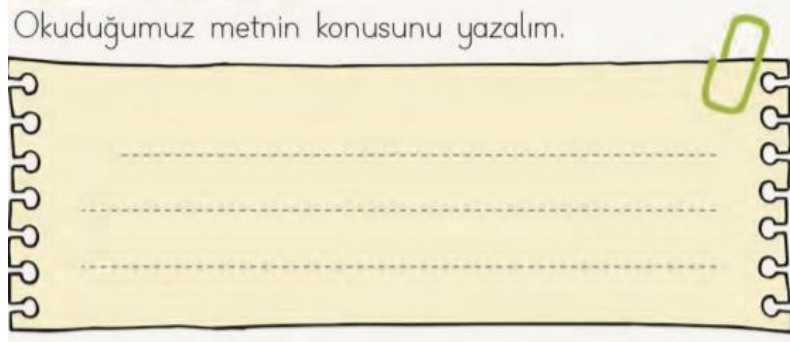
TDK1A kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ölçütüne ait etkinliklere de rastlanmıştır. “Çocuk Dünyası” temasında yer alan “Odam Lokanta” adlı okuma metni ve “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Bay Yavaş” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik söz konusu ölçütü ile ilişkilidir. Bu ölçütü ilişkili olan her iki etkinlikte de metindeki olayın ne zaman gerçekleştiği sorulmuş, fakat olayın nerede geçtiği sorulmamıştır.

Resim 5 TDK1A kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Bay Yavaş” okuma metnine ait “Etkinliklerde yer alan olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 5’te “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Bay Yavaş” adlı okuma metnine ait 68. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Görüldüğü gibi bu etkinlikte metnin kahramanın ne zaman uyandığına ilişkin bir soru sorulmuş ve sorunun cevabının etkinliğe ait boşluğa yazması beklenmiştir.

TDK1A kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Eserin konusunu belirleme” ölçütü ile ilgili “Doğa ve Evren” teması, “Bir Okul Gezisi” okuma metni ile “Milli Mücadele ve Atatürk” teması, “Atatürk” okuma metninde olmak üzere toplamda iki etkinliğe rastlanmıştır. Bu etkinliklere örnek olabilecek etkinlik görseline Resim 6’da yer verilmiştir.

Resim 6 TDK1A kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Bir Okul Gezisi” okuma metnine ait “Etkinliklerde yer alan eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 6’daki görsel “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Bir Okul Gezisi” adlı okuma metnine ait 79. sayfada yer alan etkinliğe aittir. Görüldüğü gibi bu etkinlikte öğrencilerden metnin konusunu yazmaları istenmiş ve bunun için de boşluk bırakılmıştır.

TDK1A kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilgili “Çocuk Dünyası” teması, “Odam Lokanta” okuma metni ile “Milli Mücadele ve Atatürk” teması, “Dedemin Madalyası” okuma metninde olmak üzere toplamda iki etkinliğe rastlanmıştır.

Resim 7 TDK1A kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Dedemin Madalyası” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 7’de “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Dedemin Madalyası” adlı okuma metnine ait 110. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Görüldüğü gibi görselde öğrencilerin dedelerini tanıtmaları istenerek kitapta yer alan okuma metni ile çevreleri arasında ilişki kurmaları sağlanmıştır.

TDK1A kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilgili “Bilim ve Teknoloji” teması, “Ekranza” okuma metninde ve “Milli Mücadele ve Atatürk” teması, “Atatürk” okuma metni olmak üzere iki etkinliğe rastlanmıştır.

Resim 8 TDK1A kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Ekranza” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 8’de “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan “Ekranza” adlı okuma metnine ait 129. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Bu etkinliğe ait metinde robot bir köpek ve çocukların tatilde köye gittiklerinde karşılaştığı gerçek canlı bir köpek bulunmaktadır. Çocukların tatil dönüşü robot köpeğe olan ilgileri kaybolmuştur. Metinde açık bir şekilde robot köpeğe karşı çocukların ilgisinin neden azaldığı belirtilmemiş olup Resim 8’de görülen

etkinlik aracılığı ile öğrencilerden çıkarımda bulunmaları istenmiş ve etkinliklerin çoğunda olduğu gibi çocukların cevaplarını yazabilmeleri için boşluk bırakılmıştır.

4.2.1.2. TDK1B kodlu kitaba yönelik bulgular

TDK1B Kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde 12 farklı eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili 37 etkinlik yer almaktadır. Kitapta yer verilen ölçütler etkinlik sayılarına göre sıralanacak olursa; “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilgili sekiz, “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilgili yedi, “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilgili altı, “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütü ile ilgili dört, “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilgili üç, “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” ölçütü ile ilgili üç, “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilgili iki, “Okumaya başlamadan önce okunacak eserin başlıklarını inceleyerek esere göz gezdirme” ölçütü ile ilgili bir, “Konuyla ilgili olanla olmayanı ayırt etme” ölçütü ile ilgili bir, “Ön bilgilerle yeni öğrenilenleri birleştirme” ölçütü ile ilgili bir, “Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme” ölçütü ile ilgili bir ve son olarak “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilgili bir etkinlik yer almaktadır. Kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ne nasıl yer verildiğine dair görsellere açıklamaları ile birlikte aşağıda verilmiştir.

TDK1B kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilgili “Sağlık ve Spor” teması, “Sporcu” okuma metni; “Vatandaşlık” teması, “Büyüklerle Televizyon ve “Güle Güle! Nereye” okuma metni; “Doğa ve Evren” teması, “Mevsimler”(iki etkinlik) ve “Uzay” okuma metinleri ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” teması, “Nil Soru Soruyor” ve “Robotlar” okuma metinleri olmak üzere sekiz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinliklerde en sevilen sporcunun kim olduğu, öğrencilerin etrafındaki mesleklerden ilgilerini çekenleri anlatmaları, öğrencilerin çevrelerinde her

mevsimde neler yaşandığı gibi sorular sorularak öğrencilerin metinle yaşadıkları çevre arasında ilişki kurabilmeleri sağlanmıştır.

Evde kimlerle televizyon izliyorsun?

Resim 9 TDK1B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Büyüklerle Televizyon İzlemek” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 9’da “Vatandaşlık” temasında yer alan “Büyüklerle Televizyon İzlemek” adlı okuma metnine ait 56. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Metinde, evde televizyon izleyen aile bireylerinin izledikleri programların hangilerinde sessizlik istediği anlatılmaktadır. Görüldüğü gibi bu etkinlikte de öğrencilerin evlerinde kimlerle televizyon izledikleri sorularak çocukların metinle yaşadıkları çevre arasında ilişki kurmaları sağlanmıştır.

TDK1B kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilgili “Sağlık ve Spor” teması, “Vitaminlerin Ziyareti” ve “Sporcu” okuma metinleri; “Vatandaşlık” teması, “Zuzu Çöplükte” okuma metni; “Doğa ve Evren” teması, “Mevsimler” okuma metni ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” teması, “Nil Soru Soruyor”, “Bilgin Amca” ve “Robotlar” okuma metinleri olmak üzere toplamda yedi etkinliğe rastlanmıştır.

Metne yeni bir başlık yazalım.

Resim 10 TDK1B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Vitaminlerin Ziyareti” okuma metnine ait “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 10’da “Sağlık ve Spor” temasında yer alan “Vitaminlerin Ziyareti” adlı okuma metnine ait 31. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Görüldüğü gibi etkinlikte açık bir şekilde “Metne yeni bir başlık yazalım.” denmiş ve bunun için de boşluk bırakılmıştır.

TDK1B kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilişkili altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Sağlık ve Spor” temasına ait “Selim’in Çürük Dişi” ve “Sporcu” adlı okuma metinlerinde, “Vatandaşlık” temasına ait “Güle Güle! Nereye” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Küçük Yağmur Bulutu” ve “Mevsimler” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Nil Soru Soruyor” adlı okuma metninde bulunmaktadır. Etkinliklerde metinde meydana gelen bir olayın nedeni ya da verilen bir bilginin nedenin sorulduğu görülmektedir. Sorulan soruların cevabı ise metinler içinde yer almaktadır.

Soruları metne göre cevaplayalım.

1. Nil neyi çok seviyor?

.....

2. Nil ilk önce hangi soruyu soruyor?

.....

3. Annesi soru sormanın neden önemli olduğunu söylüyor?

.....

Resim 11 TDK1B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Nil Soru Soruyor” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 11 incelendiğinde “Nil Soru Soruyor” metnine ait 137. sayfadaki etkinliklerde yer alan “Annesi soru sormanın neden önemli olduğunu söylüyor?” sorusu ile öğrencinin neden sonuç ilişkisini kurması sağlanmaktadır. Bununla beraber “Nil neyi çok seviyor?” sorusunun öğrencinin eserin kahramanın özelliklerini de bulmasını sağladığı dolayısıyla bu etkinliğin “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nden “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüş) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir.

TDK1B kodlu Türkçe ders kitabında “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütü ile ilişkili dört etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Sağlık ve Spor” temasına ait “Selim’in Çürük Dişi” ve “Vitaminlerin Ziyareti” adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Küçük Yağmur Bulutu” ve “Mevsimler” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır. TDK1B kitapları okuma metinlerine ait bu dört etkinlik öğrencilerin okudukları metni özetleyebilmelerini sağlamaktadır.

Haydi, metinde neler olduğunu yazalım ve arkadaşlarımıza anlatalım.

.....

.....

.....

Resim 12 TDK1B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Selim’in Çürük Dişi” okuma metnine ait “Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 12’de “Sağlık ve Spor” temasında “Selim’in Çürük Dişi” adlı okuma metnine ait 2. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Görüldüğü gibi bu etkinlikte “Haydi, metinde neler olduğunu yazalım ve arkadaşlarımıza anlatalım.” yönergesi doğrultusunda öğrencilerden metni özetlemeleri beklenmiştir.

TDK1B kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilgili “Sağlık ve Spor” teması, “Selim’in Çürük Dişi” okuma metni, “Vatandaşlık” teması, “Büyüklerle Televizyon” okuma metni ve “Doğa ve Evren” teması, “Küçük Yağmur Bulutu” okuma metni olmak üzere üç etkinlik bulunmaktadır. Bu ölçüte yönelik etkinliğe ait görsel Resim 13’te yer verilmiştir.

Metnin konusunu yazalım.

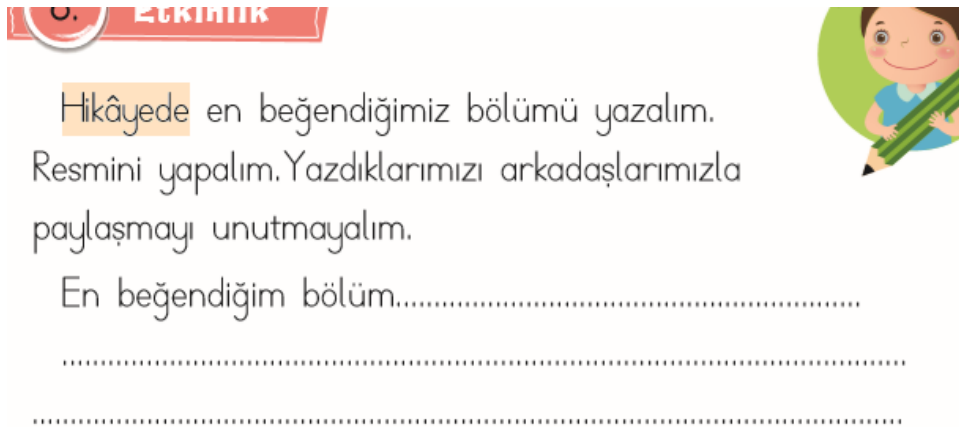
.....

Resim 13 TDK1B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Büyüklerle Televizyon İzlemek” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 13’de “Vatandaşlık” temasında yer alan “Büyüklerle Televizyon İzlemek” adlı okuma metnine ait 56. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Görüldüğü gibi

etkinlikte boşluk verilerek “Metnin konusunu yazalım.” yönergesi ile öğrencilerin metnin konusunu yazmaları beklenmektedir. .

TDK1B kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” ölçütü ile ilgili “Vatandaşlık” teması, “Zuzu Çöplükte” okuma metni ve “Doğa ve Evren” teması, “Küçük Yağmur Bulutu” ve “Mevsimler” okuma metinleri olmak üzere üç etkinlik bulunmaktadır.

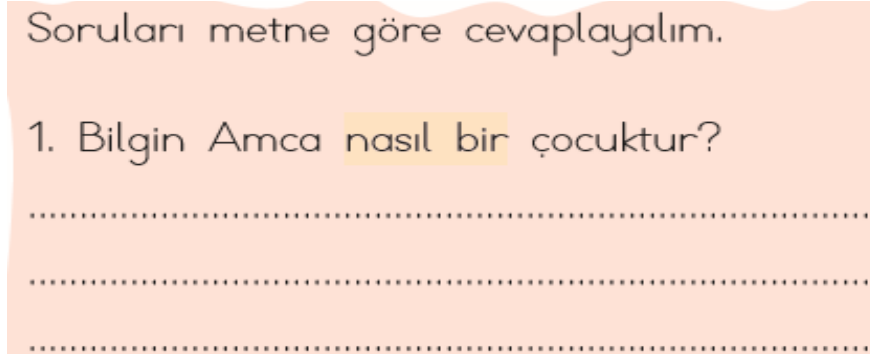
Hikâyede en beğendiğimiz bölümü yazalım.
Resmini yapalım. Yazdıklarımızı arkadaşlarımızla paylaşmayı unutmayalım.
En beğendiğim bölüm.....
.....
.....

Resim 14 TDK1B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Zuzu Çöplükte” okuma metnine ait “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 14’de “Vatandaşlık” temasında yer alan “Zuzu Çöplükte” adlı okuma metnine ait 81. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Bu etkinlikte öğrencilerden okudukları hikâyede en beğendikleri bölümü verilen boşluğa yazmaları istenmiştir. Öğrenciler en beğendikleri bölümü verilen boşluğa yazarak aynı zamanda metinle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini de belirtmiş olacaklardır.

TDK1B kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilgili “Bilim ve Teknoloji” temasına ait

“Bilgin Amca” ve “Nil Soru Soruyor” okuma metinlerinde olmak üzere iki etkinlik bulunmaktadır.

Resim 15 TDK1B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Bilgin Amca” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 15’de “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan “Bilgin Amca” adlı okuma metnine ait 143. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Metinde Bilgin Amca bilimsel etkinlikler gerçekleştiren bir çocuğa benzetilerek okuma metninin ana kahramanı olmuştur. Metinde Bilgin Amca’nın akıllı, yardımsever, gözlüklü ve sakallı olduğu belirtilmiştir. Resim 15’de görüldüğü gibi “Bilgin Amca nasıl bir çocuktur?” sorusu sorularak “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilişki kurulmuştur.

TDK1B kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Okumaya başlamadan önce okunacak eserin başlıklarını inceleyerek esere göz gezdirme” ölçütü ile ilgili “Sağlık ve Spor” teması, “Selim’in Çürük Dişi” okuma metninde bir etkinlik bulunmaktadır. Etkinlikte kitabın 5. teması olan “Sağlık ve Spor” teması kapsamında hangi metinlerin olduğunu içindeler bölümünden öğrenciler tarafından incelenerek belirtilmesi istenmiştir. Öğrenciler bu etkinlik vasıtasıyla 5. temada okuyacakları metinlerin başlıklarına da göz gezdirmiş olacaklardır.

Öğrencilerin temayı oluşturan okuma metinlerini incelemesi ile bu etkinlik aynı zamanda “Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme” ölçütü ile de ilişkilendirilmiştir.

Kitabımızın “İçindekiler” bölümünü okuyalım. “Sağlık ve Spor” temasında bulunan metinleri yazalım.

5. Tema: Sağlık ve Spor

Dinleme Metni: Yıkanmayı Sevmeyen Mumu

Okuma Metni:

Okuma Metni:

Okuma Metni:

Serbest Okuma Metni:

Resim 16 TDK1B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Selim’in Çürük Dişi” okuma metnine ait “Okumaya başlamadan önce okunacak eserin başlıklarını inceleyerek esere göz gezdirme” ve “Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 16’da “Sağlık ve Spor” temasında yer alan “Selim’in Çürük Dişi” adlı okuma metnine ait 23. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Görüldüğü gibi etkinlikte kitabın 5. temasını oluşturan dinleme, okuma ve serbest okuma metnlerinin adlarının boşluklara yazılması istenmiştir. Bu etkinlik ile öğrencilerin 5. temada yer alan metnin başlıkları incelemeleri ve başlıklara göz gezdirmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca bu etkinlik aracılığı ile 5. temayı oluşturan “Dinleme Metni, Okuma Metni, ve Serbest Okuma Metni” başlıklarının karşısına verilen boşlukların doldurulmasıyla “Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme” “Eleştirel okuma Ölçütü” karşılanmaktadır.

TDK1B kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Konuyla ilgili olanla olmayanı ayırt edebilme” ölçütü ile ilgili “Bilim ve Teknoloji” teması, “Nil Soru Soruyor” okuma metninde bir etkinlik bulunmaktadır.

4. Etkinlik

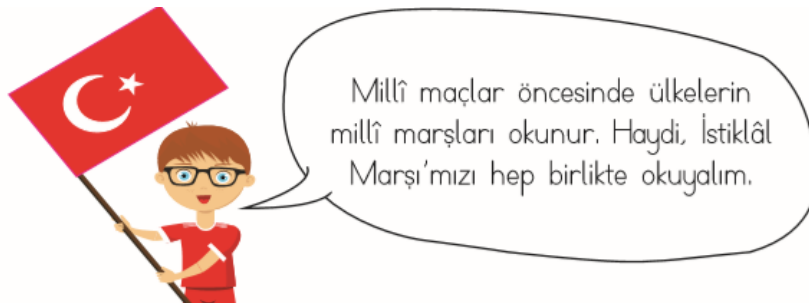
Cümlelerden hangileri metinde anlatılıyor? Haydi, doğru olanları işaretleyelim.

- Nil'in babası eve kedilerle geldi.
- Nil annesine sorular sordu.
- Nil, anne ve babasıyla uçağa bindi.
- Nil meraklı bir kız değildi.
- Annesi büyümek için soru sormak gerektiğini söyledi.

Resim 17 TDK1B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Nil Soru Soruyor” okuma metnine ait “Konuyla ilgili olanla olmayı ayırt edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 17’de “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan “Nil Soru Soruyor”adlı okuma metnine ait 137. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Resim 17’de de görüldüğü gibi etkinlikte “Cümlelerden hangileri metinde anlatılıyor?” sorusu sorularak sorunun altında beş cümleden metinle ilgili olanların işaretlenmesi istenmektedir. Bu etkinliğin “Konuyla olanla olmayı ayırt edebilme” ölçütünü karşıladığı görülmektedir.

TDK1B kodlu kitapta “Ön bilgilerle yeni öğrenilenleri birleştirebilme” “Sağlık ve Spor” teması, “Sporcu” okuma metninde bir etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinliğe ait görsele Resim 18’de yer verilmiştir.

Resim 18 TDK1B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Sporcu” okuma metnine ait “Eserle ön bilgilerle yeni öğrenilenleri birleştirme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 18 incelendiğinde “Sporcu” metnine ait 39. sayfadaki etkinlikte metinde İstiklal Marşı’nın okunması istenmiş ve “Milli maçlar öncesinde ülkelerin milli marşları okunur.” bilgisi verilerek öğrencilerin ön bilgileri ile yeni bir bilgiyi birleştirmeleri sağlanmaktadır.

TDK1B kodlu kitapta ”Çıkarımda bulunma” ölçütüne hizmet eden etkinliğe “Bilim ve Teknoloji” teması, “Bilgin Amca” adlı okuma metninde rastlanmaktadır. bu ölçütü ilgili TDK1B kodlu kitapta bir etkinlik olduğu belirlenmiştir.

Resim 19 TDK1B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Bilgin Amca” okuma metninde ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

“Bilgin Amca” metnine ait 144. sayfadaki okuma metni etkinliğinde Resim 19’da görüldüğü gibi “Buluşları yapan insanlar olmasa neler olurdu?” sorusu sorularak öğrencilerin çıkarımda bulunmaları istenmektedir.

4.2.2. İlkokul Türkçe dersi 2.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma

Yukarıda da değinildiği gibi 2. sınıfa ait tek bir kitap bulunmaktadır. TDK2 olarak kodlanan bu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde 15 farklı eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili 97 etkinlik yer almaktadır. Kitapta yer verilen ölçütler etkinlik sayılarına göre sıralanacak olursa; “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilgili 18, “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilgili 16, “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilgili 14, “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü ile ilgili 11, “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilgili sekiz, “Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma” ölçütü ile ilgili yedi, “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ölçütü ile ilgili altı, “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum

ve uyumsuzluğu fark edebilme” ölçütü ile ilgili dört, “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütü ile ilgili üç, “Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” ölçütü ile ilgili üç, “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” ölçütü ile ilgili iki, “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilgili iki, “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilgili bir, “Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma” ölçütü ile ilgili bir ve son olarak “Farklı kaynaklardan yararlanma” ölçütü ile ilgili bir etkinlik yer almaktadır.

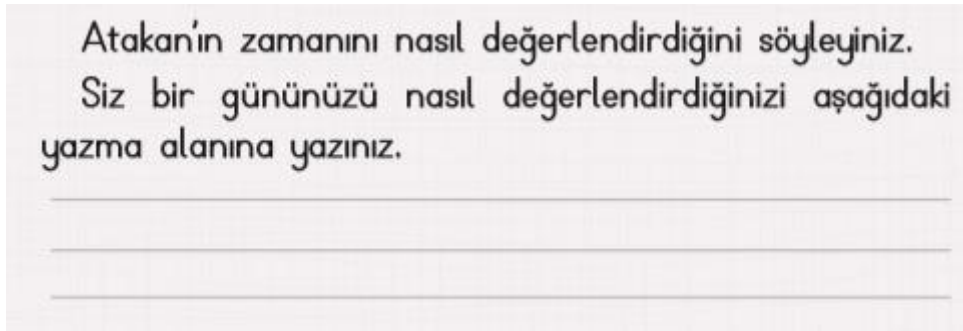
TDK2 kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili toplam 18 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler; “Çocuk Dünyası” temasına ait “Arkadaşım Papi”, “Paraşütle Oynamak Çok Eğlenceli” ve “Uçurtma Tekerlemesi” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Önce Atatürk” ve “Çanakkale’den Sonra” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Cimrinin Kedileri”, “Dostlarımız” ve “Yaşlı Kadın” adlı okuma metinlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Biri Var ki...” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Papatya ve Gelincik”, “Muhteşem Güneş” ve “Küçük Penguen” adlı okuma metinlerinde, “Vatandaşlık” temasına ait “Sepetimdeki Domatesler”, “Trafik” ve “Çiftçiyle Oğulları” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sağlık ve Spor” temasına ait “Selim ve Pelin”, “Gerçek Bir Meslek” ve “Sporcu” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

Resim 20 TDK2 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Selim ile Pelin” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 20’de “Sağlık ve Spor” temasında yer alan “Selim ile Pelin” adlı okuma metnine ait sayfa 238’de yer alan etkinliğin görseli bulunmaktadır. Görüldüğü gibi bu etkinlikte işaretlenmesi gereken üç cümle verilmiş ve metnin konusu olan ifadenin işaretlenmesi istenmekte böylece öğrencilerin metnin konusunu belirleyebilmeleri sağlanmaktadır.

TDK2 kodlu Türkçe ders kitabında “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilişkili 16 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Çocuk Dünyası” temasına ait “Arkadaşım Papi” ve “Paraşütle Oynamak Çok Eğlenceli” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Cimrinin Kedileri” ve “Yaşlı Kadın” adlı okuma metinlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Yerli Malları Tutum Haftası” ve “Biri Var ki..”(iki etkinlik) adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Papatya ve Gelincik” ve “Küçük Penguen” adlı okuma metinlerinde, “Vatandaşlık” temasına ait “Trafik” adlı okuma metninde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Selim ve Pelin” ve “Gerçek Bir Meslek” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Atakan Televizyon İzlemek İstiyor”, “Bardaktan Telefon Yapma” (iki etkinlik) ve “Teknoloji” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

Resim 21 TDK2 kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Atakan Televizyon İzlemek İstiyor” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 21’de “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan “Atakan Televizyon İzlemek İstiyor” adlı okuma metnine ait sayfa 279’da yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Okuma

metninde metnin kahramanı olan Atakan'ın bir günlük zaman diliminde neler yaptığı anlatılarak televizyon izleme bağımlılığı konu edilmiştir. Resimdeki etkinlik aracılığı ile öğrencilerin kendi yaşamlarından yola çıkarak bir günlerini nasıl geçirdiklerini anlatmaları sağlanmaktadır.

TDK2 kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilişkili 14 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Çocuk Dünyası” temasına ait “Arkadaşım Papi” adlı okuma metninde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Şehit Mehmet Kamil”, “Önce Atatürk” ve “Çanakkale’den Sonra” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Yaşlı Kadın” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Papatya ve Gelincik” ve “Küçük Penguen” adlı okuma metinlerinde, “Vatandaşlık” temasına ait “Sepetimdeki Domatesler” ve “Trafik” adlı okuma metinlerinde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Selim ve Pelin” ve “Gerçek Bir Meslek” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Atakan Televizyon İzlemek İstiyor” (İki etkinlik) ve Bardaktan Telefon Yapma” adlı okuma metinlerinde yer almaktadır.

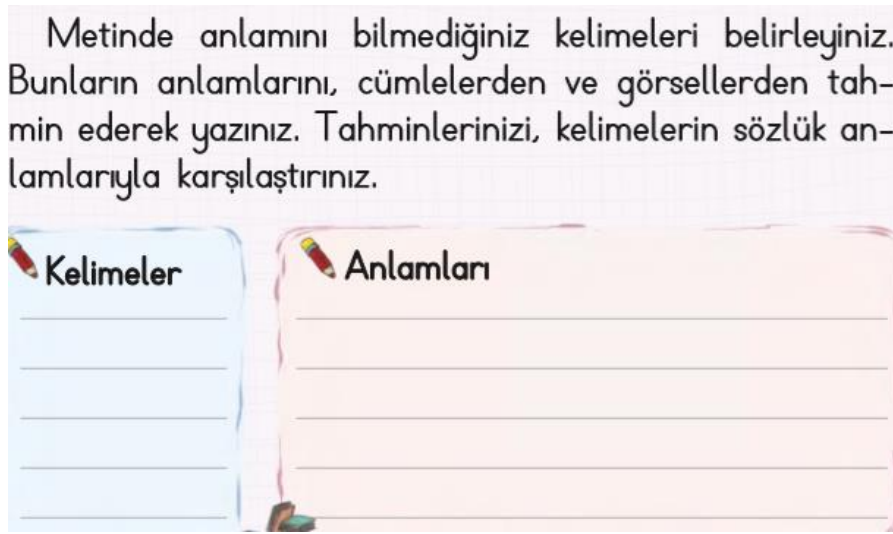
♥ Küçük Penguen neden ülkesine dönmeye karar veriyor?

Resim 22 TDK2 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Küçük Penguen” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 22’de “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Küçük Penguen” adlı okuma metnine ait 184. sayfada yer alan etkinlik görseline yer verilmiştir. Örnekte de görüldüğü gibi etkinliklerde; metindeki kahramanın neden o davranışta bulunduğu sorularak öğrencilerin neden-sonuç ilişkisi kurmalarını beklenmektedir.

TDK2 kodlu Türkçe ders kitabında “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili 11 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Çocuk Dünyası”

temasına ait “Arkadaşım Papi” adlı okuma metninde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Önce Atatürk” ve “Çanakkale’den Sonra” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Dostlarımız” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Yerli Malları Tutum Haftası”, “Kız Kulesi” ve “Biri Var ki...” adlı okuma metinlerinde, “Vatandaşlık” temasına ait “Trafik” adlı okuma metninde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Sporcu” adlı okuma metninde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Atakan Televizyon İzlemek İstiyor” ve “Bardaktan Telefon yapmak” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

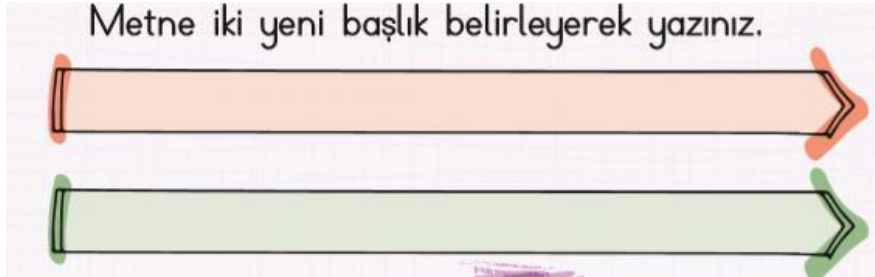

Resim 23 TDK2 kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Bardaktan Telefon Yapma” okuma metnine ait “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 23’de “Bilim ve Teknoloji” teması, “Bardaktan Telefon Yapma” okuma metnine ait sayfa 285’te yer alan etkinlik görülmektedir. Okuma metinlerine ait etkinliklerde öğrencilerin metinde anlamını bilmedikleri sözcüklerin metin görselleri ve metin içerisinde yer alan cümlelerden yararlanarak tahmin etmeleri istenmektedir.

TDK2 kodlu Türkçe ders kitabında “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilişkili sekiz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “Cimrinin Kedileri” ve “Yaşlı Kadın” adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Papatya

ve Gelincik”, “Muhteşem Güneş” ve “Küçük Penguen” adlı okuma metinlerinde, “Vatandaşlık” temasına ait “Çiftçi ve Oğulları” adlı okuma metninde ve de “Sağlık ve Spor” temasına ait “Selim ve Pelin” ve “Sporcu” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

Resim 24 TDK2 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Selim ile Pelin” okuma metnine ait “Esere ve bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 24’de “Sağlık ve Spor” temasında yer alan “Selim ile Pelin” adlı okuma metnine ait 238. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Etkinliklerde “Metne farklı bir başlık yazınız.” ya da Resim 24’de görüldüğü gibi “Metne iki yeni başlık belirleyerek yazınız.” yönergeleri verilerek öğrencilerin doldurması için boşluk bırakılmıştır.

TDK2 kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma ölçütüyle ilişkili toplam yedi etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Milli Kültürümüz” temasına ait “Yerli Malları Tutum Haftası” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasında “Muhteşem Güneş” ve “Küçük Penguen” adlı okuma metinlerinde, “Vatandaşlık” temasına ait “Çiftçi ve Oğulları” ve “Trafik” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sağlık ve Spor” temasına ait “Gerçek Bir Meslek” ve “Sporcu” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

Sonraki Derse Hazırlık: Aile büyüklerinizden yardım olarak bilgi teknolojilerinden ülkemizdeki tarihî yapılara ait görseller araştırınız. Bunlardan birkaçını sınıfa getiriniz.

Resim 25 TDK2 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Gerçek Bir Meslek” okuma metnine ait “Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 25’de “Spor ve sağlı” temasına ait sayfa 241’deki “Gerçek Bir Meslek” okuma metnine ait etkinlik görülmektedir. TDK2 kitabı okuma metinlerine ait yedi etkinlikte öğrencilerin metni okumadan önce araştırma yaparak ön öğrenmelerini sağlayacak yönerge bulunmaktadır. Bu etkinlikler öğrencilerin araştırmasına zaman verebilmek için bir önceki okuma metnine ait etkinliğin son kısmında Resim 25’de olduğu gibi “Sonraki derse hazırlık” yan başlığı atılarak verilmiştir. İfadelerde öğrencilerden bir sonraki metnin, yani okunacak metnin konusuyla ilgili olarak teknolojik gelişmeleri ailelerinin de desteği ile araştırmaları, görseller bulmaları ve bu görselleri sınıfa getirmeleri beklenerek İşlenecek konu ile ilgili ön araştırma yapmaları sağlanmaktadır.

TDK2 kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebile” ölçütüyle ilişki toplam altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “Yaşlı Kadın” adlı okuma metninde (İki etkinlik), “Milli Kültürümüz” temasına ait “Kız Kulesi” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Papatya ve Gelincik” ve “Küçük Penguen” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Vatandaşlık” temasına ait “Sepetimdeki Domatesler” adlı okuma metninde bulunmaktadır.

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

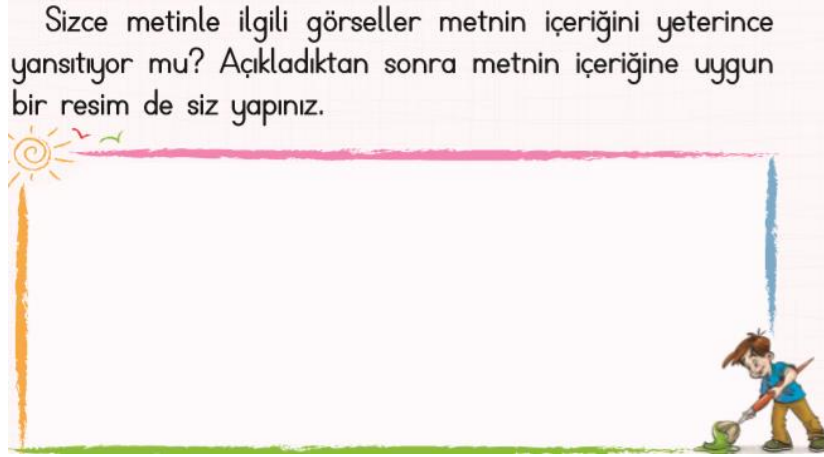
♥ Domatesler nerede yetiştiriliyor?

♥ Domates tohumları, saksıdaki toprağa ne zaman ekiliyor?

Resim 26 TDK2 kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Sepetimdeki Yumurtalar” okuma metnine ait “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 26’da “Vatandaşlık” temasında yer alan “Sepetimdeki Yumurtalar” adlı okuma metnine ait 203. sayfada yer alan etkinliğin görselinde metin ile ilgili hem yer hem de zaman sorulmaktadır. Böylelikle öğrencilerin okudukları metinde yer ve zaman ile ilgili detayları fark etmeleri sağlanmaktadır. Okuma metinlerine ait etkinliklerin diğer dördünün üçünde yer, birinde de zaman sorusu sorulmuştur.

TDK2 kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” ölçütü ile ilişkili toplam dört etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Milli Kültürümüz” temasına ait “Kız Kulesi” adlı okuma metninde (iki etkinlik), “Sağlık ve Spor” temasına ait “Gerçek Bir Meslek” ve “Sporcu” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

Resim 27 TDK2 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Kız Kulesi” okuma metnine ait “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 27’de “Milli Kültürümüz” teması, “Kız Kulesi” okuma metnine ait 150. Sayfadaki etkinlik görseli görülmektedir. TDK2 kitabı okuma metinlerine ait 4 etkinlikte metnin görselinin metinle uyumlu olup olmadığı Resim 27’de olduğu gibi öğrencilere sorulmakta bununla birlikte kendilerinde de metne uygun bir resim yapmaları beklenmektedir. Ancak söz konusu kitapta başlığın metinle uyumluluğunu sorgulayan bir etkinliğe yer verilmemiştir.

TDK2 kodlu ders kitabında “Erdemler” temasında yer alan ”Cimrinin Kedileri” adlı okuma metni, “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Muhteşem Güneş” adlı okuma metni ve “Sağlık ve Spor” temasında yer alan “Selim ve Pelin” adlı okuma metnine ait etkinliklerde üç etkinlik “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütü ile ilişkilidir. TDK2 okuma metinlerine ait 2 etkinlikte öğrencilerden okunan metni özetleyebilmeleri istenmektedir. Etkinliklerde “Metni kısaca anlatınız.”, “Metindeki olayları oluş sırasına göre anlatınız.” ve ifadeleri yer almaktadır.

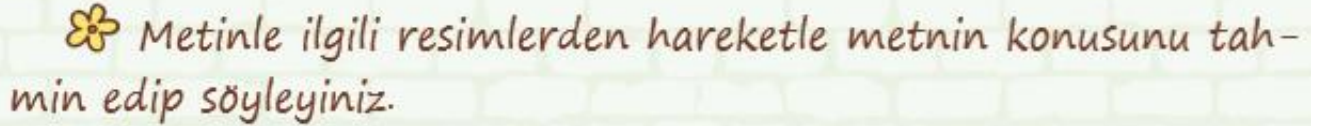
2. Etkinlik

Metni kısaca anlatınız. Metni anlatırken girişinden sonuç kısmına doğru sırasıyla anlatmaya özen gösteriniz.

Resim 28 TDK2 kodlu kitap “Erdemler” teması “Cimrinin Kedileri” okuma metnine ait
“Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 28 incelendiğinde “Cimrinin Kedileri” metnine ait 100. sayfadaki etkinlikte yer alan
“Metni anlatırken girişinden sonuç kısmına doğru sırasıyla anlatmaya özen gösteriniz.”
yönergesi öğrencinin metnin tümüyle bölümleri arasında ilişki kurabilmesini sağlayacağı için
“Eleştirel Okuma Ölçütleri”nden “Eserin bölümlerinin kendi arasında ve metnin tümüyle olan
ilişkisini görebilme” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir.

TDK2 kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde Başlık ve/veya resimden
eserin konusunu tahmin edebilme ölçütüyle ilgili “Çocuk Dünyası” teması, “Paraşütle
Oynamak Çok Eğlenceli” okuma metni, “Erdemler” teması, “Dostlarımız” okuma metni ve
“Milli Mücadele ve Atatürk” teması, “Çanakkale’den Sonra” okuma metninde olmak üzere
toplamda üç etkinlikle karşılaşılmıştır.

Metinle ilgili resimlerden hareketle metnin konusunu tahmin edip söyleyiniz.

Resim 29 TDK2 kodlu kitap “Erdemler” teması “Dostlarımız” okuma metnine ait “Başlık
ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik
örneği

Resim 29’da “Erdemler” temasında yer alan “Dostlarımız” adlı okuma metnine ait 106.
sayfada yer alan etkinliğin görseline yer verilmiştir. Görüldüğü gibi bu etkinlikte metin ile
ilgili resimlerin incelenerek metnin konusunu tahmin edilmesi istenerek öğrencilerin
resimlerden hareketle metnin konusunu tahmin etmeleri beklenmektedir.

TDK2 kodlu ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerde “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” ölçütü ile ilgili “Vatandaşlık” teması, “Sepetimdeki Domatesler” okuma metni ile “Milli Kültürümüz” teması, “Biri Var ki..” okuma metninde olmak üzere toplamda iki etkinlik yer almaktadır.

Aşağıdaki yönergeleri okuyunuz. Saksıda limon ile domates yetiştirmek arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri söyleyiniz.

Resim 30 TDK2 kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Sepetimdeki Domatesler” okuma metnine ait “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 30’da “Vatandaşlık” temasında bulunan “Sepetimdeki Domatesler” adlı okuma metnine ait 205. sayfada yer alan etkinliğin görseli bulunmaktadır. “Sepetimdeki Domatesler” okuma metninde domates yetiştirme süreci anlatılmaktadır. Görselde verilen etkinlikte ise “Limon Yetiştirmek” okuma metni bulunmaktadır. Etkinlik yönergelerinde “Sepetimdeki Domatesler” ve “Limon Yetiştirmek” adlı okuma metinlerinin arasındaki benzer ve farklı yanların neler olduğunun belirtilmeleri istenmektedir.

TDK2 kodlu ders kitabında “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Önce Atatürk” adlı okuma metni ve “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Teknoloji” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilişkilidir.

2. Sizce, Atatürk olmasaydı bugün ne durumda olurduk? Neden?

Resim 31 TDK2 kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Önce Atatürk” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 31 incelendiğinde “Önce Atatürk” metnine ait 69. sayfasındaki etkinlikte “Sizce Atatürk olmasaydı bugün ne durumda olurduk?” sorusuyla öğrencilerin çıkarımda bulunmaları beklenmekteyken sorunun devamında yer alan “Neden?” sorusu ile de öğrencilerin metinle ilgili çıkarımda bulunmaları sağlanmaktadır.

TDK2 kodlu Türkçe ders kitabının “Çocuk Dünyası” temasına ait “Uçurtma Tekerlemesi” adlı okuma metninde “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili bir etkinlik bulunmaktadır.

Resim 32 TDK2 kodlu kitap “Çocuk Dünyası” teması “Uçurtma Tekerlemesi” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüşü) ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 32’de “Çocuk Dünyası” temasına ait “Uçurtma Tekerlemesi” okuma metnine ait 43. sayfada yer alan etkinliğin görseli bulunmaktadır. “Uçurtma iyice yükselirken kendini nasıl hissediyor?” sorusu ile öğrencilerin metnin kahramanı olan uçurtmanın ruhsal durumunu belirleyebilmeleri beklenmektedir.

TDK2 kodlu Türkçe ders kitabında “Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma” ölçütü ile ilişkili “Milli Kültürümüz” temasına ait “Biri var ki...” adlı okuma metninde bir etkinlik bulunmaktadır. Resim 33’de görüldüğü gibi öğrencilerden bir şiir yazmaları ve bu şiiri okunan şiirle karşılaştırmaları istenmektedir. Öğrencilerin yazdıkları şiirin de bir eser olduğu ve başka bir şiirle karşılaştırmaları öğrencinin şiirine verilen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anne ve babanızla ilgili yazdığınız şiirleri okuyunuz. Ardından kendi yazdığınız şiirle "Biri Var ki..." şiirini karşılaştırınız.

Şiirimin adı: _____

Bestami Yazgan'ın yazdığı şiirin adı: _____

Şiirimdeki bölüm sayısı: _____

"Biri Var ki..." şiirindeki bölüm sayısı: _____

Şiirimin konusu: _____

"Biri Var ki..." şiirinin konusu: _____

Resim 33 TDK2 kodlu kitap "Milli Kültürümüz" teması "Biri Var ki..." okuma metnine ait "Okunan eseri daha önce okudu eserle karşılaştırma" eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 33'de "Milli Kültürümüz" temasında yer alan "Biri Var ki..." adlı okuma metnine ait 154. sayfadaki; yönergede yer alan "Anne ve babanızla ilgili yazdığınız şiirleri okuyunuz." ifadesi öğrencinin yaşadığı çevre ile ilişki kurmasını sağladığı için "Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme" ölçütüyle, etkinlik yönergesinde yer alan "Ardından kendi yazdığınız şiirle 'Biri Var ki...' şiirini karşılaştırınız." ifadesi öğrencilerin okuduğu metinlerin benzer ve farklı yönlerini karşılaştırmasını sağlamaktadır. Ayrıca "Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme" ölçütüyle ve etkinlik yönergelerinde yer alan "Biri Var ki... şiirinin konusu" ifadesi ile öğrencilerin şiirin konusunu bulmalarını sağlayacağı için "Eserin konusunu belirleyebilme" ölçütüyle ilişkili olduğu görülmektedir.

TDK2 kodlu kitapta "Farklı kaynaklardan yararlanma" ölçütü ile ilişkili "Erdemler" temasında "Yaşlı Kadın" adlı okuma metninde bir etkinlik bulunmaktadır. "Erdemler" temasındaki "Yaşlı Kadın" metninde yaşlılara yardım konu olmuştur. İlgili metnin etkinliklerinde Resim 34'te verilen gazete haberini inceleme etkinliği sayesinde öğrenciler konu ile ilgili farklı bir kaynaktan haber okumaktadırlar.

**KOMŞULARI PİŞİRİYOR,
YAŞLILARIN KARNI DOYUYOR**

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesiince başlatılan “**Komşu Hakkı**” projesine katılanlar, verilen gıda desteğiyle ihtiyaç sahibi yaşlı komşularına yemek yapıyor.

Proje, Büyükşehir Belediyesinin sosyal inceleme ekibince “**Malzemesi Bizden, Pişirmesi Sizden**” sloganıyla başlatıldı. Proje kapsamında, gıda malzemesi temin edilen komşular, pişirdikleri yemekleri her gün yaşlılara ulaştırıyor.

Basından

- ♥ “Komşu Hakkı” projesi nerede gerçekleşmiş?
- ♥ Proje kim başlatmıştır?
- ♥ Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi neden böyle bir proje başlatmıştır?
- ♥ Projeden kimler yararlanmaktadır?

Resim 34 TDK2 kodlu kitap “Erdemler” teması “Yaşlı Kadın” okuma metnine ait “Farklı kaynaklardan yararlanma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 34’te “Erdemler” temasında yer alan “Yaşlı Kadın” adlı okuma metnine ait sayfa 117’de yer alan görsel bulunmaktadır. Aynı zamanda etkinliğin sorularından “Komşu hakkı projesi nerede gerçekleşmiştir?” sorusu “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ve “Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi neden böyle bir proje başlatmıştır?” sorusu “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütleriyle de ilişkilidir. Etkinlikte öğrencilerden konuyla ilgili başka kaynaklardan bilgi getirmeleri istenmemektedir.

4.2.3. İlkokul Türkçe dersi 3.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma

Bu alt tema altında TDK3A ve TDK3B kodlu kitaba yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.2.3.1.TDK3A kodlu kitaba yönelik bulgular

TDK3A kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde 13 farklı eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili 88 etkinlik yer almaktadır. Kitapta yer verilen ölçütler etkinlik sayılarına

göre sıralanacak olursa; “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü ile ilgili 24, “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilgili 11, “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütü ile ilgili 11, “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilgili dokuz, “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilgili sekiz, “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilgili sekiz, “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ölçütü ile ilgili altı, “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilgili üç, “Çözüm önerisi sunma” ölçütü ile ilgili iki, “Eserde geçen kahramanlarla empati kurma” ölçütü ile ilgili iki, “Okurken eserle ilgili sorular sorma” ölçütü ile ilgili iki, “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” ölçütü ile ilgili bir ve son olarak “Eserle ilgili başkaları ile tartışabilme” ölçütü ile ilgili bir etkinlik yer almaktadır.

TDK3A kodlu Türkçe ders kitabında “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili 24 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Birey ve Toplum” temasına ait “Okula Dönüş”, “Son Pişmanlık” ve “Kralın Tohumu” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Milli Marşımız”, “Şahin Bey” ve “Sana Borçluyuz” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Ormanlar Kralı”, “Her Şeye Rağmen” ve “Hayat Tamircisi” adlı okuma metinlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Timur’un Filleri”, “Çayda Çıra” ve “Cirit Oyunu” adlı okuma metinlerinde, “İletişim” temasına ait “Gazete”, “Sözcükler Olmadan” ve “İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum” adlı okuma metinlerinde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “İhsan Ketin”, “Buluşlar” ve “Uzaya İlk Yolculuk” adlı okuma metinlerinde, “Çocuk Dünyası” temasına ait “Dünya Çocuk Bayramı”, “Tüm Dünya Oyunda” ve “Geceyi Sevmeyen Çocuk” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sağlık ve Spor” temasına ait “Yemek Seçimi”, “19 Mayıs” ve “İzcilik” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

1. ETKİNLİK: Kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazınız. Yeni öğrendiğiniz kelimeleri sözlük defterinize ekleyiniz.

Resim 35 TDK3A kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Timur’un Filleri” okuma metnine ait “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 35’de “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Timur’un Filleri” okuma metnine ait 111. sayfada yer alan etkinliğin görseli verilmiştir. Resimde görüldüğü gibi etkinlikte üç sözcük, sözcüklerin altında boşluk ve her sözcük için resim verilmiştir. Bu resimlerden “bağ” ve “yol ayrımı” için verilen resimler öğrencilerin sözcüğün anlamını tahmin etmesinden öte doğrudan anlamını öğrenmesine yöneliktir. Buna karşın “müjde” sözcüğü için verilen resim öğrencinin sözcüğün anlamını tahmin etmesini dahi zorlaştırmaktadır. Etkinliğin yönergesinde “Kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazınız.” ifadesi geçmektedir. Bu ölçüte ait etkinliklerde anlamlarının tahmin edilmesi için verilen sözcükler metin içinde de yer almaktadır. Etkinlikler standart bir şekilde Resim 35’de görüldüğü gibi fotoğraf verilerek, metinde geçen sözcükler verilerek oluşturulmuştur.

TDK3A kodlu Türkçe ders kitabında “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili 11 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Birey ve Toplum” temasına ait “Okula Dönüş”, “Son Pişmanlık” ve “Kralın Tohumu” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk”

temasına ait “Şahin Bey” adlı okuma metninde, “Erdemler” temasına ait “Ormanlar Kralı” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Timur’un Filleri” ve “Çayda Çıra” adlı okuma metinlerine, “İletişim” temasına ait “Gazete” ve “Sözcükler Olmadan” adlı okuma metinlerinde, “Çocuk Dünyası” temasına ait “Dünya Çocuk Bayramı” adlı okuma metninde ve son olarak da “Sağlık ve Spor” temasına ait “19 Mayıs” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

2. ETKİNLİK: Fıkranın konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.

Resim 36 TDK3A kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Timur’un Filleri” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 36 incelendiğinde “Timur’un Filleri” metnine ait 111. sayfadaki etkinliklerde yer alan “Fıkranın ana fikri” yönergesi öğrencinin ana fikri bulmasını da sağladığı dolayısıyla bu etkinliğin “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nden “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir. TDK3A kodlu Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinlikler incelendiğinde öğrencilerin konu ve ana fikir bulabileceği etkinlikler birlikte verilmiştir. Bu nedenden dolayı “Eserin konusunu belirleyebilme” ve “Eserin ana fikrini belirleyebilme” “Eleştirel okuma ölçütleri” eşit olarak kitabın etkinliklerinde bulunmaktadır.

TDK3A kodlu Türkçe ders kitabında “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili 11 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Birey ve Toplum” temasına ait “Okula Dönüş”, “Son Pişmanlık” ve “Kralın Tohumu” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk”

temasına ait “Şahin Bey” adlı okuma metninde, “Erdemler” temasına ait “Ormanlar Kralı” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Timur’un Filleri” ve “Çayda Çıra” adlı okuma metinlerine, “İletişim” temasına ait “Gazete” ve “Sözcükler Olmadan” adlı okuma metinlerinde, “Çocuk Dünyası” temasına ait “Dünya Çocuk Bayramı” adlı okuma metninde ve son olarak da “Sağlık ve Spor” temasına ait “19 Mayıs” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

5. ETKİNLİK: Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.

Metnin konusu:

.....

.....

Metnin ana fikri:

.....

Resim 37 TDK3A kodlu kitap “Birey ve Toplum” teması “Kralın Tohumu” okuma metnine ait “Eserin ana fikrini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 37 incelendiğinde “Kralın Tohumu” metnine ait 29. sayfadaki etkinliklerde yer alan “Metnin konusu” yönergesi öğrencinin metnin konusunu da bulmasını sağladığı dolayısıyla bu etkinliğin “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nden “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir.

TDK3A kodlu Türkçe ders kitabında “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilişkili dokuz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Birey ve Toplum” temasına ait “Son Pişmanlık” ve “Kralın Tohumu”(İki etkinlik) adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Milli Marşımız” ve “Sana Borçluyuz” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Her Şeye Rağmen” ve “Hayat Tamircisi” adlı okuma metinlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Timur’un Filleri” adlı okuma metninde ve son olarak “Sağlık ve Spor” temasına ait “Yemek Seçimi” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

3. ETKİNLİK: Sokak hayvanlarına yardım etmek neden önemlidir?

Resim 38 TDK3A kodlu kitap “Erdemler” teması “Hayat Tamircisi” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 38’de “Erdemler” temasına ait “Hayat Tamircisi” okuma metnine ait sayfa 95’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinliğin metninde, ayaklarını kaybetmiş engelli sokak hayvanlarına protez ayak yaparak yardım eden Hasan Kızıl’ın hikayesi anlatılmaktadır. Etkinlikte de metin ile ilişkili olarak öğrencilerden sokak hayvanlarına neden yardım edilmesi gerektiğinin belirtilmesi istenmiştir.

TDK3A kodlu Türkçe ders kitabında “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilişkili sekiz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Birey ve Toplum” temasına ait “Okula Dönüş” adlı okuma metninde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Sana Borçluyuz” adlı okuma metninde, “Erdemler” temasına ait “Ormanlar Kralı” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Çayda Çıra” adlı okuma metninde, “İletişim” temasına ait “İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum” adlı okuma metninde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Uzaya İlk Yolculuk” adlı okuma metninde ve son olarak “Çocuk Dünyası” temasına ait “Dünya Çocuk Bayramı” (İki etkinlik) adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ

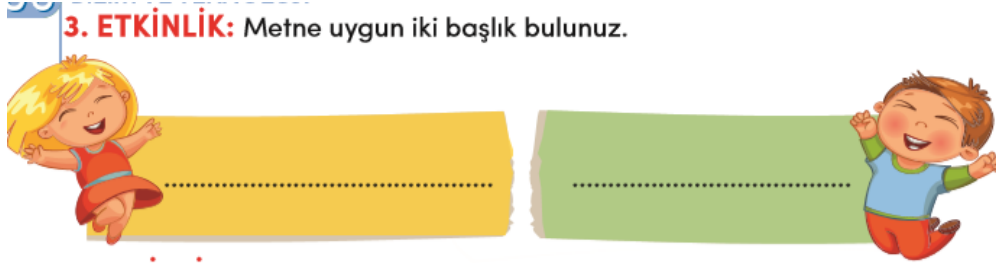

5. ETKİNLİK: Yörenizdeki düğün âdetlerini anlatınız.

Resim 39 TDK3A kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Çayda Çıra” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 39’da “Milli Kültürümüz” temasına ait “Çayda Çıra” okuma metnine ait sayfa 122’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Resim 39’da görüldüğü gibi okuma metnininin etkinlikleri öğrencilerin yaşantılarına uzak olmayıp yaşanan çevre ile metin arasında ilişki kurlmalarını sağlayacak niteliktedir.

TDK3A kodlu Türkçe ders kitabında “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilişkili sekiz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Birey ve Toplum” temasına ait “Okula Dönüş”, “Son Pişmanlık” ve “Kralın Tohumu” adlı okuma metnlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Timur’un Filleri” adlı okuma metninde, “İletişim” temasına ait “Sözcükler Olmadan” adlı okuma metninde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Buluşlar” adlı okuma metninde, “Çocuk Dünyası” temasına ait “Dünya Çocuk Bayramı” adlı okuma metninde ve son olarak “Sağlık ve Spor” temasına ait “19 Mayıs” adlı okuma metninde yer almaktadır.

Resim 40 TDK3A kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Buluşlar” okuma metnine ait “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 40’da “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Buluşlar” okuma metnine ait sayfa 184’te yer alan etkinlik görselinde “Metne uygun iki başlık bulunuz.” yönergesi yer almaktadır. Bu ölçütle ilişkili diğer etkinliklerde de öğrencilerden iki başlık bulunması istenmiştir. Etkinlikler incelendiğinde öğrencilerden metne uygun başlık bulabilmeleri istenirken bölümleri olan metin olmadığı için bölümlerine başlık bulmaları istenmemiştir.

TDK3A kodlu Türkçe ders kitabında “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “Ormanlar Kralı”, “Her Şeye Rağmen” ve “Hayat Tamircisi” adlı okuma metinlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Çayda Çıra” adlı okuma metninde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “İhsan Ketin” adlı okuma metinde ve son olarak “Çocuk Dünyası” temasına ait “Dünya Çocuk Bayramı” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

2) Hayvanlar ormanda ne zaman toplanmışlar?

3) Hayvanlar nerede toplanmışlar?

Resim 41 TDK3A kodlu kitap “Erdemler” teması “Ormanlar Kralı” okuma metnine ait “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 41’de “Erdemler” temasına ait “Ormanlar Kralı” okuma metnine ait sayfa 79’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Resimde de görüldüğü gibi bu ölçütü ilgili sorular metin ile ilişkili olarak “Ne zaman?” ve “Nerede?” soruları öğrencilere sorularak oluşturulmuş ve çoğu etkinlikte olduğu gibi sorunun cevabı için boşluk bırakılmıştır.

TDK3A kodlu ders kitabında “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Şahin Bey” adlı okuma metni, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Buluşlar” adlı okuma metni ve “Sağlık ve Spor” temasına ait “İzcilik” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde üç etkinlik “Çıkarımda bulunma” ölçütüyle ilişkilidir.

3. ETKİNLİK: Spor yapmanın çocuklara ve gençlere ne gibi faydaları olabilir? Arkadaşlarınıza anlatınız.

Resim 42 TDK3A kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “İzcilik” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 42’de “Sağlık ve Spor” temasına ait “İzcilik” okuma metnine ait sayfa 251’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. “İzcilik” okuma metnine ait Resim 42’de görülen etkinlikte spor yapmanın çocuklara ve gençlere ne gibi faydaları olduğu sorulmuştur. Okuma metninde de spor yapmanın faydalarından bahsedilmiştir. Görselde de görüldüğü gibi etkinlikte sorulan soru ile öğrencilerin çıkarım yapmaları sağlanmıştır.

TDK3A kodlu ders kitabında “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Timur’un Filleri” adlı okuma metni ve “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan “İhsan Ketin” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Çözüm önerisi sunma” ölçütü ile ilişkilidir.

6. ETKİNLİK: Nasrettin Hoca’nın yerinde olsaydınız ahalinin isteğine nasıl bir çözüm yolu bulurdunuz?

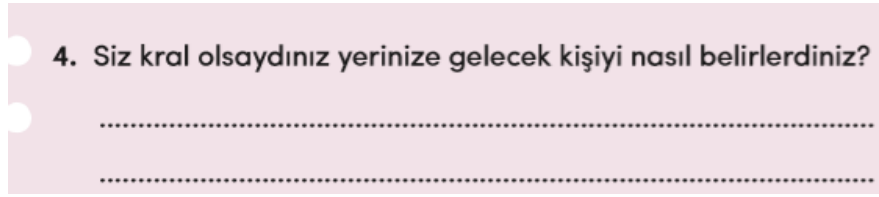

Resim 43 TDK3A kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Timur’un Filleri” okuma metnine ait “Çözüm önerisi sunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 43 incelendiğinde “Timur’un Filleri” metnine ait 113. sayfadaki etkinliklerde yer alan “Nasrettin Hoca’nın yerinde olsaydınız...” yönergesi öğrencilerin Nasrettin Hoca ile empati kurmalarını da sağladığı dolayısıyla bu etkinliğin “Çözüm önerisi sunma” ölçütü ile

birlikte “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir.

TDK3A kodlu ders kitabında “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” ölçütü ile ilgili “Birey ve Toplum” temasında yer alan “Kralın Tohumu” adlı okuma metni ve “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Timur’un Filleri” adlı omuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik belirlenmiştir. Bu etkinliklerden birine Resim 44’te yer verilmiştir.

Resim 44 TDK3A kodlu kitap “Birey ve Toplum” teması “Kralın Tohumu” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 44’de “Birey ve Toplum” temasına ait “Kralın Tohumları” okuma metnine ait sayfa 29’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Söz konusu etkinlikte öğrencilerden metnin kahramanı ile empati kurmalarını sağlayacak bir soru sorulduğu görülmektedir. Dolayısıyla etkinliğin “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” ölçütüne hizmet ettiği belirlenmiştir.

TDK3A kodlu ders kitabında “Birey ve Toplum” temasında yer alan “Son Pişmanlık” ve “Kralın Tohumları” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Okurken eserle ilgili sorular sorma” ölçütü ile ilişkilidir.

5. ETKİNLİK: Okuduğunuz metinden hareketle iki soru yazıp sınıfta arkadaşlarınıza sorunuz.

Resim 45 TDK3A kodlu kitap “Birey ve Toplum” teması “Son Pişmanlık” okuma metnine ait “Okurken eserle ilgili sorular sorma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 45’de “Birey ve Toplum ” temasına ait “Son Pişmanlık” okuma metnine ait sayfa 21’de yer alan etkinlik görseline yer verilmiştir. Bu etkinlikte öğrencilerden okudukları metinle ilgili sorular oluşturmaları istenmiştir. Bu etkinliğin “Okurken eserle ilgili sorular sorma” ölçütüne hizmet ettiği açık bir şekilde görülmektedir.

TDK3A kodlu ders kitabında “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” ölçütü ile ilgili bir etkinliğe rastlanmıştır. Bu etkinlik “Erdemler” temasında yer alan “Ormanlar Kralı” adlı okuma metnine ait etkinlikler arasında yer almaktadır. Etkinliğin görseline Resim 46’da yer verilmiştir.

5. ETKİNLİK: Metnin görselini inceleyiniz. Görseller metnin anlaşılmasına katkı sağlıyor mu? Düşüncelerinizi yazınız.

Resim 46 TDK3A kodlu kitap “Erdemler” teması “Ormanlar Kralı” okuma metnine ait “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 46’da “Erdemler ” temasına ait “Kralın Tohumları” okuma metnine ait sayfa 80’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Resim 46’da “Metnin görselini inceleyiniz. Görseller

metnin anlaşılmasına katkı sağlıyor mu?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin etkinliğin bu sorusu ile metnin resimleri ile metin arasındaki ilişkiyi fark edebilecekleri düşünülmektedir. Etkinlik sorusunda metnin başlığı ile metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme ölçütüne yönelik soru bulunmamaktadır.

TDK3A kodlu ders kitabında “İletişim” temasında yer alan “İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik “Eserle ilgili başkalarıyla tartışabilme” ölçütü ile ilişkilidir.

3. ETKİNLİK: İnternetin yararları ve zararları nelerdir? Arkadaşlarınızla tartışınız. Tartışma sırasında arkadaşlarınızın sözünü kesmemeye ve onları saygıyla dinlemeye özen gösteriniz.

Resim 47 TDK3A kodlu kitap “İletişim” teması “İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum” okuma metnine ait “Eserle ilgili başkalarıyla tartışabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 47’de “İletişim ” temasına ait “İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum” okuma metnine ait sayfa 160’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Kitaptaki “İletişim” teması “İnternet Sayesinde İletişim Kuruyorum” okuma metninde internetin faydaları ve zararlı olabileceği ile ilgili içerik bulunmaktadır. Resim 47’de görüldüğü gibi öğrencilerinde arkadaşlarıyla metnin içeriği hakkında tartışmaları istenmektedir.

4.2.3.2.TDK3B kodlu kitaba yönelik bulgular

TDK3B kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde 23 farklı eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili 79 etkinlik yer almaktadır. Kitapta yer verilen ölçütler etkinlik sayılarına göre sıralanacak olursa; “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili 10, “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilişkili dokuz, “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili sekiz, “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili yedi, “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” ölçütü ile ilişkili altı,

“Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” ölçütü ile ilişkili beş, “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili beş, “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilişkili beş, “Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme” ölçütü ile ilişkili üç, “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütü ile ilişkili üç, “Eserde verilen düşünceleri belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili iki, “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” ölçütü ile ilişkili iki, “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini (yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili iki, “Çözüm önerisi sunma” ölçütü ile ilişkili iki, “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilişkili iki, “Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma” ölçütü ile ilişkili bir, “Okurken eserle ilgili sorular sorma” ölçütü ile ilişkili bir, “Eserin sonunu tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili bir, “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” ölçütü ile ilişkili bir, “Yazarın amacını fark edebilme” ölçütü ile ilişkili bir, “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili bir, “Eserden yazarla ilgili çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilişkili bir ve son olarak “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilişkili bir etkinlik bulunmaktadır.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili 10 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “İnci” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Haylaz Karpuz İle Kavun Teyze” adlı okuma metninde, “Çocuk Dünyası” temasına ait “Suna Sirkte” adlı okuma metninde, “Vatandaşlık” temasına ait “Not Defteri” ve “Kim Haklı” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Türk Ulusunu Kim Kurtardı” ve “Bayrak Hasreti” adlı okuma metinlerinde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Bisiklet” ve “Geçmiş Olsun Ecenur” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Beyaz Kuş” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde bulunmaktadır.

8. Etkinlik

Defterinize metnin hikâye unsurlarını (yer, olay, şahıs ve varlıklar) yazınız.

Resim 48 TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Haylaz Karpuz İle Kavun Teyze” okuma metnine ait “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 48’de “Doğa ve Evren” temasına ait “Haylaz Karpuz İle Kavun Teyze” okuma metnine ait sayfa 59’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Etkinliklerde Resim 48’de görüldüğü gibi hikâye unsurlarının belirlenmesi istenmiştir. Bu unsurlardan biri de olayın geçtiği yerdir. Bazı etkinliklerde ise “Olay nerede geçmektedir?” sorusu sorulmuştur. Bu ölçütle ilişkili 10 etkinlikten dokuzu olayın geçtiği yer ile ilgili olup etkinliklerin birinde sadece zamanın ne olduğu ile ilgili soru vardır.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilişkili dokuz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “Selam” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Uzaya Yolculuk” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Güzel Yurdum” ve “Karagöz ile Hacivat” adlı okuma metinlerinde, “Vatandaşlık” temasına ait “Kim Haklı” ve “Atasözü” adlı okuma metninde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Bayrak Hasreti” adlı okuma metninde ve son olarak “Sağlık ve Spor” temasına ait “Geçmiş Olsun Ecnur” ve “Beslenme Kuralları” adlı okuma metninde bulunmaktadır.

3. Etkinlik

a. Katıldığınız bir bayrak törenini anlatınız. Bayrak töreninde neler yapıyor, bayrağımıza saygınızı nasıl gösteriyorsunuz? Açıklayınız. Konuşurken nezaket kurallarına uymaya özen gösteriniz.

Resim 49 TDK3B kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Bayrak Hasreti” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 49’da “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Bayrak Hasreti” okuma metnine ait sayfa 210’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görüldüğü gibi etkinlikte “Katıldığınız bir bayrak törenini anlatınız.” diyerek öğrencilerin çoğunlukla okul yaşamlarında katıldıkları olan bayrak törenlerinde nasıl davranışlar gösterdiklerini anlatmaları istenmiştir.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili sekiz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “İnci” ve “Özlü Söz” adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Merve’nin Günlüğü” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Karagöz ile Hacivat” ve “Keloğlan” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Türk Ulusunu Kim Kurtardı” adlı okuma metninde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Kitaplarım” ve “Yeşilcan’la Zararsız Teknoloji” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

Metnin konusunu belirleyerek aşağıya yazınız.

Resim 50 TDK3B kodlu kitap “Erdemler” teması “İnci” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 50’de “Erdemler ” temasına ait “İnci” okuma metnine ait sayfa 21’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. “Metnin konusunu belirleyerek aşağıya yazınız.” yönergesi ile etkinlikte bırakılan boşluğa öğrencilerin metnin konusunu yazması beklenmektedir. Verilen yönergenin “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütüne karşılık geldiği görülmektedir.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili yedi etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “Selam” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Merve’nin Günlüğü” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Karagöz ile Hacivat” ve “Keloğlan” adlı okuma metninde, “Çocuk Dünyası” temasına ait “Masal Kuşu” adlı okuma metninde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Yeşilcan’la Zararsız Teknoloji” (iki etkinlik) adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

- Metnin ana fikri nedir? Tartışarak bulunuz ve yazınız..

Resim 51 TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Merve’nin Günlüğü” okuma metnine ait “Eserin ana fikrini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 51’de “Doğa ve Evren” temasına ait “Merve’nin Günlüğü” okuma metnine ait sayfa 66’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte öğrencilere “Metnin ana fikri nedir?” sorusu sorularak öğrencilerin okudukları metnin ana fikrini belirlemesi sağlanmaktadır.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” ölçütü ile ilişkili altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Doğa ve Evren” temasına ait “Haylaz Karpuz ile Kavun Teyze” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Güzel Yurdum” (iki etkinlik) adlı okuma metninde, “Vatandaşlık” temasına ait “Not Defteri” adlı okuma metninde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Bisiklet” adlı okuma

metninde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Yeşilcan’la Zararsız Teknoloji” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

9. Etkinlik

Okuduğunuz metinle ilgili duygu ve düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız. Duygu ve düşüncelerinizi açıklarken nezaket kurallarına uymaya özen gösteriniz.

Resim 52 TDK3B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Not Defteri” okuma metnine ait “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 52’de “Vatandaşlık” temasına ait “Not Defteri” okuma metnine ait sayfa 166’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görselde görüldüğü gibi “Okuduğunuz metinle ilgili duygu ve düşünceleriniz nelerdir?” sorusu öğrencilere sorularak öğrencilerin metinle ilgili duygu ve düşüncelerinin belirlenmesi sağlanmaktadır.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” ölçütü ile ilişkili beş etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Milli Kültürümüz” temasına ait “Karagöz ile Hacivat” ve “Keloğlan” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Özgürlük Savaşında” adlı okuma metninde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Geçmiş Olsun Ecenur” adlı okuma metninde ve “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Yeşilcan’la Zararsız Teknoloji” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır. Bu okuma metinlerine ait etkinliklerde öğrencilerden metinde geçen kahraman, kavram ya da yer hakkında araştırma yapmaları istenmektedir.

8. Etkinlik

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında Mustafa Kemal Atatürk'ün cesaretinin ve liderliğinin etkisini araştırınız. Araştırma sonucu edindiğiniz bilgileri öğretmeninizin uygun gördüğü bir derste sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız. Konuşmanız esnasında işitilebilir bir ses tonu kullanmaya ve göz teması kurmaya özen gösteriniz.

Resim 53 TDK3B kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Özgürlük Savaşında” okuma metnine ait “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 53’de “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Özgürlük Savaşında” okuma metnine ait sayfa 197’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görseldeki etkinliğin metni, iki kıtadan oluşan bir şiirdir. “Özgürlük Savaşında” şiirinde Mustafa Kemal Atatürk’ün ve Anadolu halkının Kurtuluş Savaşı’nda vermiş olduğu mücadele anlatılmaktadır. Bu içerikten yola çıkarak da Resim 53’de görüldüğü gibi öğrencilere “Kurtuluş Savaşı’nın kazanılmasında Mustafa Kemal Atatürk’ün cesaretinin ve liderliğinin etkisini araştırınız.” yönergesi verilmiştir.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili beş etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “İnci” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Haylaz Karpuz ile Kavun Teyze” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Keloğlan” adlı okuma metninde, “Çocuk Dünyası” temasına ait “Tahta Kaşıktan Kukla Yapalım” ve “Masal Kuşu” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Özgürlük Savaşında” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

1. Etkinlik

a. Metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve bu kelimelerin anlamları ile ilgili tahmininizi aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

Anlamını bilmediğim kelimeler	Tahminim

Resim 54 TDK3B kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Özgürlük Savaşında” okuma metnine ait “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 54’de “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Özgürlük Savaşında” okuma metnine ait sayfa 195’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikler Resim 54’de belirtildiği “Metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve bu kelimelerin anlamları ile ilgili tahmininizi aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.” yönergesi verilerek oluşturulmuştur.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilişkili beş etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “İnci” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Uzaya Yolculuk” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Güzel Yurdum” adlı okuma metninde, “Vatandaşlık” temasına ait “Atasözü” adlı okuma metninde ve son olarak “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Kitaplarım” adlı okuma metinlerinde yer almaktadır.

b. Okuduğunuz metinden yaptığınız çıkarımları anlamlı ve kurallı cümlelerle defterinize yazınız. Yazdıklarınızı okuyunuz.

Resim 55 TDK3B kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Güzel Yurdum” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 55’de “Milli Kültürümüz” temasına ait “Güzel Yurdum” okuma metnine ait sayfa 55’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görüldüğü gibi etkinlikte öğrencilerden açık bir şekilde çıkarım yapmaları istenmektedir.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme” ölçütü ile ilişkili üç etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Milli Kültürümüz” temasına ait “Güzel Yurdum” ve “Keloğlan” adlı okuma metinlerinde ve “Sağlık ve Spor” temasına ait “Bisiklet” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

3. Etkinlik

Aşağıdaki soruları okuduğunuz şiire göre yanıtlayınız.

➔ Şiirin şairi kimdir?

.....

Resim 56 TDK3B kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Keloğlan” okuma metnine ait “Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 56’da “Milli Kültürümüz” temasına ait “Keloğlan” okuma metni sayfa 110’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Resim 56’da görüldüğü gibi üç etkinlikte de “Şiirin şairi kimdir?” sorusu sorularak bu ölçütü ilişkili etkinlikler oluşturulmuştur. “Eserin ne zaman ve

kim tarafından yazıldığını belirleme” ölçütü ile ilgili olan etkinliklerin tümünde eserin ne zaman yazıldığına dair soru bulunmamaktadır.

TDK3B kodlu Türkçe ders kitabında “Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme” ölçütü ile ilişkili üç etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Doğa ve Evren” temasına ait “Haylaz Karpuz ile Kavun Teyze” adlı okuma metninde, “Vatandaşlık” temasına ait “Kim Haklı” adlı okuma metninde ve “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Beyaz Kuş” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

8. Etkinlik

Metindeki olayı ana hatlarıyla yazınız.

.....

.....

.....

Resim 57 TDK3B kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “Beyaz Kuş” okuma metnine ait “Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 57’de “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Beyaz Kuş” okuma metnine ait sayfa 266’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görüldüğü gibi etkinlikte “Metindeki olayı ana hatlarıyla yazınız.” yönergesi verilerek öğrencilerden yönerge altındaki boşluğa metindeki olayı özetlemeleri istenmiştir.

TDK3B kodlu kitapta bu ölçütle ilişkili biri “Vatandaşlık” temasında yer alan “Kim Haklı” adlı okuma metni ve biri de “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Türk Ulusunu Kim Kurtardı” adlı okuma metni olmak üzere iki etkinlik bulunmaktadır.

b. “Bazı olaylarda herkes kendi açısından haklı olabilir. Birini suçlarken olayı iki taraflı olarak düşünürsek sorunlar mahkemeye gerek kalmadan çözülebilir.” düşüncesine katılıyor musunuz? Niçin? Tartışınız. Konuşmanız esnasında uygun hitap ifadeleri kullanmaya ve söz alarak konuşmaya özen gösteriniz.

Resim 58 TDK3B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Kim Haklı” okuma metnine ait “Eserde verilen düşünceleri belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 58’de “Vatandaşlık” temasına ait “Kim Haklı” okuma metnine ait sayfa 172’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. “Kim Haklı” okuma metninde bir konu hakkında anlayamayan iki kişi Nasrettin Hoca’nın evine gelirler. Nasrettin Hoca iki kişiyi de ayrı ayrı dinler. Sonrasında da ikisine de sen haklısın der. Metinde olaylar karşısında kişilerin kendi açısından haklı olabileceği fikri verilmektedir. Resim 58’de görülen etkinlikte metin ile ilişkili olarak “Eserde verilen düşünceleri belirleme” ölçütüne hizmet etmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Erdemler” temasında yer alan “İnci” adlı okuma metni ve “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Merve’nin Günlüğü” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” ölçütü ile ilişkilidir.

6. Etkinlik

Merve ve annesinin yerinde siz olsaydınız yavru kuş için ne yapardınız? Söyleyiniz.

Resim 59 TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Merve’nin Günlüğü” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 59’da “Doğa ve Evren” temasına ait “Merve’nin Günlüğü” okuma metnine ait sayfa 66’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlik aracılığıyla öğrenciler metnin kahramanları Merve ve annesi ile empati kurmaları sağlanmaktadır.

TDK3B kodlu ders kitabında “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Keloğlan” adlı okuma metni ve “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan “Beyaz Kuş” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini(yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilişkilidir.

➔ Şiirde Keloğlan’ın hangi özelliklerinden bahsedilmektedir?

Resim 60 TDK3B kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Keloğlan” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini(yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 60’da “Milli Kültürümüz” temasına ait “Keloğlan” okuma metnine ait sayfa 110’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Etkinliğe ait yönergede öğrencilerden metnin kahramanı Keloğlan’ın özelliklerini verilen boşluğa yazmaları beklenmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Uzaya Yolculuk” adlı okuma metni ve “Vatandaşlık” temasında yer alan “Not Defteri” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Çözüm önerisi sunma” ölçütü ile ilişkilidir.

4. Etkinlik

a. Metinde anlatılan problem nedir? Metinde anlatılan probleme siz hangi çözümleri önerirsiniz? Söyleyiniz.

Resim 61 TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Uzaya Yolculuk” okuma metnine ait “Çözüm önerisi sunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 61’de “Doğa ve Evren” temasına ait “Uzaya Yolculuk” okuma metnine ait sayfa 76’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. “Uzaya Yolculuk” okuma metnin kahramanı Umut uzaya çıkmak istiyor. Umut bir astronot yardımıyla uzaya çıkıyor ve uzaydan Dünya’ya baktığında Dünya’nın çok üzgün olduğunu görüyor. Umut Dünya’nın yanına giderek Dünya’ya neden bu kadar çok üzgün olduğunu soruyor. Dünya da Umut’a “Artık eskisi gibi güzel ve temiz değilim. Masmavi denizlerim, yemyeşil ormanlarım vardı. Tüm gezegenler bana hayrandı. Şimdi ise ormanlarımdaki ağaçları kestikleri için hayvanlar yuvasız kalıyorlar.” Cevabını veriyor. Öğrencilerden bu problemi tespit etmeleri ve problemin çözümüne yönelik öneriler geliştirmeleri beklenmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Türk Ulusunu Kim Kurtardı” adlı okuma metni ve “Sağlık ve Spor” temasında yer alan “Beslenme Kuralları” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilişkilidir.

→ Yemeklerden sonra dişlerinizi niçin fırçalamalısınız?

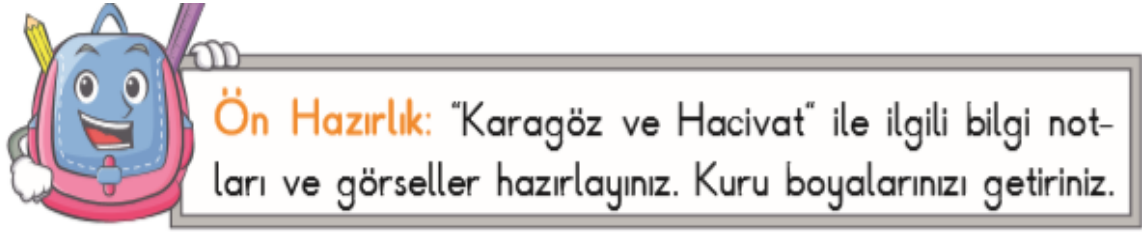
.....

-

Resim 62 TDK3B kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Beslenme Kuralları” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 62’de “Sağlık ve Spor” temasına ait “Beslenme Kuralları” okuma metnine ait sayfa 243’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Sağlıklı beslenme ile ilgili bilgilerin paylaşıldığı bu metinde diş fırçalamanın neden önemli olduğu sorulmakta ve öğrencilerin okudukları metinde neden sonuç kurmaları sağlanmaktadır.

TDK3B kodlu ders kitabında “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Hacivat İle Karagöz” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik “Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma” ölçütü ile ilişkilidir.

Resim 63 TDK3B kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Hacivat ve Karagöz” okuma metnine ait “Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 63’de “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hacivat ve Karagöz” okuma metnine ait sayfa 96’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte Hacivat ve Karagöz metni okunmadan önce bu kahramanlarla ilgili öğrencilerin araştırma yaparak notlar almaları hatta görseller getirmeleri istenmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Hacivat İle Karagöz” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik “Okurken eserle ilgili sorular sorma” ölçütü ile ilişkilidir.

2. Etkinlik

Metinle ilgili iki soru yazınız ve yazdığınız soruları sınıf arkadaşlarınıza yöneltiniz.

1. Sorum:

2. Sorum:

Resim 64 TDK3B kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Hacivat ve Karagöz” okuma metnine ait “Okurken eserle ilgili sorular sorma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 64’de “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hacivat ve Karagöz” okuma metnine ait sayfa 103’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte öğrencilerden okudukları metinle ilgili iki soru yazmaları ve bu soruları arkadaşlarına sormaları beklenmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Vatandaşlık” temasında yer alan “Not Defteri” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik “Eserin sonunu tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkilidir.

1. Etkinlik

a. “Not defterinin bulmuş olduğu çözüm nedir?” sorusunun yanıtıyla ilgili tahmininizi aşağıya yazınız.

.....
.....

b. Metnin tamamını okuduktan sonra tahmininizin doğruluğunu kontrol ediniz.

Resim 65 TDK3B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Not Defteri” okuma metnine ait “Eserin sonunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 65’de “Vatandaşlık” temasına ait “Not Defteri” okuma metnine ait sayfa 163’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Söz konusu ölçütü ilgili öğrencilerden metnin kahramanın metindeki soruna yönelik çözümünü tahmin etmeleri istenmekle birlikte bu tahminin doğruluğunu da takip etmeleri beklenmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Türk Ulusunu Kim Kurtardı” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” ölçütü ile ilişkilidir.

3. Etkinlik

Metnin görsellerini inceleyiniz. Metnin görselleri, metnin konusu ile uyumlu mudur? Niçin? Açıklayınız.

.....
.....

Resim 66 TDK3B kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Türk Ulusunu Kim Kurtardı” okuma metnine ait “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 66’da “Vatandaşlık” temasına ait “Not Defteri” okuma metnine ait sayfa 163’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte öğrencilerden metin ve metne ait görsel arasındaki uyumu incelemeleri istenmektedir. Resim 66 incelendiğinde “Niçin? Açıklayınız.” sorusu öğrencilerin neden sonuç ilişkisi kurabilmelerini de sağladığı dolayısıyla bu etkinliğin “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Erdemler” temasında yer alan “İnci” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik “Yazarın amacını fark edebilme” ölçütü ile ilişkilidir.

3. Etkinlik

Metnin yazılış amacı nedir? Yazar bize ne anlatmak istiyor? Anlamlı ve kurallı cümlelerle ifade ediniz.

.....

.....

Resim 67 TDK3B kodlu kitap “Erdemler” teması “İnci” okuma metnine ait “Yazarın amacını fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 67’de “Erdemler” temasına ait “İnci” okuma metnine ait sayfa 21’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Yukarıdaki görselde de görüldüğü gibi öğrencilerden metnin yazılış amacını tespit etmeleri ve bunu yazılı olarak belirtmeleri beklenmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” ölçütü ile ilgili etkinlik örneğine “Vatandaşlık” temasında yer alan “Not Defteri” adlı okuma metnine ait etkinliklerde yer verildiği görülmektedir.

5. Etkinlik

Metinde verilmek istenen değer nedir? Yazar bu değeri size nasıl aktarıyor?

.....

.....

Resim 68 TDK3B kodlu kitap “Vatandaşlık” teması “Not Defteri” okuma metnine ait “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 68’de “Vatandaşlık” temasına ait “Not Defteri” okuma metnine ait sayfa 164’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte öğrencilerden yazarın metinde hangi mesajı vermek istediği sorulmakta ve öğrencilerden yazarın bu mesajı nasıl aktardığını da fark etmeleri ve bunu yazılı olarak ifade etmeleri istenmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında “Eserden yazarla ilgili çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilgili “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Güzel Yurdum” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik olduğu tespit edilmiştir.

3. Etkinlik

a. Şair yurduna karşı hangi duyguları hissediyor? Defterinize yazınız.

Resim 69 TDK3B kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Güzel Yurdum” okuma metnine ait “Eserden yazarla ilgili çıkarım yapma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 69’da “Milli Kültürümüz” temasına ait “Güzel Yurdum” okuma metnine ait sayfa 93’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görüldüğü gibi etkinlik aracılığı ile öğrencilerin şair hakkında çıkarımda bulunması sağlanmaktadır. Bu etkinliğin aynı zamanda “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir.

TDK3B kodlu ders kitabında etkinlik “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilgili “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Haylaz Karpuz İle Kavun Teyze” adlı okuma metnine ait etkinliklerde yer verildiği belirlenmiştir. Buna ilişkin görsel Resim 70’te verilmiştir.

2. Etkinlik

- Metnin başlığı nedir?

.....

- Metne farklı bir başlık yazınız.

.....

Resim 70 TDK3B kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Haylaz Karpuz İle Kavun Teyze” okuma metnine ait “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 70’de “Doğa ve Evren” temasına ait “Haylaz Karpuz İle Kavun Teyze” okuma metnine ait sayfa 57’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte eserin başlığı sorulmakla birlikte öğrenciden metne farklı bir başlık yazması istenmektedir.

4.2.4. İlkokul Türkçe dersi 4.sınıf ders kitaplarında eleştirel okuma

TDK4 kodlu kitabın okuma metinlerine ait etkinliklerde 24 farklı eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili 146 etkinlik yer almaktadır. Kitapta yer verilen ölçütler etkinlik sayılarına göre sıralanacak olursa; “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili 23, “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili dokuz, “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili 20, “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili sekiz, “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” ölçütü ile ilişkili sekiz, “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilişkili yedi, “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilişkili altı, “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” ölçütü ile ilişkili altı, “Çözüm önerisi sunma” ölçütü ile ilişkili altı, “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilişkili altı, “Metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin anlamını fark edebilme” ölçütü ile ilişkili beş, “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel

özelliklerini(yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili dört, “Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili üç, “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili üç, “Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma” ölçütü ile ilişkili üç, “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütü ile ilişkili iki, “Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme” ölçütü ile ilişkili iki, “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilişkili iki, “Eserin sonunu tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili bir, “Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme” ölçütü ile ilişkili bir, “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” ölçütü ile ilişkili bir ve son olarak “Yazarın amacını fark edebilme” ölçütü ile ilişkili bir etkinlik bulunmaktadır.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili 23 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü” temasına ait “Kitabın Büyüsü”, “Asımın Nesli Kitap Dostudur” ve “Konuşan Kitap” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Çok Kitap Okurdu”, “Atatürk Aralarındaydı” ve “Efelerin Efesi Hey, Gidinin Efesi!” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Güneşi Bile Tamir Eden Adam”, Ben Engelli Değilim Anne” ve “Sevmek Mutluluktur” adlı okuma metinlerinde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Küçük Mucitler, İcat Nasıl Yapılır” ve “Robotların Efendisi: Cezeri” adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet”, “Dağdaki Kaynak” ve “Evini Arayan Ardiç Tohumu” adlı okuma metinlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi”, “Kanlı Kavak” ve “Bir Fincan Kahve” adlı okuma metinlerinde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Gizemli Canlılar”, “İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” ve “Şifa Niyetine” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sanat” temasına ait “Nedir Bu Sanat?” ve “El Sanatlarını Yaşatalım” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır. “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ölçütü TDK4 kodlu Türkçe ders kitabının “Aras’ın Özdemir Asaf’la

Tanıması” okuma metnine ait etkinliklerde bulunmayıp, diğere okuma metinlerine ait etkinliklerde bulunmaktadır.

1. ETKİNLİK: Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz. Kelimelerle birer cümle kurunuz. Kelimeleri sözlük defterinize ekleyiniz.

böbürlemek	Tahminim : Anlamı : Cümlem :
açgözlü	Tahminim : Anlamı : Cümlem :
hırs	Tahminim : Anlamı : Cümlem :

Resim 71 TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Güneş Bile Tamir Eden Adam” okuma metnine ait “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 71’de “Erdemler” temasına ait “Güneş Bile Tamir Eden Adam” okuma metnine ait sayfa 76’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görüldüğü gibi etkinlikte metinde “böbürlemek”, “açgözlü” ve “hırs” sözcükleri verilerek öğrencilerden bu sözcüklerin anlamlarının tahmin edilmesi ve cümle içinde kullanılması istenmektedir. Bu ölçütle ilişkili diğere etkinliklerde de metinde geçen üç sözcük verilerek öğrencilerden bu sözcüklerin anlamlarını tahmin edip cümlede kullanmaları sağlanmaktadır.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili 20 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü” temasına ait “Kitabın Büyüsü”, ve “Konuşan Kitap” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Çok Kitap Okurdu”, “Atatürk Aralarındaydı” ve “Efelerin Efesi Hey, Gidinin Efesi!” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Güneş Bile Tamir Eden Adam” ve “Ben Engelli

Değilim Anne” adlı okuma metinlerinde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Küçük Mucitler, “İcat Nasıl Yapılır” ve “Robotların Efendisi: Cezeri” adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet” ve “Dağdaki Kaynak” adlı okuma metinlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi ve “Bir Fincan Kahve” adlı okuma metinlerinde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Gizemli Canlılar”, “İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” ve “Şifa Niyetine” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sanat” temasına ait “Nedir Bu Sanat?” ve “El Sanatlarını Yaşatalım” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

4. ETKİNLİK: Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.

KONU	ANA FİKİR

Resim 72 TDK4 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” okuma metnine ait “Eserin konusunu belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 72’de “Sağlık ve Spor” temasına ait “İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” okuma metnine ait sayfa 212’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Resim 72 incelendiğinde etkinlikte öğrencilerin metnin hem konusunu bulmaları hem de ana fikrini bulmaları istenmektedir. Dolayısıyla bu etkinliğin “Eserin ana fikrini belirleyebilme” ölçütü ile de ilişkili olduğu görülmektedir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Eserin konusunu belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili 20 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü” temasına ait “Kitabın Büyüsü”, ve “Konuşan Kitap” adlı okuma metinlerinde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Çok

Kitap Okurdu”, “Atatürk Aralarındaydı” ve “Efelerin Efesi Hey, Gidinin Efesi!” adlı okuma metinlerinde, “Erdemler” temasına ait “Güneşi Bile Tamir Eden Adam”ve “Ben Engelli Değilim Anne” adlı okuma metinlerinde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “Küçük Mucitler, “İcat Nasıl Yapılır” ve “Robotların Efendisi: Cezeri” adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet” ve “Dağdaki Kaynak” adlı okuma metinlerinde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi ve “Bir Fincan Kahve” adlı okuma metinlerinde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Gizemli Canlılar”, “İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” ve “Şifa Niyetine” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sanat” temasına ait “Nedir Bu Sanat?” ve “El Sanatlarını Yaşatalım” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

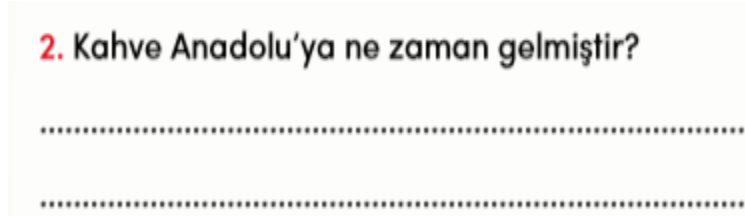
3. ETKİNLİK: Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.

KONU	ANA FİKİR

Resim 73 TDK4 kodlu kitap “Sağlık ve Spor” teması “Şifa Niyetine” okuma metnine ait “Eserin ana fikrini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 73’de “Sağlık ve Spor” temasına ait “Şifa Niyetine” okuma metnine ait sayfa 216’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte de yine Resim 72’de görüldüğü gibi öğrenciden hem metnin konusunun hem de ana fikrinin bulunması istenmektedir. Metnin konusunu ve ana fikrini bulma etkinlikleri Resim 72 ve 73’de görüldüğü gibi aynı şekilde tekrar etmiştir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili sekiz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü” temasına ait “Konuşan Kitap” adlı okuma metninde, “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Çok Kitap Okurdu” adlı okuma metninde, “Erdemler” temasına ait “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Dağdaki Kaynak” ve “Evini Arayan Ardiç Tohumu” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi”, “Kanlı Kavak” ve “Bir Fincan Kahve” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır. Etkinliklerde ya zaman belirleme ya da yer belirleme ile ilgili soru sorulmuştur. Zaman ve yerin aynı anda belirlendiği etkinlik bulunmamaktadır.

Resim 74 TDK4 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Bir Fincan Kahve” okuma metnine ait “Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 74’de “Milli Kültürümüz” temasına ait “Bir Fincan Kahve” okuma metnine ait sayfa 185’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır “Bir Fincan Kahve” okuma metninde Anadolu Kültüründe kahvenin tarihsel süreçteki yeri ve önemi konu edilmiştir. Resim 74’de “Kahve Anadolu’ya ne zaman gelmiştir? Sorusu sorularak kahvenin Anadolu kültürüne ne zaman girdiğinin öğrenciler tarafından etkinlikte boş bırakılan yere yazılması istenmiştir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” ölçütü ile ilişkili sekiz etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “Ben Engelli Değilim Anne”(iki etkinlik) ve “Sevmek Mutluluktur” adlı okuma metinlerinde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “İcat Nasıl Yapılır” ve “Robotların Efendisi: Cezeri” (iki etkinlik)

adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Dağdaki Kaynak” adlı okuma metninde ve son olarak “Sağlık ve Spor” temasına ait “Şifa Niyetine” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

Resim 75 TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Ben Engelli Değilim Anne” okuma metnine ait “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 75’de “Erdemler” temasına ait “Ben Engelli Değilim Anne” okuma metnine ait sayfa 80’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Resim 75’de görülen etkinlik “Ben Engelli Değilim Anne” okuma metnine geçmeden bir önceki okuma metninin son etkinliğinde verilmiştir. Resimde görülen etkinlik öğrencilerin “Ben Engelli Değilim Anne” okuma metninde geçen yeni bilgileri araştırmaları sağlayacağı için “Eserde geçen yeni bilgileri araştırma” ölçütüyle ilişkilidir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” ölçütü ile ilişkili yedi etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “Güneşi Bile Tamir Eden Adam”(iki etkinlik) adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi” adlı okuma metninde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Gizemli Canlılar” adlı okuma metninde ve son olarak “Sanat” temasına ait “Nedir Bu Sanat?” ve “El Sanatlarını Yaşatalım” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır. Etkinliklerde metinde geçen bir olayın ya da metin kahramanın davranışının nedeni sorulmuştur.

3. Yaşlı adam, işlerini neden oğluna bırakıyor?

4. Delikanlının, babasına bir türlü üzüm getirememesinin sebebi nedir?

5. Babası, oğlu üzüm getiremeyince ne söylemiş?

Resim 76 TDK4 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Hep Büyük Efsanesi” okuma metnine ait “Neden-sonuç ilişkisi kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 76’da “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi” okuma metnine ait sayfa 171’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görüldüğü gibi okuma metnine ait etkinlikte iki farklı soruyla öğrencilerin neden sonuç ilişkisi kurmaları sağlanmaktadır.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme” ölçütü ile ilişkili altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü” temasına ait “Konuşan Kitap” adlı okuma metninde, “Erdemler” temasına ait “Ben Engelli Değilim Anne” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Evini Arayan Ardıç Tohumu” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi” adlı okuma metninde, “Sağlık ve Spor” temasına ait “Şifa Niyetine” adlı okuma metninde ve “Sanat” temasına ait “Aras’ın Özdemir Asaf’la Tanışması” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

6. ETKİNLİK: Metnin içeriğine uygun farklı başlıklar belirleyiniz.

Resim 77 TDK4 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Evini Arayan Ardıç Tohumu” okuma metnine ait “Esere ve bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 77’de “Doğa ve Evren” temasına ait “Evini Arayan Ardıç Tohumu” okuma metnine ait sayfa 155’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Etkinlik görselinde “Metnin içeriğine uygun farklı başlıklar belirleyiniz.” ifadesi verilerek, öğrencilerden ifadenin altındaki boşluğa metnin içeriğine uygun farklı başlıklar yazmaları istenmiştir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Okurken eserle ilgili sorular sorma” ölçütü ile ilişkili altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü” temasına ait “Konuşan Kitap” adlı okuma metninde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “İcat Nasıl Yapılır” ve “Robotların Efendisi: Cezeri” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sanat” temasına ait “El Sanatlarını Yaşatalım”(iki etkinlik) ve “Aras’ın Özdemir Asaf’la Tanışması” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

4. ETKİNLİK: Metinle ilgili iki soru yazıp cevaplayınız.

Soru:.....

Cevap:.....

Soru:.....

Cevap:

Resim 78 TDK4 kodlu kitap “Sanat” teması “El sanatlarını Yaşatalım” okuma metnine ait “Okurken eserle ilgili sorular sorma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 78’de “Sanat” temasına ait “El Sanatlarını Yaşatalım” okuma metnine ait sayfa 242’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Görselde yer alan etkinlikte “Metinle ilgili iki soru yazıp cevaplayınız.” ifadesi verilmiştir. İfadenin altına “Soru” ve “Cevap” sözcükleri yazılarak öğrencilerin boşluklara soru ve cevapları yazmaları istenmiştir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” ölçütü ile ilişkili altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Çok Kitap Okurdu” ve “Atatürk Aralarındaydı”(iki etkinlik) adlı okuma metnlerinde, “Erdemler” temasına ait “Sevmek Mutluluktur” adlı okuma metninde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet” adlı okuma metninde ve “Milli Kültürümüz” temasına ait “Bir Fincan Kahve” adlı okuma metnlerinde bulunmaktadır.

6. ETKİNLİK: Şiirle ilgili düşüncelerinizi ifade ediniz.

Resim 79 TDK4 kodlu kitap “Milli Mücadele ve Atatürk” teması “Atatürk Aralarındaydı” okuma metnine ait “Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 79’da “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Atatürk Aralarındaydı” okuma metnine ait sayfa 51’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Resim 79’da görüldüğü gibi okunan “Atatürk Aralarındaydı” şiiri ile ilgili öğrencilerden kendi düşüncelerini etkinlikte yer verilen boşluğa ifade etmeleri istenmektedir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Çözüm önerisi sunma” ölçütü ile ilişkili altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü” temasına ait “Konuşan Kitap” adlı okuma metninde, “Erdemler” temasına ait “Ben Engelli Değilim Anne” adlı okuma metninde, “Doğa

ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet” adlı okuma metninde, “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi” ve “Kanlı Kavak” adlı okuma metinlerinde ve “Sağlık ve Spor” temasına ait “Şifa Niyetine” adlı okuma metinlerinde metnin içeriğine ve konusuna göre öğrencilerin çözüm önerileri sunabilecekleri etkinlikler yer almaktadır.

8. ETKİNLİK: Metinde Dünyamızla ilgili sorunları tespit ederek bunlara farklı çözüm yolları öneriniz.

Sorun:

.....

Çözüm:

.....

.....

Resim 80 TDK4 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Kaybolan Cennet” okuma metnine ait “Çözüm önerisi sunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 80’de “Doğa ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet” okuma metnine ait sayfa 142’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Resim 80’de görüldüğü üzere öğrencilerden “Kaybolan Cennet” okuma metninde geçen Dünyamızla ilgili sorunları etkinlikte yer alan “Sorun” ifadesinin karşısındaki boşluğa yazmaları istenmektedir. Öğrencilerden etkinlikte yer alan “Çözüm” ifadesinin karşısına ise belirlenen soruna çözüm yazmaları istenmiştir.

Öğrenciler bu etkinlik aracılığı ile Dünyamızın sorunlarına çözüm önerisi sunabileceklerdir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütü ile ilişkili altı etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü” temasına ait “Asımın Nesli Kitap Dostudur” adlı okuma metninde, “Erdemler” temasına ait “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” ve “Ben Engelli Değilim Anne” adlı okuma metinlerinde, “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “İcat Nasıl Yapılır” adlı okuma metninde ve son olarak “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi” ve “Bir Fincan Kahve” adlı okuma

metinlerinde bulunmaktadır. Metnin içeriğine göre öğrencilerin yaşamları ile bağlantı kurularak Resim 81’de görüldüğü gibi etkinlikler oluşturulmuştur.

8. ETKİNLİK: Çevrenizde yardımseverlikle yapılmış bir işi anlatınız.

Resim 81 TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” okuma metnine ait “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 81’de “Erdemler” temasına ait “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” okuma metnine ait sayfa 79’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Etkinlikte “Çevrenizde yardımseverlikle yapılmış bir işi anlatınız.” ifadesi verilmiştir. Etkinlik, öğrencilerin eserle yaşadıkları çevre arasında ilişki kurabilmelerini direkt olarak sağladığı için “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” ölçütüyle ilişkilidir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin anlamını fark edebilme” ölçütü ile ilişkili beş etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Milli Mücadele ve Atatürk” temasına ait “Efelerin Efesi Hey, Gidinin Efesi!” adlı okuma metninde, “Erdemler” temasına ait “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” ve “Sevmek Mutluluktur” (iki etkinlik) adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sanat” temasına ait “Aras’ın Özdemir Asaf’la Tanışması” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

3. ETKİNLİK: Metinde gerçek ve mecaz anlamda kullanılan kelimeleri bulunuz.

Resim 82 TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Sevmek Mutluluktur” okuma metnine ait “Metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin anlamını fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 82’de “Erdemler” temasına ait “Sevmek Mutluluktur” okuma metnine ait sayfa 88’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Etkinlik aracılığıyla öğrencilerin sözcüklerin mecaz ve gerçek anlamlarını fark etmeleri sağlanmaktadır

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini(yaş, cinsiyet, dış görünüş), ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili dört etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Erdemler” temasına ait “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” ve “Ben Engelli Değilim Anne” adlı okuma metinlerinde, “Doğa ve Evren” temasına ait “Evini Arayan Ardiç Tohumu” adlı okuma metninde ve son olarak “Milli Kültürümüz” temasına ait “Kanlı Kavak” adlı okuma metninde bulunmaktadır.

6. ETKİNLİK: a. Metinde çocuk başka çocuklarla hangi fiziksel özelliklerini karşılaştırıyor?

Resim 83 TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Ben Engelli Değilim Anne” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanları ve onların fiziksel özelliklerini(yaş, cinsiyet, dış görünüş),

ruhsal özelliklerini ve düşünce yapısını (ilgi, değer, tutum) belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 83’de “Erdemler” temasına ait “Ben Engelli Değilim Anne” okuma metnine ait sayfa 83’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte öğrenciler şiirde yer alan çocuğun fiziksel özelliklerini belirlemekle beraber, çocuğun bu özelliklerini başka çocukların fiziksel özellikleri ile de karşılaştıracığından bu etkinlik “Verilen bilgileri karşılaştırma” ölçütüne de hizmet etmektedir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” ölçütü ile ilişkili üç etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Doğa ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet” ve “Evini Arayan Ardiç Tohumu” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Sağlık ve Spor” temasına ait “İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

1. ETKİNLİK: Metnin başlığını ve görsellerini inceleyerek okuyacağınız metnin konusunu tahmin ediniz.

Resim 84 TDK4 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Kaybolan Cennet” okuma metnine ait “Metinde başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 84’de “Doğa ve Evren” temasına ait “Kaybolan Cennet” okuma metnine ait sayfa 138’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlik aracılığıyla öğrencilerin metni okumadan başlık ve görseller aracılığı ile metnin konusu hakkında tahmin yürütmeleri beklenmektedir.

TDK4 kodlu Türkçe ders kitabında “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” ölçütü ile ilişkili üç etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinlikler “Okuma Kültürü”

temasına ait “Asımın Nesli Kitap Dostudur” adlı okuma metninde ve “Erdemler” temasına ait “Ben Engelli Değilim Anne” ve “Sevmek Mutluluktur” adlı okuma metinlerinde bulunmaktadır.

3. Şair, dostluk konusunda nasıl bir bakış açısına sahiptir?

Resim 85 TDK4 kodlu kitap “Erdemler” teması “Sevmek Mutluluktur” okuma metnine ait “Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 85’de “Erdemler” temasına ait “Sevmek Mutluluktur” okuma metnine ait sayfa 85’te yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu etkinlikte öğrencilerin şairin şiirdeki bakış açısını belirleyebilmeleri sağlanmaktadır.

TDK4 kodlu ders kitabında “Okuma Kültürü” temasında yer alan “Asımın Nesli Kitap Dostudur” ve “Konuşan Kitap” adlı okuma metinlerinde ve son olarak “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Kanlı Kavak” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde üç etkinlik “Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma” ölçütü ile ilişkilidir. Karşılaştırma yapılan metinler kitabın okuma metinleridir.

6. ETKİNLİK: Verilen bilgilere göre “Konuşan Kitap” metni ile “Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” metnini tür bakımından karşılaştırınız.

KONUŞAN KİTAP Tür:	ASIM'IN NESLİ KİTAP DOSTUDUR Tür:

Resim 86 TDK4 kodlu kitap “Okuma Kültürü” teması “Konuşan Kitap” okuma metnine ait “Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 86’da “Okuma Kültürü” temasına ait “Konuşan Kitap” okuma metnine ait sayfa 29’da yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Etkinlikte öğrencilerden daha önce okunan metinle sadece tür açısından bir karşılaştırma yapılması istense de etkinliğin her iki metni diğer açılardan da karşılaştırabilmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

TDK4 kodlu ders kitabında “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan “Efelerin Efesi Hey, Hey Gidinin Efesi!” adlı okuma metni ve “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan “İcat Nasıl Yapılır?” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Okuduğu eseri özetleyebilme” ölçütü ile ilişkilidir.

4. ETKİNLİK: Metni ana hatlarıyla anlatınız.

Resim 87 TDK4 kodlu kitap “Bilim ve Teknoloji” teması “İcat Nasıl Yapılır?” okuma metnine ait “Okuduğu eseri özetleyebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 87’de “Bilim ve Teknoloji” temasına ait “İcat Nasıl Yapılır?” okuma metnine ait sayfa 112’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Etkinlik aracılığıyla metni ana hatlarıyla anlatan öğrencilerin metni özetleyebileceği görülmektedir.

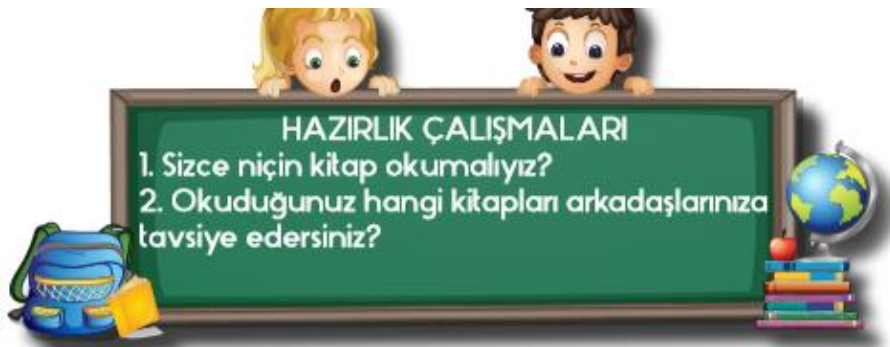
TDK4 kodlu ders kitabında “Okuma Kültürü” temasında yer alan “Asımın Nesli Kitap Dostudur” ve “Kitabın Büyüsü” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme” ölçütü ile ilişkilidir.

b. Şiirde geçen eş sesli kelimeleri bulunuz. Bu kelimeleri farklı anlamlarıyla cümle içinde kullanınız.

Resim 88 TDK4 kodlu kitap “Okuma Kültürü” teması “Asımın Nesli Kitap Dostudur” okuma metnine ait “Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 88’de “Okuma Kültürü” temasına ait “Asımın Nesli Kitap Dostudur” okuma metnine ait sayfa 15’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Öğrenciler bu etkinlik ile metinde bulunan eş sesli sözcükleri belirlerken, bu sözcüklerin diğer anlamlarıyla ilgili cümleler kurabilecekler ve sözcüğün hangi anlamının metinde kullanıldığını ifade edecektir. Dolayısıyla Resim 88’de yer alan etkinliğin “Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme” ölçütüne hizmet ettiği görülmektedir.

TDK4 kodlu ders kitabında “Okuma Kültürü” temasında yer alan “Kitabın Büyüsü” adlı okuma metni ve “Erdemler” temasında yer alan “Sevmek Mutluluktur” adlı okuma metinlerine ait etkinliklerde iki etkinlik “Çıkarımda bulunma” ölçütü ile ilişkilidir.

Resim 89 TDK4 kodlu kitap “Okuma Kültürü” teması “Kitabın Büyüsü” okuma metnine ait “Çıkarımda bulunma” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 89’da “Okuma Kültürü” temasına ait “Kitabın Büyüsü” okuma metnine ait sayfa 12’de yer alan metnin hazırlık çalışmalarına ait etkinlik yer almaktadır. Etkinlikte yer alan “Sizce niçin kitap okumalıyız?” sorusu öğrencilerin kitap okumanın ne gibi faydalar sağladığını çıkarımda bulunmalarını sağlayacağı için etkinlik “Çıkarımda bulunma” ölçütüyle ilişkilidir.

TDK4 kodlu ders kitabında “Eserin sonunu tahmin edebilme” ölçütü ile ilgili “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Hep Büyük Efsanesi” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik bulunmaktadır.

Metnin içinde ● sembolünü gördüğünüzde durarak metnin devamı hakkında tahminde bulununuz.

HEP BÜYÜK EFSANESİ

Üzümün en bol yetiştiği bölgemiz olan Ege Bölgesi’nde anlatılan bu efsane; bir oğulun babasına vereceği üzüm salkımındaki taneleri büyük görüp, daha küçük taneler aramasını; bulamayınca da kuşa dönüşerek cezalandırılmasını konu eder; nasıl mı? ●

Üzüm yetiştiriciliğinin önemli bir geçim kaynağı olduğu bir dönemde, en iyi cins üzümleri yetiştiren bir adam varmış. Adam, üzümlerin pazara ulaştırılması ve satılması gibi işlerle daha fazla ilgilendiği için, civarda en iri üzümleri yetiştiren kişi olarak bilinirmiş. Bu adamın bir tek oğlu varmış. Adam artık yaşlanınca eskisi gibi çalışamaz olmuş ve üzüm bağlarını oğluna bırakma vakti gelmiş. ●

Delikanlı, babasından öğrendiği gibi, özel ve hassasiyetle bağa bakmış; sulamış, budamış. Mevsimi gelmiş ve salkım salkım, büyük büyük üzümler yetişmiş.

Resim 90 TDK4 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Hep Büyük Efsanesi” okuma metnine ait “Eserin sonunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 90’da “Milli Kültürümüz” temasına ait “Hep Büyük Efsanesi” okuma metnine ait sayfa 168’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. (●) işareti metnin son paragrafından önce de verilmiştir. Yukarıdaki görselde de görüldüğü gibi öğrencilere belli yerlerde (●) işareti olan bir metin verilerek, bu noktalarda öğrencilerden metnin sonunu tahmin etmeleri beklenmektedir.

“Eserde geçen kahramanla empati kurabilme” ölçütü ile ilişkili TDK4 kodlu ders kitabında “Doğa ve Evren” temasında yer alan “Evini Arayan Ardıç Tohumu” adlı okuma metnine ait etkinliklerde bir etkinlik bulunmaktadır.

8. ETKİNLİK: Siz bir ağaç olsaydınız size nasıl davranılmasını isterdiniz? Konuşmalarınızda yeni öğrendiğiniz kelimeleri anlamlarına uygun kullanmaya özen gösteriniz.

Resim 91 TDK4 kodlu kitap “Doğa ve Evren” teması “Evini Arayan Ardıç Tohumu” okuma metnine ait “Eserde geçen kahramanla empati kurabilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 91’de “Doğa ve Evren” temasına ait “Evini Arayan Ardıç Tohumu” okuma metnine ait sayfa 155’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Bu okuma metninde metnin kahramanı olan ardıç tohumunun ağzından kendi öyküsü ve sohbet ettiği çınar ağacının öyküsü yer almaktadır. Metnin kahramanı Ardıç Tohumu toprakla buluşarak bir Ardıç Ağacı olmaktadır. Metne ait etkinlikte öğrencilerden ardıç ağacı veya çınar ağacı ile empati kurulması istenmemekle beraber bir ağaçla empati kurmaları beklenmektedir. Öğretmenin yönlendirmesiyle öğrencilerin metnin kahramanı ile empati kurmaları mümkün görünmektedir. Bu nedenle etkinliğin “Eserde geçen kahramanla empati kurabilme” etkinliğine hizmet edebileceği düşünülmektedir.

TDK4 kodlu ders kitabında “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” ölçütü ile ilgili etkinliğe sadece “Milli Kültürümüz” temasında yer alan “Kanlı Kavak” adlı okuma metnine ait etkinliklerden birinde rastlanmaktadır.

8. ETKİNLİK: “Hep Büyük Efsanesi” metni ile “Kanlı Kavak” metnini konuları ve karakterleri açısından karşılaştırınız.

HEP BÜYÜK EFSANESİ	KANLI KAVAK
Konu:	Konu:
Karakterler:	Karakterler:

Resim 92 TDK4 kodlu kitap “Milli Kültürümüz” teması “Kanlı Kavak” okuma metnine ait “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 92’de “Milli Kültürümüz” temasına ait “Kanlı Kavak” okuma metnine ait sayfa 180’de yer alan etkinlik görseli bulunmaktadır. Etkinlikte öğrencilerden adı geçen okuma metinleri konu ve karakterler açısından karşılaştırılmaları istenmektedir. Bu etkinliğin “Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme” ölçütü ile birlikte “Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma” ölçütüne de hizmet ettiği görülmektedir.

TDK4 kodlu ders kitabında “Yazarın amacını fark edebilme” ölçütü ile ilgili tek bir etkinlik tespit edilmiştir. bu etkinliğin görseline Resim 93’te yer verilmiştir. “

3. ETKİNLİK: Yazarın “okumaya” bakış açısını değerlendirmeye yönelik soruları cevaplayınız.

1. Yazar, bu metni kime yönelik olarak yazıyor?
.....
2. Yazarın bu metni yazma amacı nedir?
.....
3. Metnin mesajı nedir?

Resim 93 TDK4 kodlu kitap “Okuma Kültürü” teması “Asımın Nesli Kitap Dostudur” okuma metnine ait “Yazarın amacını fark edebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilgili etkinlik örneği

Resim 93'te "Okuma Kùltürü" temasında yer alan "Asımın Nesli Kitap Dostudur" adlı okuma metnine ait 21. sayfadaki etkinlikler gör÷lmektedir. Etkinlik sorularında yer alan "Yazarın bu metni yazma amacı nedir?" ve "Metnin mesajı nedir?" soruları "Yazarın amacını fark edebilme" ölçütüne hizmet etmektedir. Ayrıca etkinlikteki bir diğeri soru olan "Yazar, bu metni kime yönelik olarak yazıyor?" sorusunun öğrencilerin yazarın kime hitap ettiğini bulabilmelerini sağladığı dolayısıyla bu etkinliğin "Eleştirel Okuma Ölçütleri"nden "Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme" ölçütüne de hizmet ettiği gör÷lmektedir.

V. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı kazanımları ve Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde İpek ve Sadioğlu'nun (2010) belirlediği “Eleştirel Okuma Ölçütleri” doğrultusunda eleştirel okuma becerilerinin nasıl ve ne düzeyde dağılım gösterdiğine yönelik sonuçlara yer verilmiş ve bu sonuçlar alan yazın çerçevesinde tartışılmaya çalışılmıştır.

2019 Türkçe Öğretim Programı incelendiğinde kazanımların 1. sınıf düzeyinde beş, 2. sınıf düzeyinde beş, 3. sınıf düzeyinde 14 ve 4. sınıf düzeyinde ise 22 eleştirel okuma ölçütüne karşılık geldiği tespit edilmiştir.

4. sınıf kazanımlarına yönelik bulgu, İpek ve Sadioğlu'nun (2010) 2005 İlköğretim Türkçe Öğretim Programı 4. ve 5. sınıf kazanımlarını inceledikleri araştırma bulgularıyla karşılaştırıldığında 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı 4.sınıf kazanımlarında “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ne hizmet eden kazanım sayısında düşüş olduğunu göstermektedir. Söz konusu araştırmacılar 4. sınıf kazanımlarında 32 “Eleştirel Okuma Becerisi Ölçütü” ne yer verildiğini tespit etmişken 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı 4.sınıf kazanımlarında bu sayının 22 ölçüte düştüğü belirlenmiştir.

Duran (2013) ise 2005 Türkçe Öğretim Programı kazanımlarında 1. sınıf düzeyi beş, 2. sınıf düzeyi dört, 3. sınıf düzeyi dokuz ve 4. sınıf düzeyi 16 kazanımın eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Duran (2013) tarafından yapılan araştırma ile mevcut araştırma arasındaki farklılığın incelenen programın ve veri toplama aracının farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Duran (2013) öğretim programı incelemesi sonucundaki bulgularına dayanarak programda yeterli sayı ve nitelikte eleştirel okuma becerisi kazanımı olduğunu, 1 ve 2. sınıfta öğrencilerin sesli ve akıcı okuma becerilerinin geliştirilmesi gerekliliğini vurgulayarak eleştirel okuma kazanımlarının ilkokul 3. sınıf itibari ile verilebileceğini belirtmiştir. Flynn (1989) “Küçük Çocuklar İçin Masal Kullanımı” kitabında eleştirel okuma becerisi geliştirecek soruların her yaş düzeyinde olabileceğini ifade etmiştir (akt. Collins, 1993). Özonat (2018) çalışmasında Türkçe öğretim programı ve ders kitaplarında eleştirel okumayı kazandıracak kazanım ve etkinliklerin artırılabilirliğini vurgulamıştır. Potur’a (2014) göre eleştirel okuma eğitimlerinin dünyanın birçok gelişmiş ülkesinde anasınıfından üniversiteye kadar eleştirel okuma etkinliklerinin gerçekleştirilebileceği kanısına varılmıştır. Bu araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre, sınıflar düzeyinde öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak kazanımlarda eleştirel okuma becerisini kazandırmaya yönelik kazanım sayılarının artırılabilirliği düşünülmektedir.

İlkokul Türkçe ders kitabı okuma metinlerine ait etkinlikler “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ne yer verme açısından incelendiğinde TDK1A kodlu kitapta sekiz; TDK1B kodlu kitapta 12, TDK2 kodlu kitapta 15, TDK3A kodlu kitapta 13, TDK3B kodlu kitapta 23 ve son olarak TDK4 kodlu kitapta 24 ölçüte hizmet eden etkinlik olduğu tespit edilmiştir. 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinlikler üzerinde yapılan inceleme sonucunda 2. sınıf seviyesi ile birlikte eleştirel okuma ölçütlerinin artışı tespit edilmiştir. Duran (2013) da 2005 yılı Türkçe Öğretim Programı üzerinde yaptığı araştırmasının sonucunda eleştirel okuma kazanımlarının ilkokul 3. sınıf itibari ile artış gösterdiğini ifade etmiştir.

Araştırmanın 4. sınıf ders kitabına yönelik bulguları İpek ve Sadioğlu’nun (2010) yapmış olduğu araştırmadaki 4. sınıf Türkçe kitaplarında yer verilen ölçüt sayısı ile karşılaştırıldığında programlar ve bu programlar doğrultusunda hazırlanan kitapların farklılığı

nedeniyle yer verilen ölçüt sayısında da farklılık olduğu görülmüştür. Söz konusu araştırmacılar araştırma kapsamındaki 4.sınıf Türkçe kitabındaki etkinliklerde 30 ölçüte yer verildiğini tespit etmişken bu çalışmada 4.sınıf Türkçe kitabında bu sayının 24 ölçüte düştüğü belirlenmiştir. Altunsöz (2016) araştırmasında 2005 Türkçe 4. sınıf ders ve çalışma kitaplarının eleştirel okuma becerisini kazandıracak düzeyde olmadığı sonucuna varmıştır. Dolayısıyla bu çalışmadaki düşünüş dikkate alındığında 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı doğrultusunda hazırlanan kitaplarda eleştirel okuma becerisini geliştirecek etkinlik sayısının artırılabilmesi düşünülmektedir.

İşcan ve Sara (2018) 2005 Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlanan 2. sınıf Türkçe ders kitabını incelediği araştırma sonucunda 2. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek düzeyde olmadığı sonucuna ulaşması 2. sınıf Türkçe okuma metinlerine ait etkinliklere yönelik yapılan bu çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir.

Türkçe ders kitabı okuma metinlerine ait etkinliklerle ilişkili var olan eleştirel okuma ölçütlerinin her sınıf düzeyinde temalarda dengeli bir şekilde dağıldığı görülmüştür. Fakat her okuma metninde eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili etkinlikler standart bir şekilde tekrarlamıştır.

Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütü ilgili sözcük verilirken birinci sınıf düzeyinde “Aklına ne geliyor?”, ikinci ve üçüncü sınıf düzeyinde “Tahmin edip yazınız.” ve dördüncü sınıf düzeyinde “Tahmin edip doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” etkinlikleri yer almaktadır. Görüldüğü gibi sözcük tahmininden sonra birinci, ikinci ve üçüncü sınıf okuma metinlerine ait etkinliklerde tahminin sözlükten kontrol edilmesi çalışması bulunmamaktadır. Adalı (2010) tahmin etmenin öğrencileri işin içine katacağını ve öğrencilerin dikkatini metne yoğunlaştıracağını belirtmiştir.

Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde metnin konusunu ve ana fikrini belirleyebilme eleştirel okuma ölçütleri “Metnin konusu nedir?”, “Metnin ana fikri nedir?” soruları sorularak temalar düzeyinde aynı sorularla tekrarlanarak etkinlik oluşturulmuştur. Akyol (2006) ana fikir ve konu belirleme etkinliklerinde öğrencilerin bu iki kavramı karıştırmamaları için ana fikir ve konuyu öğrencilere bulduracak ek soruların olmasının gerekliliğini vurgulamıştır. İncelenen etkinliklerde öğrencilerin ana fikir ve konuyu belirleyebilmeleri için ek sorulara yer verilmeyip direkt olarak soru sorulduğu belirlenmiştir.

Aydın (2017) eleştirel okuma ve tartışarak okuma yönteminin öğrencilerin okuduğunu anlamalarına olumlu etki ettiğini belirtmiştir. Bu ifade doğrultusunda Sweetde (1993) araştırmasında öğrencilerin etkinliklerde tartışmasının öğrenmeye ve eleştirel okuma becerisine olumlu etki ettiğini belirtmiştir. “Eserle ilgili başkalarıyla tartışabilme” ölçütüne üçüncü sınıf ders kitaplarında bir temada bir etkinliğe yer verilmiş fakat diğer sınıf düzeylerinde bu ölçüt hiç yer almamıştır.

Ders kitaplarında “Esere ve bölümlerine başlık verebilme” eleştirel okuma ölçütü ile ilişkili etkinlikler “Metne farklı başlık yazalım.”, “Metne iki farklı başlık yazalım.” ifadeleri kullanılarak oluşturulmuştur. Soyuçok ve Kartal (2018) öğrencilerin başlık ve konu ilişkisi kurarken yanlış algı oluşturmaması için başlıksız metinlerin ders kitaplarında yer alabileceğini belirtmiştir. Araştırma kapsamında incelenen okuma metinlerin tamamının başlığı bulunduğu belirlenmiştir.

Türkçe ders kitaplarında okuduğu eseri özetleyebilme eleştirel okuma ölçütüyle ilgili “Haydi, okuduğumuz metni anlatalım.”, “Metni ana hatlarıyla anlatalım.” ve “Olayları oluş sırasına göre anlatalım” ifadeleri kullanılarak etkinlikler oluşturulmuştur. Akyol (2006) özetlemeden sonra öğrencilerin metni nasıl özetledikleri, neyi, niçin önemli buldukları hakkında tartışmaları gerekliliğini vurgulamıştır. Ders kitapları genelinde metni özetleme etkinliklerinde belirtilen etkinliklere yer verilmemiştir. Tavşanlı ve Seban (2015) ise grafik

örgütleyicilerin kullanılmasının öğrencilerin okudukları metni özetlemelerini kolaylaştıracağını belirtmişlerdir. Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait özetleme etkinliklerinde grafik örgütleyicilerin kullanılmadığı görülmektedir.

“Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili TDK1A kodlu kitapta iki, TDK1B kodlu kitapta sekiz, TDK2 kodlu kitapta 16, TDK3A kodlu kitapta sekiz, TDK3B kodlu kitapta dokuz ve TDK4 kodlu kitapta altı etkinlik bulunmaktadır. Aktaş (2010) ilkökul öğrenim basamağının öğrencinin okula ilk başladığı zaman olduğunu belirterek, bu basamaktaki öğrencilerin öğrenmelerinin daha kolay olması için Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin öğrencilerin yakın çevresinin dikkate alınarak oluşturulmasının faydalı olacağını ifade etmiştir. İncelenen ders kitaplarındaki etkinliklerin genel olarak “Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili olduğunu söylenebilir. Ancak Türkçe ders kitapları etkinliklerinde somut işlemler döneminde bulunan öğrencilerin yakın çevreleri ile ilişki kurabilecekleri etkinliklerin çoğaltılmasının öğrencilerin kalıcı öğrenmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

“Eserin sonunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili TDK3B ve TDK4 kodlu kitaplarda birer etkinlik bulunmaktadır. “Eserin sonunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili TDK1A, TDK1B, TDK2 ve TDK3A kodlu kitaplarda etkinlik bulunmamaktadır. Araştırmanın bu sonucuna göre “Eserin sonunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili yeterli sayıda etkinlik bulunmadığını söyleyebiliriz. Şahin (2011) eserin sonunu tahmin etme etkinliklerinde; öğretmenin metni okuması ve en heyecanlı yerinde okumayı kesmesi, daha sonra da öğrencilerin metnin sonu ile ilgili görüşlerinin almasıyla öğrencilerin metne olan ilgisinin ve dikkatinin artırılacağını ifade etmiştir. Tekşan’a (2013) göre de “Tahmin Ederek Okuma” yöntemiyle öğrencilerin dikkatleri metne çekilebilir. Ayrıca bu yöntem öğrencilerin düşünme becerilerinin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda İlkokul Türkçe ders kitapları etkinliklerinde “Eserin sonunu tahmin edebilme”

eleştirel okuma ölçütünün artırılmasıyla öğrencilerin metne karşı ilgilerinin ve dikkatlerinin artırılarak düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlayacağını belirtilebilir.

“Ön bilgilerle yeni öğrenilenleri birleştirebilme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili TDK1B kodlu kitapta bir etkinlik bulunmaktadır. Diğer ders kitapları okuma etkinliklerinde bu ölçütle ilişkili etkinlik bulunmamaktadır. Kırkkılıç ve Akyol’a (2014) göre öğrenciler; metinle kendisi, metinle içinde yaşadığı dünya ve metinle metinler arası bağlantılar kurmak amacıyla okuma ortamına ön bilgilerini getirerek okuduklarını kişiselleştirirler. Güneş (2017) ise okuma öncesi çalışmalarda öğrencilere sorular sorularak öğrencilerin bu ön bilgilerinin harekete geçirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Yapılandırmacı eğitim yaklaşımı dikkate alınarak hazırlanan Türkçe ders kitabı okuma etkinliklerinin içerisindeki sorularda öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirecek soru sayısı yetersiz görülmektedir.

“Okumaya başlamadan önce okunacak eserin başlıklarını inceleyerek esere göz gezdirme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili TDK1A kodlu kitapta bir etkinlik olmak üzere diğer ders kitabı okuma metinlerinde etkinlik bulunmamaktadır. Şahin (2011) öğrencilerin başlığın, yazarın, kaynağın ana konusunun ve basım yılının derinlemesine okuma yapmadan incelenmesini “Yüzeysel Okuma” diye nitelendirmiştir. Bu okuma yöntemiyle öğrenciler konunun ayrıntılarına inmeden okunacak metnin ana hatlarını belirlemektedirler. Ayrıca öğrenciler daha önce okudukları metni tekrar okumak istediğinde de metni hatırlamak amacıyla “Yüzeysel Okuma” yapabilirler. Şahin’in (2011) belirtmiş olduğu “Yüzeysel Okuma” etkinliklerinden olan “Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili TDK3B kodlu kitapta üç etkinlik olmak üzere diğer kitapların okuma metinlerinde etkinlik bulunmamaktadır. Bir metnin yazarının ve yılının bilinmesinin metnin içerdiği bilgilerin güvenilirliğini de etkileyeceğini düşünüldüğünde Türkçe ders kitapları okuma metinleri etkinliklerinde “Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili etkinliklerin sayısı artırılabilir.

“Okurken eserle ilgili sorular sorma” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili TDK3A kodlu kitapta iki, TDK3B kodlu kitapta bir ve TDK4A kodlu kitaplarda altı etkinlik bulunmaktadır. Diğer kitaplarda bu ölçütü ilişkili etkinlik bulunmamaktadır. Kırkılıç ve Akyol (2014) öğrencilerin metni okurken soru sormalarının öğrencileri metni okurken bir amaca yönelteceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca metin okurken oluşturulan sorular sayesinde de öğrencilerin metinde anlam kurmaları da güçlenecektir. Nitekim Joseph, Morgan, Cullen ve Rouse (2016) yaptıkları araştırmada metinle ilgili kendi kendine soru sorma yöntemlerinin çoğunun, öğrencilerin belirli bir metinde sunulan ana fikirlere ve ayrıntılara dikkat etmelerini, öğrencilerin metinler üzerinde düşünmelerini, metinle ilgili tahminlerde bulunmalarını kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir.

“Eseri okuma amacını belirleme” eleştirel okuma ölçütüyle ilişkili ise Türkçe ders kitapları okuma metinlerinde etkinlik bulunmamaktadır. Güneş (2017) okuma çalışmalarının amaçlı yapılması gerekliliğini belirterek, amaç belirlemede öğrencilerin zorlandığı durumlarda öğretmen tarafından öğrencilere yardım edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrenciler tarafından okuma amacının belirlenmesi öğrencilerin okuma sürecine etkin katılımını sağlayacaklardır (Kırkılıç ve Akyol, 2014). Bu doğrultuda Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde hiç yer almayan “Eseri okuma amacını belirleme” eleştirel okuma ölçütüne yer verilmesiyle öğrencilerin okuma sürecine etkin katılım sağlamasına katkı sağlanabilir.

“Okurken küçük notlar alma” eleştirel okuma ölçütü ile ilişkili Türkçe ders kitapları okuma metinlerinde etkinlik bulunmamaktadır. Öğrencilerin okudukları metinle ilgili notlar alması metni okunduktan sonra hızlıca tekrar yapmalarını kolaylaştıracaktır (Yılmaz, 2008). Ayrıca öğrencilerin metni okurken notlar alması metnin organizasyon yapısını da görselleştirecektir (Kırkılıç ve Akyol, 2014). Bu sayede de öğrenciler ana fikir ve diğer önemli noktaları ortaya çıkartacaklardır. Öğrencilerin okunan metni anlamaları ve

hatırlamaları kendi sözcüklerini kullanarak notlar aldıkları için kolaylaştıracaktır. Olive ve Barbierda (2017) eğitim psikolojisindeki kapsamlı araştırmaların not almanın bilgiyi sentezlemek, hatırlamak ve gözden geçirmek için güçlü bir araç olduğunu gösterdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin ilkokul 1. sınıfta okuma yazma öğrendikleri için Türkçe dersi okuma etkinliklerinde “Okurken küçük notlar alma” eleştirel okuma ölçütünün ilkokul 2., 3. ve 4. sınıflarda yer almasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırma sonucuna göre sınıflar düzeyinde Türkçe öğretim programı kazanımlarında yer alan fakat Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde yer almayan eleştirel okuma ölçütleri de vardır. Örneğin; “Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme” ve “Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme” eleştirel okuma ölçütleri 1. sınıf Türkçe öğretim programı kazanımları ile ilişkili olup 1. sınıf Türkçe ders kitapları okuma metinlerinde bu eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili etkinlik bulunmamaktadır. “Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme”, “Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme”, “Eserde açıkça yer almayan, üstü kapalı ifade edilen düşünceleri çıkarabilme” ve “Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme” eleştirel okuma ölçütleri ilkokul 3. sınıf Türkçe öğretim programı kazanımlarıyla ilişkili iken ilkokul 3. sınıf Türkçe ders kitapları okuma metinlerinde bu ölçütlerle ilişkili etkinliğe rastlanmamıştır. “Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme”, “Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme”, “Eserde verilen düşünceleri değerlendirme” ve “Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme” eleştirel okuma ölçütleriyle ilişkili ilkokul 4. sınıf Türkçe öğretim programında kazanım bulunmaktayken ilkokul 4. sınıf ders kitabı okuma metinlerinde bu ölçütlerle ilişkili etkinliğe rastlanmamıştır. Ders kitapları okuma metinleri etkinliklerinin öğretim programları doğrultusunda hazırlandığı düşünülürse, kazanımlarla ilişkili eleştirel

okuma ölçütlerine ders kitapları okuma metinleri etkinliklerinde yer verilmesi öğrencilerin eleştirel okuma becerilerini kazanmalarına katkı sağlayacaktır.

1, 2, 3. ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarının okuma metinlerine ait etkinliklerinin hiçbirinde “Eseri okuma amacını belirleme”, “Okurken küçük notlar alma”, “Okurken önemli gördüğü yerlerin altını çizme”, “Mizah, hiciv, alay gibi söz sanatlarını fark edebilme ve metnin ruhunu hissedebilme”, “Her bölümde yardımcı fikirleri belirleyebilme”, “Eserde açıkça yer almayan, üstü kapalı ifade edilen düşünceleri çıkarabilme”, “Eserin bölümlerinin kendi arasında ve metnin tümüyle olan ilişkisini görebilme”, “Eserde verilen bilgilerin güncelliğini değerlendirebilme”, “Eserde verilen düşünceleri değerlendirme”, “Eserde yer verilmeyen düşünceleri saptayabilme”, “Eserin kendisini en çok ikna eden/etkileyen bölümünü tespit etme”, “Eseri okuduktan sonra zihninde oluşan çelişkilerin farkında olma”, “Eseri okumadan önceki ve sonraki düşüncelerini karşılaştırabilme”, “Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme” ve “Eserin okuma amacına ulaşip ulaşmadığını belirleyebilme” ölçütleri olmak üzere 15 eleştirel okuma ölçütü bulunmamaktadır. Bu beceriler öğrencilerin metnin satır aralarını okuyarak metni derinlemesine incelemelerini sağlamaktadır. Kadir, Subki, Jamal ve Ismail (2014) satır aralarını okumanın ve metni derinlemesine okumanın öğrencilerin okuduklarını anlama becerilerini geliştireceğini ve ders başarılarını artıracaklarını belirtmektedir. Hajare, Surve ve Patankar (2016) yapılandırmacı öğrenmede öğrencilerin gelecekte başarılı olmalarını sağlayacak dört epistemolojik varsayımdan bahsetmektedir. Bunların ilki; bilgi fiziksel olarak aktif öğrenmeye katılan öğrenciler tarafından oluşturulur. İkincisi; bilgi sembolik olarak kendi çalışmalarını aktaran öğrenciler tarafından oluşturulur. Üçüncüsü; bilgi, anladıklarını başkalarına aktaran öğrenciler tarafından sosyal olarak inşa edilir. Son olarak; bilgi teorik olarak, tam olarak anlamadıkları şeyleri açıklamaya çalışan öğrenciler tarafından oluşturulur. Yukarıda ders kitabı okuma metinlerinin hiçbirinde yer almadığı ifade edilen ölçütler

öğrencilerin bilgiyi yapılandırmalarını sağlayacak becerileri içermektedir. Türkçe ders kitabı etkinliklerinde bu ölçütlere de yer verilmesi öğrencinin bilgiyi yapılandırarak etkin bir şekilde öğrenmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde sınıf düzeylerine göre kazanımlarda ve Türkçe ders kitapları okuma metinlerine ait etkinliklerde en fazla ölçütün yer aldığı 4.sınıfta bile bu ölçütlerin “Eleştirel Okuma Ölçütleri”nin yarısından az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle 2019 Türkçe Öğretim Programı kazanımları ve ders kitabı okuma metinlerinde eleştirel okuma becerilerini kazandıracak kazanım ve etkinliklerin sayıca az olduğu düşünülmektedir. Günümüzde bilgiye ulaşmanın ötesinde bilginin doğruluğunu sorgulama, amacını anlama, bilgiyi kullanma ve hatta bilgi üretmenin önemli zihinsel beceriler gerektirdiği dikkate alındığında bu becerilere erken yaşta sahip olmanın önemli kazanımlar sağlayacağı bilinmektedir. Bu nedenle eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, çıkarımda bulunma, sorgulama vb. becerilerin edinilmesine yardımcı olacak eleştirel okuma becerilerine yönelik kazanım sayılarının ve ders kitabındaki etkinliklerin artırılmasının ve kazanımlarda yer alıp ders kitabı okuma metinleri etkinliklerinde yer almayan eleştirel okuma becerileri ile ilgili etkinliklere yer verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

5.1. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçları doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalar yönelik önerilere yer verilmektedir.

5.1.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Türkçe öğretim programı içerisinde eleştirel okuma becerisine yönelik kazanımlar alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda artırılabilir.
- İlkokul Türkçe ders kitapları okuma metinlerinde eleştirel okuma becerisini kazandırmaya yönelik etkinlik sayıları alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda artırılabilir.

- Gerek İlkokul Türkçe Öğretim Programı kazanımlarında gerekse program çerçevesinde hazırlanacak kitaplarda yer alan etkinliklerde bu araştırmada yer verilmediği belirlenen “Eleştirel Okuma Ölçütleri” ne yönelik kazanımlara ve etkinliklere yer verilebilir.
- Sınıf öğretmenlerinin eleştirel okuma becerileri konusunda görüşleri alınarak bu konuda etkinlik temelli hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenebilir.
- Okullarda ve üniversitelerde eleştirel okuma atölyeleri kurularak eleştirel okuma becerileri etkinliklerle kazandırılabilir.

5.1.3.İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

Eleştirel okuma becerisi ile ilgili ileriki araştırmalara yönelik öneriler aşağıda belirtilmiştir:

- Yapılacak deneysel çalışmalarla 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin eleştirel okuma becerisini öğrencilere kazandırma durumu incelenebilir.
- Sınıf öğretmenlerinin 2019 İlkokul Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe ders kitaplarının eleştirel okuma becerisi kazandırmasına yönelik görüşlerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Geçmişten günümüze Türkçe Öğretim Programlarında eleştirel okuma becerilerine yönelik hangi kazanımlara yer verildiği karşılaştırmalar yapılarak incelenebilir

KAYNAKÇA

- Adalı, O. (2010). *Etkileşimli ve eleştirel okuma teknikleri*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Adler, M. C., & Doren, C. V. (2008). *Faster to master*. Haziran 27, 2019 tarihinde <https://fastertomaster.com/how-to-read-a-book-mortimer-j-adler/> adresinden alındı.
- Akar, C. (2016). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies* , 11 (3), 1-14.
- Akdeniz, S. (2010). İlköğretim dördüncü beşinci sınıf ders kitaplarının incelenmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi* , 3 (5-36).
- Aktaş, B. Ç. (2010). İlköğretim 1-5 sınıflar Türkçe öğrenci çalışma kitaplarındaki görsel okuma etkinliklerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 29 (2), 105-121.
- Akyol, H. (2014). Okuma. A. Kırkkılıç, & H. Akyol içinde, *İlköğretimde Türkçe öğretimi* (s. 15-48). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Alston, D. N. (1972). An investigation of the critical reading ability of classroom teachers in relation to selected background factors. *Association for supervision and curriculum development* , 341-343. <http://www.ascd.org> internet adresinden 29.07.2019 tarihinde alınmıştır.
- Altunsöz, D. (2016). Türkçe dersi öğretim programının öğrencilerin eleştirel okuma becerisini geliştirme açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Bartın:Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Anadolu Ajansı. (2019, 07 03). 07 13, 2019 tarihinde MEB büyük eğitim araştırması ABİDE'yi tamamladı: <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/meb-buyuk-egitim-arastirmasi-abideyi-tamamladi-/1521861> adresinden alındı.
- Arıcı, A. F. (2017). *Okuma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Arıcı, A. F. (2008). Okumayı niye sevmiyoruz? üniversite öğrencileri ile mülakatlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 5 (10), 91-100.
- Arslan, D., & Dirik, M. Z. (2008). İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin okuma güçlüklerini gidermede okumayı geliştirici duyuşsal yaklaşımın etkisi. *Eğitim Fakültesi Dergisi* , 21 (1), 1-18.
- Aşioğlu, B. (2008). Bilişsel öğrenmeler için eleştirel okumanın önemi ve onu geliştirme yolları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (10), 1-11.
- Ateş, S. (2013). Eleştirel okuma ve bir beceri olarak öğretimi. *Turkish Journal of Education* , 2 (3), 40-49.
- Aydın, R. I. (2017). Eleştirel okuma ve tartışarak okuma yönteminin 6. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. *Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü* .
- Aytan, N. (2016). Eğitimde yaratıcı okuma. *Milli Eğitim Dergisi* , 45 (209), 295-313.
- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* , 3 (4), 461-470.
- Barut, H. (2002). *A Critical reading course*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Belet, Ş. D. (2011). Eleştirel okuma becerisinin geliştirilmesinde hikaye anlatma yönteminin kullanımı: öğretim deneyi uygulaması. *Bilig Dergisi* (59), 67-96.
- Bobkina, J., & Stefanova, S. (2016). Literature and critical literacy pedagogy in the EFL classroom: Towards a model of teaching critical thinking skills. *Studies in Second Language Learning and Teaching* , 6 (4), 677-696. 30.06.2019 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1134497.pdf> internet sitesinden alınmıştır.
- Ciardiello, A. V. (2004). Democracy's young heroes: An instructional model of critical literacy practices. *Reading* (58), 138-147.
- Collins, N. D. (1993). Teaching critical reading through literature. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED363869.pdf> internet adresinden 19.07.2019 tarihinde

- alınmıştır.
- Comber, B. (2001). Power and pleasure with language in the early years. *Australian Journal of*, 24 (3), 168-181.
- Combrinck, C., Staden, S. v., & Roux, K. (2014). Developing early readers: Patterns in introducing critical reading skills and strategies to South African children. *Journal of the Reading Association of South Africa*, 5 (1), 1-9. 21.06.2019 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1187506.pdf> internet sitesinden alınmıştır.
- Çam, B. (2006). İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. *Eskişehir: Osmangazi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Çoşkun, E. (2014). Yazma Eğitimi. A. Kırkkılıç, & H. Akyol içinde, *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (s. 49-91). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Darch, C., & Kameenui, E. J. (1987). Teaching LD students critical reading skills:a systematic replication. *Learning Disability Quarterly*, 10 (2), 82-91.
- David, F. D. (2009). Critical reading an evaluation of a teaching approach.Proceedings of the 39th ieee international conference on frontiers in education conference'de bildiri olarak sunuldu. <http://portal.acm.org/citation.cfm?id=1733818> adresinden 10.07.2019'da alınmıştır.
- Demir, C., & Yapıcı, M. (2007). Ana dili olarak Türkçenin öğretimi ve sorunları. *Sosyala Bilimler Derrgisi*, 9 (2), 177-192.
- Demir, R. (2017). 7. Sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 666-682.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1990). *Yabancı dil öğretimi ilkeler yöntemler teknikler*. Ankara: Usem Yayınları.
- Devoogd, G. (2008). Critical comprehension of social studies texts. *RHI: promoting active*

- citizenship* , 2 (2), 21-25.
- Dogru, J. C., & Saldana, K. (2019). Text selection and course design: Faculty perspectives on critical reading and critical thinking. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 19 (2), 88-111. 28.06.2019 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1214008.pdf> sitesinden alınmıştır.
- Duran, E. (2013). Türkçe dersi öğretim programlarında eleştirel okuma. *International Journal of Social Science* , 6 (2), 351-365.
- Durgun, E., & Önder, İ. (2019). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri başarıları ile okuduğunu anlama, grafik okuma ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Journal of Individual Differences in Education* , 1 (1), 1-13.
- Ersoy, A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* , 5 (5), 549-568.
- Freire, P. (2003). *Ezilenlerin pedagojisi*. (D. Hattatoğlu, & E. Özbek, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Garrison, D. (1991). Critical thinking and adult education: a conceptual model for developing critical thinkingin adult learners. *International Journal of* , 10 (4), 287-303. 15.07.2019 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/240528387_Critical_thinking_and_adult_education_A_conceptual_model_for_developing_critical_thinking_in_adult_learners adresinden alınmıştır.
- Göktaş, Ö., & Gürbüzürk, O. (2012). Okuduğunu anlama becerisinin ilköğretim ikinci kademe matematik dersindeki akademik başarıya etkisi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi* , 2 (4), 52-66.
- Göktürk, A. (2000). *Sözün ötesi*. İstanbul: Yapıkeredi Yayınları.
- Gündüz, O. (2014). Konuşma eğitimi. A. Kırkkılıç, & H. Akyol içinde, *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (s. 93-134). Ankara: Pegem Akademi.

- Güneş, F. (2011). İlköğretimde sesli okumanın önemi ve faydaları. *Milli Eğitim Dergisi* (191), 7-23.
- Güneş, F. (2012). Okuma ve zihni yönetme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 9 (18), 1-15.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güneş, F. (2017). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Hajare, A., Surve, S. & Patankar, P. (2016). Developing Critical Reading Skills for Active Citizenship through Constructivist Approach. *Aayushi International Interdisciplinary Research Journal, Special Issue*, 46-50.
- Huijie, L. (2010). Developing a hierarchical framework of critical reading proficiency. *Chinese Journal of Applied Linguistics (Bimonthly)* , 6 (33), 40-54.
- İpek, N., & Sadioğlu, Ö. (2010). İlköğretim Türkçe programında yer alan kazanımların ve Türkçe ders kitapları etkinliklerinin "eleştirel okuma" becerisi açısından incelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Tömer.
- İşcan, A., & Şara, E. (2018). İlkokuk 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin yapılandırıcı yaklaşıma göre incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* , 15 (1), 76-105.
- Laurice M. Joseph, Sheila Alber-Morgan, Jennifer Cullen & Christina Rouse (2016) The Effects of Self-Questioning on Reading Comprehension: A Literature Review, *Reading & Writing Quarterly*, 32:2, 152-173, DOI: [10.1080/10573569.2014.891449](https://doi.org/10.1080/10573569.2014.891449).
- Kadir, N. A., Subki, R. N. S., Jamal, F. H. A., & İsmail, J. (2014). The importance of teaching critical reading skills in a Malaysian reading classroom. *The 2014 WEI International Academic Conference Proceedings*, 208-219.
- Kahu, E. R., & Gerrard, H. (2018). The use of personal experience as a strategy for critical reading and writing. A Practice Report. *Student Success* , 9 (3), 71-77.
- Kannan, J. (2018). Promoting critical reading using google tools – a community of inquiry

- approach. *Irish Journal of Technology Enhanced Learning* , 4 (1), 16-35.
- Karadedeli, İ. (2018). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin eleştirel okuma ve problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Uşak ili örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Karadeniz, A. (2014). Eleştirel okuma özyeterlilik algısı ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 3 (1), 113-140.
- Karaduman, E. B., Özdemir, E. & Yılmaz, O. (2018). *İlkokul Türkçe ders kitabı 3*. Ankara: Devlet Kitapları
- Karassakaloğlu, N., & Bulut, B. (2012). Kurmaca metinlerin eleştirel okuma becerisini geliştirmeye aracı olarak kullanılması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (33), 95-109.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., & Aksoy, Ö. (1995). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayın Evi.
- Kırkkılıç, A. (2014). Hızlı okuma nedir? A. Kırkkılıç, & H. Akyol içinde, *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (s. 377-430). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kurland, D. J. (2000). *Daniel J. Kurland*. 7 15, 2019 tarihinde The fundamentals of critical reading and effective writing:
http://www.criticalreading.com/critical_reading_thinking.htm adresinden alındı
- Küçükahmet, L. (2003). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Liu, K. (2019). Developing critical reading skills through stylistic analysis in integrated college English classroom. *Theory and Practice in Language Studies* , 9 (3), 341-346.
- McLaughlin, M., & Devoogd, G. (2011). Critical literacy as comprehension. *Journal Of Adolescent & Adult Literacy* , 48 (1), 52-62.
- MEB Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2015). 7 13, 2019 tarihinde Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi (ABİDE) Projesi:
<http://abide.meb.gov.tr/proje-hakkinda.asp> adresinden alındı
- MEB. (2018). *İlkokul Türkçe ders kitabı 1*. Ankara: Devlet Kitapları.

- MEB. (2018). *İlkokul Türkçe ders kitabı 1*. Ankara: Semih Ofset Yayınları.
- MEB. (2018). *İlkokul Türkçe ders kitabı 2*. Ankara: Koza Yayınları.
- MEB. (2018). *İlkokul Türkçe ders kitabı 3*. Ankara: MEB yayınları.
- MEB. (2018). *İlkokul Türkçe ders kitabı 3*. Ankara: SDR Dikey Yayıncılık
- MEB. (2018) *İlkokul Türkçe ders kitabı 4*. Ankara: Devlet Kitapları
- MEB. (2005). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- Nas, R. (2003). *Türkçe öğretimi*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Olalekan, O. M. (2017). Critical thinking in Nigeria's pre-service teachers education:A Philosophical Investigation. *Journal of Teacher Education and Educators* , 6 (2), 205-221. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1215028.pdf> internet adresinden 15.07.2019 tarihinde alınmıştır.
- Olive, T., & Barbier, M. (2017). Processing time and cognitive effort of longhand note taking when reading and summarizing a structured or linear text. *Written Communication*, 34(2), 224–246. doi:10.1177/0741088317699898.
- Oruç, Ş. (2006). Türkçede ana dil ve ana dili. *Journal of Turkish Language and Literature* , 2 (1), 311-322.
- Özbay, M. (2013). *Okuma eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, E. (2018). *Eleştirel okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özensoy, A. U. (2011). *Eleştirel okumaya göre düzenlenmiş sosyal bilgiler dersinin eleştirel düşünme becerisine etkisi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgürlük, B., Ozarkan, H. B., Arıcı, Ö., & Taş, U. E. (2015). *PISA Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Özonat, Z. (2018). *Çoklu ortama dayalı eleştirel okuma eğitiminin 6. sınıf öğrencilerinin*

- eleştirel okuma becerilerine etkisi. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Özüdoğru, M. (2016). *Eleştirel söylemden eleştirel okumaya*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pirozzi, R. (2003). *Critical reading, critical thinking (2nd ed.)*. New York: Longman.
- Pordel, M. (2011). An investigation of critical reading in reading textbooks: a qualitative analysis. *International Education Studies* , 4 (3), 80-87.
- Potur, Ö. (2014). Türkçe derslerinde eleştirel okuryazarlık. *Anadili Eğitimi Dergisi* , 2 (4), 32-49.
- Sadioğlu, Ö., & Bilgin, A. (2008). İlköğretim öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri ile cinsiyet ve anne baba eğitim durumu arasındaki ilişki. *İlköğretim Online* , 7 (3), 814-822.
- Samur, Ö. (2017). Okuma kültürü edinme sürecinde “ilkokul dönemi (6-10yaş)”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 50 (1), 209-230.
- Savaş, B. (2018). *Okuma eğitimi çocuklarda dil Gelişimi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Server, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tutem Yayıncılık.
- Silalahi, R. M. (2018). Assessing students' understanding towards critical reading and its impacts towards their lives. *Indonesian Journal of English Education* , 5 (2), 191-203.
- Soyuçok, M., & Kartal, H. (2018). İlkokuma-yazma ders kitaplarının metin oluşturma basamağında oluşturulan metinlerin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (47), 435-460.
- Sullivan, N. (1998). Developing critical reading and writing skills: empowering minority students in a networked computer classroom. *Theory and Practice in The ESL and L2 Computer Classroom*. (Edt. Swaffar, J., Romano, S., Markley, P. ve Arens, K.) , 41-56.
- Sweet, A. P. (1993). Transforming ideas for teaching and learning to read. *Office of*

- educational research and improvement* , 1-22.
- <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED363861.pdf> adresinden 19.07.2019 tarihinde alınmıştır.
- Şahin, Y. (2011). *Okuma eğitimi*. Konya: Eğitim Akademi.
- Şimşek, H. (2009). Eğitim tarihi araştırmalarında yöntem sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 42 (1), 35-51.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2019, Ocak). Haziran 2019 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663> adresinden alındı
- Tavşanlı, Ö. F., & Seban, D. (2015). Grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümlene ve özetleme başarısı üzerine etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (43), 85-93.
- TDK. (2019). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. 07 11, 2019 tarihinde Türk Dil Kurumu: <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Tekşan, K. (2013). Ömer seyfettin'in üç hikayesinde problem çözme yöntemi ve bu hikayelerin Türkçe öğretiminde kullanılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (25), 310-341.
- Türkel, A., & Ünlücömert, N. (2013). Öğretici metinlere yönelik yaratıcı okuma uygulaması örneği ve sürece ilişkin öğrenci görüşleri. *Turkish Studies* , 8 (12), 1345-1358.
- Tüzel, S. (2012). İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde medya okuryazarlığı eğitimi: Bir eylem araştırması. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü . Çanakkale.
- Tyler, R. W. (2014). *Eğitim programlarının ve öğretimin temel ilkeleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ungan, S. (2014). Dinleme eğitimi. A. Kırkılıç, & H. Akyol içinde, *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (s. 135-160). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ünal, E. (2006). İlköğretim öğrencilerinin eleştirel okuma becerileri ile okuduğunu anlama ve

- okuma tutumları arasındaki ilişki (Yüksek Lisans Tezi). *Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* .
- Walz, J. (2001). Critical reading and the internet. *The French Review* , 74 (6), 1193-1205.
30.06.2019 tarihinde https://www.jstor.org/stable/399838?seq=1#page_scan_tab_contents internet sitesinden alınmıştır.
- Weil, D. K. (1998). Towards a critical multicultural literacy: theory and practice for education for liberation. *50*, 25-45. <http://www.jstor.org/stable/42977551> 30.07.2019 tarihinde alınmıştır.
- Wheeler, L. K. (2007). *Critical reading of an essay's argument*. 27.06.2019 tarihinde http://web.cn.edu/kwheeler/reading_basic.html adresinden alınmıştır
- Wolf, W. (1967). Logic and critical reading. *Association for Supervision and Curriculum Development/ASCD* , 419-425. 10.07.2019 tarihinde http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_196702_wolf.pdf internet adresinden alınmıştır.
- Yalçıntaş, E. (2014). İlkokullarda eleştirel okuma eğitiminin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* .
- Yıldız, C. (2008). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldız, C. (2010). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. (C. Yıldız, Dü.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldız, K. A. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasında rol model olarak aile. *Mavi Atlas* , 1 (7), 95-112.
- Yılmaz, M. (2011). İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama seviyeleri ile Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen Teknoloji derslerindeki başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (29), 9-14.
- Yılmaz, M., & Darıcan, A. M. (2015). Okumaya hazırloluğun ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin

okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarına etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (Özel Sayı), 97-110.

Yılmaz, Z. A. (2007). *Sınıf öğretmenlerine Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Zabihi, R., & Pordel, M. (2011). An investigation of critical reading in reading textbooks: A qualitative analysis . *International Education Studies* , 4 (3), 80-87. 25.06.2019 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1066522.pdf> sitesinden alınmıştır.

EKLER

Ek 1 TDK1A Kodlu Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri

5. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Haydi, okuduğumuz metni anlatalım.” (s. 19)	EOÖ44
“Çocuk odasını neden toplamıyor? Annesi neden ağlıyor?” (s. 19)	EOÖ50
“Çocuk ne zaman kendini alkışlıyor?” (s. 19)	EOÖ23
“Metindeki çocuğa ait özelliklerin üstünü boyayalım” (s. 20)	EOÖ22
“Hangi işlerde annene yardım ediyorsun?” (s. 22)	EOÖ36
“Kirpi, körebe oyunun sonunda neden üzülüyor?” (s. 29)	EOÖ50
“Kurbağa kaydırdıktan neden kayamamış?” (s. 40)	EOÖ50
“Şiire farklı başlık yazalım.” (s. 41)	EOÖ19
“Gökyüzünde yıldızlar neden küçük görünür?” (s. 58)	EOÖ50

6. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Bay Yavaş ne zaman uyanmış? Bay Yavaş ne zaman uyumuş” (s. 68)	EOÖ23
“Bu metinde ne anlatıyor?” (s. 68)	EOÖ44
“Metne farklı bir başlık yazalım.” (s. 69)	EOÖ19
“Okulda servisler neden hazır bekliyorlarmış?” (s. 78)	EOÖ50
“Okuduğumuz metnin konusunu yazalım.” (s. 79)	EOÖ30
“Metne farklı başlık yazalım.” (s. 79)	EOÖ19

“Atatürk hangi özelliklere sahipmiş” (s. 92)

EOÖ22

7. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Okuduğumuz metnin konusunu yazalım.” (s. 92)	EOÖ30
“23 Nisan günü neden bayram olarak ilan edilmiş.” (s. 101)	EOÖ50
“Öykü ve dedesi neden heyecanlıymış?” (s. 109)	EOÖ50
“Metne farklı bir başlık yazalım” (s. 109)	EOÖ19
“Metinde anlatılanları yazalım.” (s. 110)	EOÖ44
“Arkadaşımıza dedemizi tanıtalım” (s. 110)	EOÖ36
“Metne farklı bir başlık yazalım.” (s. 124)	EOÖ19
“Sence Emre İle Eren Neşeli’yi Roboköp’ten daha çok sevmişler?” (s. 129)	EOÖ47

8. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metne farklı bir başlık yazalım.” (s. 134)	EOÖ19
“Haydi, okuduğumuz metni anlatalım.” (s. 145)	EOÖ44

Ek 2 TDK1B Kodlu 1. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri

5. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
”Selim’in dişleri neden ağlıyordu?”	EOÖ50
“Haydi, metinde neler olduğunu yazalım ve arkadaşlarımıza anlatalım”	EOÖ44
“Metnin konusunu yazalım”	EOÖ30
“Kitabımızın içindekiler bölümünü okuyalım. Sağlık ve Spor temasında bulunan metinleri yazalım”	EOÖ6
“Metinde neler olduğunu anlatalım.”	EOÖ44
“Metne yeni bir başlık yazalım”	EOÖ19
“Spor yapmak neden gereklidir?”	EOÖ50
“Şiire farklı bir başlık yazalım”	EOÖ19
“En sevdiğin sporcu kimdir? Haydi, anlat”	EOÖ36
“Milli maçlar öncesinde ülkelerin milli marşları okunur. Haydi, İstiklal Marşımızı hep birlikte okuyalım.”	EOÖ42

6. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metnin konusunu yazalım.”	EOÖ30
“Evde kimleler televizyon izliyorsun?”	EOÖ36
“Selin neden pilot olmayı düşündü?” (s:65)	EOÖ50
“Etrafımızdaki insanların her birinin bir mesleği var. Peki, senin ilgini çeken meslek hangisi? Haydi, ilgini çeken mesleği anlat.”(S:69)	EOÖ36
“Metne yeni bir başlık yazalım.” (s. 80)	EOÖ19

“Hikâyede en beğendiğiniz bölümü yazalım”(s.81)	EOÖ33

7.Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Küçük yağmur bulutunun neşelenmesinin sebebi nedir?”(s.99)	EOÖ50
“Metinde yaşananları yazalım ve arkadaşlarımıza anlatalım.”(s.100)	EOÖ44
“Metnin konusunu yazalım”(s.100)	EOÖ30
“Bir yağmur bulutu olsaydın nerelerde dolaşmak istedin? Neden?” (s.100)	EOÖ33
“Metinde en beğendiniz bölümü yazalım.” (s.101)	EOÖ33
“Haydi, okuduğumuz metni anlatalım.” (s.108)	EOÖ44
“Yaz mevsimi neden teşekkür alıyormuş?” (s.108)	EOÖ50
“Metne yeni bir başlık yazalım.” (s.108)	EOÖ19
“Hangi mevsimde neler giyiyorsun?” (s. 111)	EOÖ36
“Mevsimplere göre neler yaptığımızı anlatan cümleler yazalım.” (s.112)	EOÖ36
“Gece gökyüzünü izlerken neler görürüz?” (s.117)	EOÖ36

8. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“ Annesi soru sormanın neden önemli olduğunu söylüyor?” (s.137)	EOÖ50
Cümlelerden hangileri metinde anlatılıyor?” (s.137)	EOÖ25
“Metne yeni bir başlık yazalım.” (s.137)	EOÖ19
“Ailende en çok kime soru sorarsın? Bu sorular daha çok hangi konularla ilgilidir?” (s.138)	EOÖ36

“Nil neyi çok seviyor.” (s.138)	EOÖ22
“Bilgin amca nasıl bir çocuktur?” (s.143)	EOÖ22
“Metne yeni bir başlık yazalım.” (s.144)	EOÖ19
“Buluşları yapan insanlar olmasa neler olurdu?” (s.144)	EOÖ47
“Metne farklı bir başlık yazalım.” (s.150)	EOÖ19
“Evinizde işleri kolaylaştırmak için hangi teknolojik ürünleri kullanıyorsunuz?” (s.150)	EOÖ36

**Ek 3 TDK2A Kodlu 2. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde
Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri**

1. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edin” (s.18)	EOÖ14
“Arkadaşım papi metninin konusunu yazınız” (s.23)	EOÖ30
“Bu kelimeleri öğrenmesinin nedeni ne olabilir?” “Papi kafesinden çıkınca neden mutlu oluyor?” “Çocuk, Papi ile Cici’yi izlerken neden mutlu oluyor?” (s.24)	EOÖ50
“Papi’nin çocuktan öğrendiği ifadeleri söyleyiniz. Bu ifadeler dışında başka hangi ifadeleri günlük hayatınızda kullandığınızı açıklayınız.” (s.27)	EOÖ36
Metnin resimlerini inceleyiniz. Resimlerden hareketle metnin konusunu tahmin edip söyleyiniz.” (s.28)	EOÖ3
“Aşağıdaki resimleri inceleyiniz. Metnin konusuna uygun olan resmi işaretleyerek belirtiniz.” (s.32)	EOÖ30
“Arkadaşlarınızla birlikte oynamaktan hoşlandığınız bir oyunu ve oyunun kuralları hakkında konuşunuz.” (s.36)	EOÖ36
“Şiirin konusunu en iyi anlatan görseli işaretleyiniz.” (s.40)	EOÖ30
“Uçurtma, iyice yükselince kendini nasıl hissediyor?”(s.43)	EOÖ22

2. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Mehmet Kamil niçin sinirleniyor?” (s.64)	EOÖ50
“Sizce Atatürk olmasaydı bugün ne durumda olurduk?” (s.69)	EOÖ47
	EOÖ50
“Şiirin konusunu yansıtan görseli işaretleyiniz.” (s.71)	EOÖ30

“Şiirde anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını tahmin ederek defterinize yazınız.” (s.72)	EOÖ14
“Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Görselden hareketle metnin konusunu tahmin edip söyleyiniz.” (s.76)	EOÖ3
“Metinde anlamını bilmediğiniz kelime ve kelime gruplarını belirleyiniz. Bunların anlamlarını tahmin ederek defterinize yazınız.” (s.79)	EOÖ14
“Metnin konusu nedir?” (s.79)	EOÖ30
Çanakkale Zaferi Türk milleti için neden önemlidir? (s.79)	EOÖ50

3. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metni kısaca anlatınız.”(s.100)	EOÖ44
“Metnin konusunu yazınız.” (s.101)	EOÖ30
“Metne farklı bir başlık yazınız.”	EOÖ19
“Yardımseverlik konusunda çevrenizde gözlemlediğiniz, izlediğiniz olayları yazınız.” (s.104)	EOÖ36
“Metinle ilgili resimlerden hareketle metnin konusunu tahmin edip söyleyiniz.”	EOÖ3
Metinden alınan aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Altı çizgili kelimelerin anlamlarını resimlerden ve resimli sözlükte yer alan görsellerden hareketle tahmin edip yazınız” (s.108)	EOÖ14
“Metnin konusu olan ifadeleri işaretleyiniz.” (s.109)	EOÖ30
“Yalnız yaşayan yaşlıların sizce en büyük sorunları nelerdir? Bu sorunların çözümü için çevrenizdeki insanlar neler yapabilir?” (s.114)	EOÖ36
“Şiirin konusunu yazınız.” (s.115)	EOÖ30
“Şiire iki yeni başlık belirleyerek yazınız.” (s.115)	EOÖ19

Yaşlı kadın, nerede yaşıyor?” Yaşlı kadın, pencereden nereye bakıyor?” (s.116)	EOÖ23
	EOÖ29
“Aşağıdaki haber metnini okuyunuz. Soruları bu metne göre sözlü olarak cevaplayınız.” (s.117)	EOÖ23
	EOÖ50

4. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metinde anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını, cümlelerden veya görsellerden hareketle tahmin edip yazınız.” (s. 139)	EOÖ14
“Aşağıda resimleri verilen meyveleri inceleyiniz. Beslenme çantanıza koyduğunuz ürünlerin, bunlar arasında olup olmadığını söyleyiniz.”(s.143)	EOÖ36
“Aile büyüklerinizden yardım alarak bilgi teknolojilerinden ülkemizdeki tarihi yapılara ait görseller araştırınız.”(s.143)	EOÖ2
“Aşağıdaki görsellerden hareketle kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazınız” (s.146)	EOÖ14
“Metnin içeriğinde geçmeyen yerlere ait görselleri işaretleyiniz.” (s. 148)	EOÖ11
“Kız Kulesi nerededir? Kız Kulesi neredeki kayanın üzerindedir?” (s. 149)	EOÖ23
“Sizce metinle ilgili görseller metnin içeriğini yeterince yansıtıyor mu?” (s. 150)	EOÖ11
	EOÖ35
Anne ve babanızla ilgili yazdığınız şiirleri okuyunuz. Ardından kendi yazdığınız şiirle Biri Var ki... şiirini karşılaştırınız.” (s. 154)	EOÖ36
	EOÖ38
	EOÖ30
“Biri Var ki... şiirinde anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını, resimli sözlükteki görsellere bakarak tahmin ediniz.” (s. 154)	EOÖ14
Annenizle neler yaptığınızı arkadaşlarınıza anlatınız.” (s. 156)	EOÖ36

5. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metnin konusu olan ifadeyi işaretleyiniz.” (s. 170)	EOÖ30
Papatyaları hangi zaman aralığında görebiliriz? Papatyalar ne zaman daha güzel kokar?” (s. 171)	EOÖ23
Gelincikler ne zaman ve neden burnunuzu böcek sanabilir?”(s.171)	EOÖ50
“Metne uygun farklı iki başlık belirleyip bunları aşağıya yazınız.” (s. 171)	EOÖ19
“Sevdiğiniz iki çiçeğin özelliklerini yazınız.” (s.173)	EOÖ36
“Güneş’in insanlar için önemini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfa getiriniz.” (s.174)	EOÖ2
“Metnin konusunu yansıtan en iyi görseli işaretleyiniz.” (s. 177)	EOÖ30
“Metne iki farklı başlık belirleyerek yazınız.” (s. 177)	EOÖ19
“Metinden, Güneş’le ilgili öğrendiklerinizi yazınız.” (s. 177)	EOÖ45
Sokak hayvanlarını korumak için neler yapılabileceği hakkında araştırmalar yapınız.” (s.180)	EOÖ2
“Metnin konusunu belirleyerek yazınız.” (s.184)	EOÖ30
“Küçük penguen nerede yaşıyor? Leylek’le birlikte küçük penguen nereye gidiyor?” (s.184)	EOÖ23
“Küçük penguen neden ülkesine dönmeye karar veriyor?” (s.184)	EOÖ50
“Metne farklı bir başlık belirleyerek yazınız.” (s. 185)	EOÖ19
“Çevrenizde gördüğünüz bir hayvanın özelliklerini yazınız.” (s. 187)	EOÖ36

6. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Domatesler nerede yetişiyor? Domates tohumları, saksıdaki toprağa ne zaman ekiliyor?” (s.203)	EOÖ23
“Domates filizlerinden biri neden çekilip alınıyor?” (s. 203)	EOÖ50

“Metnin konusu olan ifadeyi işaretleyiniz.” (s.204)	EOÖ30
“Limon Yetiştirmek adlı metin verilmiş olup “Saksıda limon ile domates yetiştirmek arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri söyleyiniz” (s.205)	EOÖ38
“Günlük hayatınızda sıklıkla gördüğünüz trafik işareti levhalarının anlamlarını öğreniniz.” (s.208)	EOÖ2
“Şiirde anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını, görsellerden yararlanarak tahmin edip defterinize yazınız.” (s.210)	EOÖ14
“Metnin konusuna en uygun olan görseli işaretleyiniz.”(s. 210)	EOÖ30
Aşağıdaki görsellerde çocukların hangi kurallara uymadığını ve karşılaşılabilecekleri tehlikeleri yazınız” (s.211)	EOÖ50
“Trafik kuralları dışında günlük hayatımızda uymamız gereken pek çok kural vardır. Bu kurallara uymadığımızda toplumda yaşanabilecek sorunlar hakkında konuşunuz.” (s.213)	EOÖ36
“Metnin konusunu aşağıya yazınız.” (s.218)	EOÖ30
“Metne farklı iki başlık yazınız.” (s.218)	EOÖ19
“Araştırma sonucunda bulduğunuz sözleri yazınız.”(s.220)	EOÖ2

7. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metnin konusu olan ifadeyi işaretleyiniz.” (s.238)	EOÖ30
“Metindeki olayları oluş sırasına göre anlatınız.” (s.238)	EOÖ44
“Metne iki yeni başlık belirleyerek yazınız.” (s.238)	EOÖ19
“Pelin neden yemek yemiyor? Pelin, atıştırma miktarları fazla tüketmesinden dolayı nasıl bir sağlık sorunu yaşıyor?” (s.239)	EOÖ50
“Fatma, dişlerini nasıl fırçalayacağını bilmiyor. Ona yardımcı olmak için diş fırçalamayla ilgili kuralları sırasıyla yazınız.” (s.240).	EOÖ36
“Aile büyüklerinizden yardım alarak futbolun nasıl oynandığı ve özellikleri hakkında bilgi sahibi olunuz.” (s.241)	EOÖ2

“Ülkemizde ve dünyada futbol çok sevilir. Sizce bunun nedenleri neler olabilir?”(s. 242)	EOÖ50
“Aşağıda futbolla ilişkili kişilerin görselleri verilmiştir. Metinde geçen kişilerin olduğu görselleri işaretleyiniz.” (s. 246).	EOÖ11
“Metnin konusu nedir?” (s. 247)	EOÖ30
“Şehrinizin futbol takımlarından biriyle ilgili edindiğiniz bilgileri yazınız” (s. 249).	EOÖ36
Sınıfa farklı spor dallarına ilişkin görseller getiriniz.” (s. 249)	EOÖ2
“Metinde anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Bunların anlamlarını, cümlelerden ve görsellerden tahmin ederek yazınız.” (s. 251)	EOÖ14
“Metnin konusunu yazınız.” (s. 251)	EOÖ30
“Metne iki yeni başlık belirleyerek yazınız.” (s. 251)	EOÖ19
“Metinle ilgili görsellerin metin içeriğini yeterince destekleyip desteklemediğini nedenleriyle açıklayınız.”	EOÖ11

8. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Sizce meyvelerin, çiçeklerin ya da sebzelerin renklerinin ve kokularının birbirinden farklı olmasının nedeni ne olabilir?”(s. 272)	EOÖ50
“Aşağıdaki kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tahmin ederek yazınız.” (s. 277)	EOÖ14
“Atakan, Emre’nin CD izleme önerisini neden reddediyor?” (s.278)	EOÖ50
Atakan’ın zamanını nasıl değerlendirdiğini söyleyiniz. Siz bir gününüzü nasıl değerlendirdiğinizi aşağıdaki yazma alanına yazınız.” (s. 279)	EOÖ36
“Günümüzde kullanılan en önemli iletişim araçları nelerdir? Bunların hayatımızda olmaması hangi sıkıntılara yol açabilir? Neden?” (s. 282)	EOÖ50

“Metinde anlamlarını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Bunların anlamlarını tahmin ederek aşağıya yazınız.” (s. 285)	EOÖ14
“Günlük hayatımızda pek çok şey gibi telefonla konuşmanın da kuralları vardır. Telefonla konuşurken nelere dikkat ettiğinizi yazınız.” (s. 287)	EOÖ36
“İletişim araçlarının hayatımızdaki önemini, kendi hayatınızdan örnekler vererek açıklayınız” (s. 289)	EOÖ36
“Teknoloji olmaydı sizce hayatımız nasıl olurdu?” (s. 290)	EOÖ47
“Hayatınızı en çok kolaylaştırdığını düşündüğünüz teknolojik ürünler hakkında konuşunuz.” (s. 297)	EOÖ36

**Ek 4 TDK3A Kodlu 3. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde
Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri**

1. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip boş bırakılan yerlere yazınız.” (s. 13)	EOÖ14
“Şiirin ana duygusunun nasıl belirlendiğini inceleyiniz. Şiirin konusunu yazınız.” (s. 14)	EOÖ30 EOÖ31
“Şiire uygun iki başlık bulunuz.” (s. 15)	EOÖ19
“Okuldaki ilk gününüzü anlatınız.” (s. 15)	EOÖ36
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 20)	EOÖ14
Usta yaptığı işi neden önemsememiş? Usta neden pişman olmuş?” (s. 20)	EOÖ50
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz” (s. 21)	EOÖ30 EOÖ31
“Şiire uygun iki başlık bulunuz.” (s. 21)	EOÖ19
“Okuduğunuz metinden hareketle iki soru yazıp sınıfta arkadaşlarınıza sorunuz.” (s. 21)	EOÖ7
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 28)	EOÖ14
“Jack’in (Cek) saksısında neden çiçek çıkmamış? Kral neden Jack’i (Cek) kendi yerine seçmiş?” (s. 29)	EOÖ50
“Siz kral olsaydınız yerinize gelecek kişiyi nasıl belirlerdiniz?” (s. 29)	EOÖ21
“Şiire uygun iki başlık bulunuz.” (s. 29)	EOÖ19
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz” (s. 29)	EOÖ30 EOÖ31
“Metinde kralın çocuğu ödüllendirmesinin sebebi nedir? “ (s. 30)	EOÖ50
“Okuduğunuz metinden hareketle iki soru yazıp sınıfta arkadaşlarınıza sorunuz.” (s. 30)	EOÖ7

2. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 44).	EOÖ14
“Mehmet Akif Ersoy yarışmaya neden katılmak istememiştir? Mehmet Akif Ersoy İstiklal Marşı’ını “Safahat” adlı şiir kitabına neden almamıştır?” (s. 44).	EOÖ50
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 54).	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz” (s. 55).	EOÖ30
	EOÖ31
“Çevrenizdeki sorunlar karşısında sorumluluk alıp çözüm üretmek niçin önemlidir?” (s. 56)	EOÖ47
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 60)	EOÖ14
Ailenizde kararlar alınırken herkesin düşüncesini ifade etmesi neden önemlidir?” (s. 61).	EOÖ36
	EOÖ50

3. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 79)	EOÖ14
“Hayvanlar ormanda ne zaman toplanmışlar? Hayvanlar nerede toplanmışlar?” (s. 79)	EOÖ23
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz” (s. 80)	EOÖ30
	EOÖ31
“Hangi özelliklere sahip arkadaşınızı sınıf başkanı seçmek istersiniz?” (s. 80)	EOÖ36
“Görseller metnin anlaşılmasına katkı sağlıyor mu? Düşüncelerinizi yazınız.” (s. 80)	EOÖ11
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 86)	EOÖ14

“Taylan’ı neden herkes severmiş?” (s. 86)	EOÖ50
Hikâye unsurlarını belirleyiniz. (s. 87)	EOÖ23
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 94)	EOÖ14
“Hasan Kızıl nerede yaşamaktadır?” (s. 94)	EOÖ23
“Sokak hayvanlarına yardım etmek neden önemlidir?” (s. 95)	EOÖ50

4. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 111).	EOÖ14
“Fıkranın konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 111).	EOÖ30 EOÖ31
“Nasrettin Hoca neden Akşehirliilere ders vermek istemiş?” (s. 112).	EOÖ50
“Fıkraya uygun iki başlık bulunuz.” (s. 113).	EOÖ19
“Nasrettin Hoca’nın yerinde olsaydınız ahalinin isteğine nasıl bir çözüm yolu bulurdunuz?” (s. 113).	EOÖ21 EOÖ49
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 119).	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 119).	EOÖ30 EOÖ31
“Hikâye nerede geçmiştir? Pembe Hatun delikanlıları ve kızları alıp nereye gitmiştir?” (s. 120).	EOÖ23
“Yörenizdeki düğün âdetlerini anlatınız.” (s. 122).	EOÖ36
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 127).	EOÖ14

5. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 145).	EOÖ14
“Şiirin konusunu ve ana duygusunu belirleyiniz.” (s. 146).	EOÖ30 EOÖ31
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 152).	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana duygusunu belirleyiniz.” (s. 153).	EOÖ30 EOÖ31
“Metne uygun iki başlık bulunuz.” (s. 153).	EOÖ19
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 159).	EOÖ14
“İnternetin yararları ve zararları nelerdir? Arkadaşlarımızla tartışınız.” (s. 160).	EOÖ46
“İnterneti hangi amaçlar için kullanıyorsunuz? Yazınız.” (s. 161).	EOÖ36

6. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 176)	EOÖ14
“İhsan Ketin çocukluğunda nerede yaşamaktadır? İhsan Ketin ve arkadaşları okul gezisi için nereye gitmişlerdir? (s. 176)	EOÖ23
“Yetkiniz olsaydı ülke genelinde depremle ilgili hangi önlemleri alırdınız?” (s. 177)	EOÖ49
“Metne uygun iki başlık bulunuz.” (s. 184)	EOÖ19
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 183)	EOÖ14
“Buluşlar hayatımızı nasıl etkilemiştir?” (s. 185)	EOÖ47
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 190)	EOÖ14

“İzlediğiniz uzay konulu filmlerde neler dikkatinizi çekmiştir?” (s. 191)	EOÖ36

7. Tema

Etkinlikte Geçen İfade	EOÖ
“Şiire uygun iki başlık bulunuz.” (s. 208)	EOÖ19
“Dünya çocukları nerede buluşuyor? Dünya çocukları her yıl hangi tarihte buluşuyor?” (s. 207)	EOÖ23
“Kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz.” (s. 207)	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana duygusunu belirleyiniz.” (s. 208)	EOÖ30 EOÖ31
“23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarında neler hissediyorsunuz?” (s. 208)	EOÖ36
Okulunuzda kutlanan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı günü yaşadıklarınızı günlük biçimde yazınız.” (s. 210)	EOÖ36
Metnin birinci etkinliğinde “Kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazınız.” (s. 214)	EOÖ14
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazınız.” (s. 220)	EOÖ14

8. Tema

Etkinlikte Geçen İfade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazınız.” (s. 238)	EOÖ14
“Anne, çocuğunu neden çağırıyor?” (s. 238)	EOÖ50
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazınız.” (s. 244)	EOÖ14
“Şiirin konusunu ve ana duygusunu belirleyiniz” (s. 245)	EOÖ30 EOÖ31
“Dinlediğiniz metne uygun iki başlık bulunuz.” (s. 245)	EOÖ19
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazınız.” (s. 250)	EOÖ14
“Spor yapmanın çocuklara ve gençlere ne gibi faydaları olabilir?” (s. 251)	EOÖ47

Ek 5 TDK3B Kodlu 3. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri

1. Tema

Etkinlikte Geçen İfade	EOÖ
“Anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamını, kelimelerin içinde geçtiği cümlelerden ve metnin görsellerinden yararlanarak tahmin ediniz.” (s. 21)	EOÖ14
Metnin konusunu belirleyerek aşağıya yazınız.” (s. 21)	EOÖ30
“Metnin yazılış amacı nedir? Yazar bize ne anlatmak istiyor?” (s. 21)	EOÖ12
“Metnin hikâye unsurlarını belirleyiniz.” (s. 22)	EOÖ23
“Okuduğunuz metinden yaptığınız çıkarımları dikkate alarak aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.” (s. 22)	EOÖ47
“Küçük su damlasının yerinde siz olsaydınız, neler hissederdiniz?” (s. 23)	EOÖ21
“Metnin ana duygusu nedir” (s. 29)	EOÖ31
“Bir gün içerisinde sabahtan akşama kadar kimlerle nasıl selamlaşıyorsunuz? Sırasıyla anlatınız” (s. 29)	EOÖ36
“Metnin konusu nedir? Yazınız.” (s. 35)	EOÖ30

2. Tema

Etkinlikte Geçen İfade	EOÖ
“Yukarıda verilen kelime gruplarının anlamlarını metnin görsellerinden, kelime gruplarının içinde geçtiği cümlelerden ve aşağıdaki sorulardan yararlanarak tahmin ediniz” (s. 57)	EOÖ14
“Metne farklı bir başlık yazınız” (s. 57)	EOÖ19
Metindeki olayları oluş sırasına göre anlatınız” (s. 58)	EOÖ44

“Haylaz Karpuz ve Kavun Teyze metninin kahramanlarının görsellerini beğendiniz mi?” (s. 58)	EOÖ33
“Defterinize metnin hikâye unsurlarını (yer, olay, şahıs ve varlıklar) yazınız.” (s. 59)	EOÖ23
“Metnin ana fikri nedir? Tartışarak bulunuz ve yazınız” (s. 66)	EOÖ31
“Merve ve annesinin yerinde siz olsaydınız yavru kuş için ne yapardınız? Söyleyiniz.” (s. 66)	EOÖ21
“Aşağıda verilen haberin konusu nedir? Söyleyiniz” (s. 67)	EOÖ30
“Metinde anlatılan problem nedir? Metinde anlatılan probleme siz hangi çözümleri önerirsiniz? Söyleyiniz” (s. 76)	EOÖ49
“Yaşadığı çevreyi temiz tutmak” vatanını seven kişilerin uyması gereken bir kural mıdır? Niçin? Açıklayınız”(s. 76)	EOÖ47
Sınıf arkadaşlarınızla okulunuzda, bir bahçe temizliği etkinliği planlayınız” (s. 77)	EOÖ36

3. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Şiirin şairi kimdir?” (s. 93)	EOÖ4
“Şair yurduna karşı hangi duyguları hissediyor?” (s. 93)	EOÖ26 EOÖ13
“Okuduğunuz metinden yaptığınız çıkarımları anlamlı ve kurallı cümlelerle defterinize yazınız”(s. 94)	EOÖ47
“Metnin görsellerini inceleyiniz. Hangi görseli daha çok beğendiniz?” (s. 95)	EOÖ33
“Defterinize, uzaktaki bir tanıdığınıza yaşadığımız yeri anlatan bir mektup yazınız” (s. 96)	EOÖ36
“Okuduğunuz şiirin en sevdiğiniz kıtasını bakarak defterinize yazınız.” (s. 96)	EOÖ33
“Karagöz ve Hacivat“ ile ilgili bilgi notları ve görseller hazırlayınız.” (s. 96)	EOÖ2
“Metinle ilgili iki soru yazınız ve yazdığımız soruları sınıf arkadaşlarınıza yöneltiniz.” (s. 103)	EOÖ7
“Metnin konusu ve ana fikri nedir? Aşağıya yazınız. ” (s. 103)	EOÖ30 EOÖ31

“Birini misafir ederken ev sahibi olarak nelere özen gösteriyorsunuz? Açıklayınız. Bir yere misafir olarak gittiğinizde nelere dikkat ediyorsunuz? Sırasıyla anlatınız” (s. 104)	EOÖ36
“Misafirlikle ilgili atasözleri araştırıp aşağıda verilen alana yazınız.” (s. 105)	EOÖ37
“Bir Keloğlan masalı araştırıp okuyunuz.” (s. 105)	EOÖ37
“Metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamını kelimelerin içinde geçtiği cümleden ve metnin görselinden yararlanarak tahmin ediniz” (s. 109)	EOÖ14
“Şiirin şairi kimdir?”	EOÖ4
“Metnin konusu ve ana duygusu nedir? ” (s. 109)	EOÖ30 EOÖ31
“Şiirde Keloğlan’ın hangi özelliklerinden bahsedilmektedir?” (s. 110)	EOÖ22

4. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metindeki olay nerede geçmektedir?” (s. 130)	EOÖ23
Metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve bu kelimelerin anlamları ile ilgili tahminlerinizi aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.” (s. 138)	EOÖ14
Metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve bu kelimelerin anlamları ile ilgili tahminlerinizi aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.” (s. 144)	EOÖ14
“Metnin ana duygusu nedir?” (s. 146)	EOÖ31

5. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Not defterinin bulmuş olduğu çözüm nedir?” sorusunun yanıtıyla ilgili tahmininizi aşağıya yazınız. Metnin tamamını okuduktan sonra tahmininizin doğruluğunu kontrol ediniz” (s. 163)	EOÖ10
“Hikâyedeki olaylar nerede geçiyor?” (s. 164)	EOÖ23

Metinde verilmek istenen değer nedir? Yazar bu değeri size nasıl aktarıyor?” (s. 164)	EOÖ13
“Metinde ortaya konan sorunun çözümüne yönelik önerileriniz var mı? Nelerdir? Yazınız.” (s. 165)	EOÖ49
“Okuduğunuz metinle ilgili duygu ve düşünceleriniz nelerdir?” (s. 166)	EOÖ33
Okuduğunuz metindeki olayları oluş sırasına göre defterinize yazınız.” (s. 171)	EOÖ44
“Olay nerede yaşanmıştır?” (s. 171)	EOÖ23
Geçmişte kadınların yaptıkları görevi günümüzde kimler yapmaktadır?” (s. 172)	EOÖ36
“Bazı olaylarda herkes kendi açısından haklı olabilir. Birini suçlarken olayı iki taraflı olarak düşünürsek sorunlar mahkemeye gerek kalmadan çözülebilir.” düşüncesine katılıyor musunuz? Niçin?” (s. 172)	EOÖ32
“Atasözünden yaptığınız çıkarımı anlamlı ve kurallı bir cümle ile ifade ediniz.” (s. 176)	EOÖ47
“Sorumluluklarını zamanında yerine getiren çalışkan biri olduğunuzu söyleyebilir misiniz? Niçin? Günlük hayatınızdan örnekler vererek açıklayınız.” (s. 176)	EOÖ36

6. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve bu kelimelerin anlamları ile ilgili tahmininizi aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.” (s. 195)	EOÖ14
“Metnin ana duygusu nedir?” (s. 196)	EOÖ31
“Kurtuluş Savaşı’nın kazanılmasında Mustafa Kemal Atatürk’ün cesaretinin ve liderliğinin etkisini araştırınız.” (s. 197)	EOÖ37
“Atatürk nereye uğramıştır? Atatürk öğrencinin yanıtını nasıl karşılamıştır?” (s. 202)	EOÖ23
“Metnin görselleri, metnin konusu ile uyumlu mudur?” (s. 202)	EOÖ11
“Aşağıdaki cümleleri dinlediğiniz metni dikkate alarak “en az, en önemli” ifadelerinden uygun olanlarıyla tamamlayınız.” (s. 203)	EOÖ32

“Katıldığınız bir bayrak törenini anlatınız.” (s. 210)	EOÖ36
“Metnin hikâye haritasını tamamlayınız. Karakter, olay, yer” (s. 212)	EOÖ23

7. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Şiirin şairi kimdir?” (s.229)	EOÖ4
“Aşağıdaki hikâye unsurlarını kullanarak defterinize bir hikâye yazınız. Yer, zaman” (s. 231)	EOÖ23
“Okuduğunuz metinle ilgili duygu ve düşüncelerinizi nedenleriyle birlikte yazınız.” (s. 231)	EOÖ33
“Sağlık” konulu bir şiir araştırıp getiriniz” (s. 231)	EOÖ37
“Metnin hikâye haritasını oluşturunuz. Yer, olay” (s. 237)	EOÖ23
“Defterinize hastalıkla ilgili bir anınızı yazınız. Anınızı yazarken olayları oluş sırasına göre yazmaya özen gösteriniz.” (s. 238)	EOÖ36
“Yemeklerden sonra dişlerinizi niçin fırçalamalısınız?” (s. 243)	EOÖ50
“Bir gün içerisinde hangi aralıklarla besleniyorsunuz ve neler yiyorsunuz” (s. 244)	EOÖ36

8. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Berk gemilerini nerede yüzdürüyormuş? Berk yazdığı şiiri anne ve babasına ne zaman göstermiş?” (s. 265)	EOÖ23
“Berk’in gemilerle ilgili duygu ve düşünceleri nelerdir? Siz gemilerle ilgili neler	EOÖ22

düşünüyorsunuz? Açıklayınız.” (s. 265)

“Metindeki olayı ana hatlarıyla yazınız.” (s. 267)

EOÖ44

“Metnin konusu ve ana duygusu nedir? Aşağıya yazınız” (s. 271)

EOÖ30

EOÖ31

“İnternet veya bilgisayar kitabın yerini tutabilir mi? Niçin? Tartışınız.” (s. 272)

EOÖ47

“Metnin konusu ve ana düşüncesi nedir? Yazınız.“ (s. 279)

EOÖ30

EOÖ31

“Aşağıda verilen metinleri okuyunuz. Metinlerin iletileri nelerdir? Söyleyiniz.” (s. 280)

EOÖ31

“Bilinçli bilgisayar kullanımı ile ilgili bir araştırma yapıp öğrendiklerinizi aşağıya yazınız” (s. 283)

EOÖ37

**Ek 6 TDK4 Kodlu 4. Sınıf Ders Kitabı Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin İçinde
Yer Alan Eleştirel Okuma Ölçütleri**

1. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Sizce niçin kitap okumalıyız?” (s. 12)	EOÖ47
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 13)	EOÖ14
“Şiirin konusu ve ana duygusunu belirleyiniz.” (s. 14)	EOÖ30 EOÖ31
“Şiirde geçen eş sesli kelimeleri bulunuz. Bu kelimeleri farklı anlamlarıyla cümle içinde kullanınız.” (s. 15)	EOÖ15
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 20)	EOÖ14
“Yazar, bu metni kime yönelik olarak yazıyor?” “Yazarın bu metni yazma amacı nedir?”	EOÖ13
“Metnin mesajı nedir?” “Bu metinde anlatılanların günlük yaşamınızla ilişkisi nedir?” (s. 21)	EOÖ36 EOÖ12
“Verilen bilgilere göre “Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” metni ile “Kitabın Büyüsü” metnini tür bakımından karşılaştırınız.” (s. 21)	EOÖ35
“Kelimleri farklı anlamlarıyla cümle içinde kullanınız.” (s. 22)	EOÖ15
Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 28)	EOÖ14
“Ciltli kitaplar kitabevinde nerede durmaktadır?” (s. 28)	EOÖ23
“Metinle ilgili iki soru yazıp cevaplayınız.” (s. 28)	EOÖ7
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 29)	EOÖ30 EOÖ31
“Metnin içeriğine uygun farklı başlıklar belirleyiniz.” (s. 29)	EOÖ19
“Verilen bilgilere göre “Konuşan Kitap” metni ile “Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” metnini tür bakımından karşılaştırınız.” (s. 29)	EOÖ35
“Siz bir kütüphane memuru olsaydınız görevli olduğunuz bölgedeki okuma alışkanlığımı artırmak için neler yapardınız?” (s. 30)	EOÖ49

2. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 45)	EOÖ14
“Atatürk’ün kitapları nerede sergilenmektedir?” (s. 45)	EOÖ23
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 46)	EOÖ30 EOÖ31
“Metnin görselleri sizde hangi duyguları uyandırıyor?” (s. 46)	EOÖ33
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.”(s. 50)	EOÖ14
“Şiirin konusunu ve ana duygusunu belirleyiniz.” (s. 50)	EOÖ30 EOÖ31
“Şiirle ilgili düşüncelerinizi ifade ediniz.” (s. 51)	EOÖ33
“Defterinize Atatürk ile ilgili duygularınızı ifade eden bir şiir yazınız.” (s. 52)	EOÖ33
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 55)	EOÖ14
“Metni ana hatlarıyla anlatınız.” (s. 55)	EOÖ44
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 56)	EOÖ30 EOÖ31
“Cümlelerde koyu yazılmış deyimleri örnekteki gibi metne kattığı anlamıyla yazınız.” (s. 57)	EOÖ16

3. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 76)	EOÖ14
“Çocuklar, Kadir Bey’i niçin çok sever?” (s. 76)	EOÖ50
“Hikâyenin kahramanları nerede yaşamaktadırlar?” (s. 76)	EOÖ23
“Muammer Bey ve Kadir Bey’in kişisel özelliklerini karşılaştırınız.” (s. 77)	EOÖ22
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 77)	EOÖ30 EOÖ31
“Örnekleri inceleyerek siz de metinde mecaz anlamda kullanılan kelimeleri bulunuz.” (s. 77)	EOÖ16
“Çevrenizde yardımseverlikle yapılmış bir işi anlatınız.” (s. 79)	EOÖ36
“Kadir Bey’in herkesin hakkında olumlu düşünmesinin nedeni nedir?” (s. 79)	EOÖ50
“Resmi kurumların ve sosyal yardım kuruluşlarının engelliler için yaptığı çalışmaları araştırınız.” (s. 80)	EOÖ37
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 82)	EOÖ14
“Metnin içeriğine uygun farklı başlıklar belirleyiniz.” (s. 82)	EOÖ19
Soruları yazarın bakış açısına göre cevaplayınız.” (s. 83)	EOÖ13
“Metnin konusunu ve ana duygusunu belirleyiniz.” (s. 83)	EOÖ30 EOÖ31
“Metinde çocuk başka çocuklarla hangi fiziksel özelliklerini karşılaştırıyor?” (s. 83)	EOÖ22 EOÖ48
“Engelli insanlar günlük hayatta ne gibi sorunlar yaşıyorlar? Bu sorunlara çözüm öneriniz nelerdir?” (s. 84)	EOÖ36 EOÖ49
“Engellilerle ilgili yapılan sosyal çalışmalarla ilgili haberleri araştırınız. Arkadaşlarınızla paylaşınız.” (s. 84)	EOÖ37
“Dostluk” ile ilgili söylenmiş atasözlerimizi araştırınız.” (s. 84)	EOÖ37
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 86)	EOÖ14

“Şairin “Herkesi iyilikle,/Dürüstlük ve sevgiyle,/İnanca götürürsün.../Nefreti süpürürsün...” sözlerinden ne anlıyorsunuz?” (s. 86)	EOÖ47
“Şair, dostluk konusunda nasıl bir bakış açısına sahiptir?” sözlerinden ne anlıyorsunuz?” (s. 86)	EOÖ13
“Metinde gerçek ve mecaz anlamda kullanılan kelimeleri bulunuz.” (s. 87)	EOÖ16
“Görseller sizde hangi duyguları uyandırıyor?” (s. 88)	EOÖ33
“Cümlelerde koyu yazılmış deyim metne kattığı anlamıyla yazınız.” (s. 88)	EOÖ16

4. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 105)	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana duygusunu belirleyiniz.” (s. 105)	EOÖ30 EOÖ31
“Türk bilim insanlarımızdan birini araştırınız.” (s. 108)	EOÖ37
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 111)	EOÖ14
“Metinle ilgili iki soru yazıp cevaplayınız.” (s. 112)	EOÖ7
“Metni ana hatlarıyla anlatınız.” (s. 112)	EOÖ44
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 112)	EOÖ30 EOÖ31
“Çevrenizdeki hangi soruna çözüm bulmak için nasıl bir icat yaptınız?” (s. 113)	EOÖ36
“Cezeri hakkında yazılı kaynaklardan (dergi, kitap vb.) araştırma yapınız. Görsellerle destekleyerek bir sunum hazırlayınız. Yararlandığınız kaynakları derse getiriniz” (s. 116)	EOÖ37
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 119)	EOÖ14
“Metinle ilgili iki soru yazıp cevaplayınız.” (s. 120)	EOÖ7
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 120)	EOÖ30 EOÖ31

“Buna göre Cezeri hakkında araştırma yaparken faydalandığınız kaynağın güvenilirliğini aşağıdaki sorular ışığında değerlendiriniz.” (s. 122)	EOÖ37

5. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Metnin başlığını ve görsellerini inceleyerek okuyacağınız metnin konusunu tahmin ediniz.” (s. 138)	EOÖ3
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 140)	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 141)	EOÖ30 EOÖ31
Metinde geçen bir neden-sonuç cümlesi yazınız.” (s. 142)	EOÖ50
“Metindeki görseller dünyamız ve kuşlarla ilgili neler düşündürüyor?” (s. 142)	EOÖ33
“Metinde Dünyamızla ilgili sorunları tespit ederek bunlara farklı çözüm yolları öneriniz.” (s. 142)	EOÖ49
Doğal güzelliğiyle tanınan bir şehrimizi araştırınız.” (s. 145)	EOÖ37
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 148)	EOÖ14
“Hüsam ve arkadaşları nerede geziniyorlarmış?” (s. 148)	EOÖ23
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 148)	EOÖ30 EOÖ31
“Metnin başlığını ve görsellerini inceleyerek okuyacağınız metnin konusunu tahmin ediniz.” (s. 152)	EOÖ3
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 154)	EOÖ14
“Metnin hikâye unsurlarını belirleyiniz.” (yer,zaman, olay,kişi) (s. 154)	EOÖ23
“Metinde geçen ardıc ağacı ile ulu çınarın fiziksel özelliklerini karşılaştırınız.” (s. 155)	EOÖ22
“Metnin içeriğine uygun farklı başlıklar belirleyiniz.” (s. 155)	EOÖ19
“Siz bir ağaç olsaydınız size nasıl davranılmasını isterdiniz?” (s. 155)	EOÖ21

6. Tema

Etkinlikte Geçen İfade	EOÖ
“Metnin içinde sembolünü gördüğünüzde durarak metnin devamı hakkında tahminde bulununuz.” (s. 168)	EOÖ10
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 170)	EOÖ14
“Metinde geçen olay nerede yaşanmıştır?” (s. 170)	EOÖ23
“Üzüm yetiştiren adam, niçin en iyi üzümleri yetiştiren kişi olarak anılıyormuş? Yaşlı adam, işlerini neden oğluna bırakıyor?” (s. 170)	EOÖ50
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 171)	EOÖ30 EOÖ31
“Metnin içeriğine uygun farklı başlıklar belirleyiniz.” (s. 171)	EOÖ19
“Metinde baba ve oğul arasındaki sorunları tespit ederek bunlara farklı çözüm yolları öneriniz.” (s. 171)	EOÖ49
“Bölgenize ait bir efsaneyi anlatınız.” (s. 172)	EOÖ36
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 178)	EOÖ14
“Karagöz ile Hacivat, ne zaman davul çalıp mani söylüyorlar?” (s. 179)	EOÖ23
“Metindeki Karagöz ve Hacivat’ın kişilik özelliklerini karşılaştırınız.” (s. 179)	EOÖ22
“Metinde Hacivat’ın Karagöz’ le olan sorununu belirleyiniz. Bunlara farklı çözüm yolları öneriniz.” (s. 179)	EOÖ49
““Hep Büyük Efsanesi” metni ile “Kanlı Kavak” metnini konuları ve karakterleri açısından karşılaştırınız.” (s. 180)	EOÖ38 EOÖ35
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 180)	EOÖ14
“Kahve Anadolu’ya ne zaman gelmiştir?” (s. 185)	EOÖ23
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 186)	EOÖ30 EOÖ31
“Metnin görselleri hangi duyguları uyandırıyor?” (s.186)	EOÖ33
“Evimize misafir geldiğinde veya biz misafirlğe gittiğimizde nasıl davranmalıyız?” (s. 187)	EOÖ36

7. Tema

Etkinlikte Geçen İfade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 203)	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 204)	EOÖ30 EOÖ31
“Metinden neden-sonuç ve örneklendirme cümlesi bulunuz.” (s. 204)	EOÖ50
“Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağınız metnin konusunu tahmin ediniz.” (s. 210)	EOÖ3
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 211)	EOÖ14
Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 212)	EOÖ30 EOÖ31
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 215)	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 216)	EOÖ30 EOÖ31
“Metindeki sorunu tespit ederek bunlara farklı çözüm yolları öneriniz.” (s. 216)	EOÖ49
“Besinlerin insan vücuduna yararlarını araştırınız.” (s. 216)	EOÖ37
Metinlere uygun birer başlık belirleyiniz. İki metni türleri açısından karşılaştırınız.” (s. 217)	EOÖ19

8. Tema

Etkinlikte yer alan ifade	EOÖ
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 234)	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 234)	EOÖ30 EOÖ31
“Metinden birer örneklendirme, karşılaştırma ve neden-sonuç cümlesi bulunuz.” (s. 235)	EOÖ50

“Metinle ilgili iki soru yazıp cevaplayınız.” (s. 242)	EOÖ7
“Metni okurken zihninizde oluşan soruları yazınız. Soruları arkadaşlarınıza sorunuz.” (s. 238)	EOÖ7
“Kelimelerin anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.” (s. 241)	EOÖ14
“Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 242)	EOÖ30 EOÖ31
“El sanatlarıyla uğraşmak insanlar için neden önemlidir?” (s. 242)	EOÖ50
“Metni okurken zihninizde oluşan soruları yazınız. Soruları arkadaşlarınıza sorunuz.” (s. 247)	EOÖ7
Metnin konusunu ve ana fikrini belirleyiniz.” (s. 248)	EOÖ30 EOÖ31
“Metnin içeriğine uygun farklı başlıklar belirleyiniz.” (s. 248)	EOÖ19
“Metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı kelimeleri belirleyerek birer cümle kurunuz.”	EOÖ16

**EK 7 Eleştirel Okuma Ölçütleriyle İlişkili Olan İlkokul 1., 2., 3. Ve 4. Sınıf Türkçe
Ders Kitapları Okuma Metinlerine Ait Etkinliklerin Dağılımı**

Eleştirel Okuma Ölçütleri		TDK1A	TDK1B	TDK2	TDK3A	TDK3B	TDK4
		Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı
1	Eseri okuma amacını belirleme	-	-	-	-	-	-
2	Eseri okumadan önce konuyla ilgili ön araştırma (ön öğrenmeler) yapma	-	-	7	-	1	-
3	Başlık ve/veya resimden eserin konusunu tahmin edebilme	-	-	3	-	-	3
4	Eserin ne zaman ve kim tarafından yazıldığını belirleme	-	-	-	-	3	-
5	Eserde kullanılan bilgi kaynaklarını inceleme	-	1	-	-	-	-
6	Okumaya başlamadan önce okunacak eserin başlıklarını inceleyerek esere göz gezdirme	-	1	-	-	-	-
7	Okurken eserle ilgili sorular sorma	-	-	-	2	1	6
8	Okurken küçük notlar alma	-	-	-	-	-	-
9	Okurken önemli gördüğü yerlerin altını çizme	-	-	-	-	-	-
10	Eserin sonunu tahmin edebilme	-	-	-	-	1	1
11	Başlık ve/veya resimlerle metin arasındaki uyum ve uyumsuzluğu fark edebilme	-	-	4	1	1	-
12	Yazarın amacını fark edebilme	-	-	-	-	1	1
13	Yazarın bakış açısını, eğilimini, kime hitap ettiğini belirleyebilme	-	-	-	-	1	3
14	Eserde geçen bir sözcüğün anlamını tahmin edebilme	-	-	11	24	5	23
15	Birden fazla anlamı olan sözcüğün cümlede geçen anlamını seçebilme	-	-	-	-	-	2
16	Metinde geçen mecaz anlamlı sözcüklerin anlamını fark edebilme	-	-	-	-	-	5
17	Mizah, hiciv, alay gibi söz sanatlarını fark edebilme ve metnin ruhunu hissedebilme	-	-	-	-	-	-
18	Her bölümde yardımcı fikirleri belirleyebilme	-	-	-	-	-	-
19	Esere ve eserin bölümlerine başlık verebilme	5	7	8	8	1	6
20	Eserde verilen düşünceleri belirleyebilme	-	-	-	-	-	-
21	Eserde geçen kahramanlarla empati kurabilme	-	-	-	2	2	1
22	Eserde Geçen Kahramanları ve Onların Fiziksel Özelliklerini (Yaş, cinsiyet, dış görünüş), Ruhsal Özelliklerini ve Düşünce Yapısını (İlgi, değer, tutum) Belirleyebilme	2	2	1	-	2	4

23	Olayın geçtiği yeri ve zamanı belirleyebilme	2	-	6	6	10	8
24	Eserde açıkça yer almayan, üstü kapalı ifade edilen düşünceleri çıkarabilme	-	-	-	-	-	-
25	Konuyla ilgili olanla olmayanı ayırt edebilme	-	1	-	-	-	-
26	Eserden yazarla ilgili çıkarımda bulunma	-	-	-	-	1	-
27	Eserin bölümlerinin kendi arasında ve metnin tümüyle olan ilişkisini görebilme	-	-	-	-	-	-
28	Eserde verilen bilgilerin güncelliğini değerlendirebilme	-	-	-	-	-	-
29	Farklı kaynaklardan yararlanma	-	-	1	-	-	-
30	Eserin konusunu belirleyebilme	2	3	18	11	8	20
31	Eserin ana fikrini belirleyebilme	-	-	-	11	7	20
32	Eserde verilen düşünceleri değerlendirme	-	-	-	-	2	-
33	Okunan eserle ilgili kendi duygu ve düşüncelerini belirleme	-	3	-	-	6	6
34	Eserde yer verilmeyen düşünceleri saptayabilme	-	-	-	-	-	-
35	Okunan eseri daha önce okuduğu eserle karşılaştırma	-	-	1	-	-	3
36	Eserle yaşadığı çevre arasında ilişki kurabilme	2	8	16	8	9	6
37	Eserde geçen yeni bilgileri araştırma	-	-	-	-	5	9
38	Okuduğu metinlerin benzer ve farklı yanlarını görebilme	-	-	2	-	-	1
39	Eserin kendisini en çok ikna eden/etkileyen bölümünü tespit etme	-	-	-	-	-	-
40	Eseri okuduktan sonra zihninde oluşan çelişkilerin farkında olma	-	-	-	-	-	-
41	Eseri okumadan önceki ve sonraki düşüncelerini karşılaştırabilme	-	-	-	-	-	-
42	Ön bilgilerle yeni öğrenilenleri birleştirebilme	-	1	-	-	-	-
43	Eserde yer alan düşüncelerin, gerçek ya da yazarın yorumu olup olmadığını ayırt edebilme	-	-	-	-	-	-
44	Okuduğu eseri özetleyebilme	5	4	3	-	3	2
45	Eserin okuma amacına ulaşıp ulaşmadığını belirleyebilme	-	-	-	-	-	-
46	Eserle ilgili başkaları ile tartışabilme	-	-	-	1	-	-
47	Çıkarımda bulunma	2	1	2	3	5	2
48	Verilen bilgileri karşılaştırma	-	-	-	-	-	1

49	Çözüm önerisi sunma	-	-	-	2	2	6
50	Neden-sonuç ilişkisi kurabilme	7	6	14	9	2	7

ÖZ GEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı: Konya-1988

Öğr. Gördüğü Kurumlar	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	2002	2006	Karacabey Anadolu Lisesi
Lisans	2006	2010	Anadolu Üniversitesi(Sınıf Öğrt.)
Lisans	2014	2017	Anadolu Üniversitesi(TDE)

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi: İngilizce-Orta

Çalıştığı Kurumlar: Başlama ve Ayrılma Tarihleri	Kurum Adı
1-2010-2014	Bursa Büyükşehir Atatürk İlkokulu
2-2014-2016	Bursa Mustafakemalpaşa Çaltılıbük İlkokulu
3-2016-2018	Bursa Karacabey Sarıbey Serkan Argın İlkokulu
4-2018-....	Bursa Karacabey Dağkadı İlkokulu

02/12/2019
Anıl ESEMEN